

İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle
İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yardımıyla Analizi

Elif Aydoğdu

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı

Ağustos 2008

The Analyze Of Perceptions That Primary Students And Teachers
Have On The School Life And Ideal School Life By Using Metaphors.

Elif Aydoğdu

MASTER OF SCIENCE THESIS

Department of Primary Education

August 2008

İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle
İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yardımıyla Analizi

Elif Aydoğdu

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Lisansüstü Yönetmeliđi Uyarınca
İlköğretim Anabilim Dalı
Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır

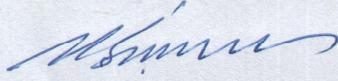
Danışman: Prof. Dr. Mehmet Şişman

Ağustos 2008

ONAY

İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Elif AYDOĞDU'nun YÜKSEK LİSANS tezi olarak hazırladığı "İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları ile İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yardımıyla Analizi" başlıklı bu çalışma, jürimizce lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

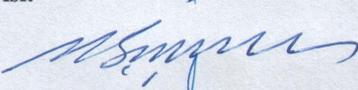
Danışman : Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN

İkinci Danışman :-

Yüksek Lisans Tez Savunma Jürisi:

Üye : Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN

Üye : Doç. Dr. M. Bahaddin ACAT

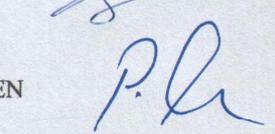
Üye : Doç. Dr. Selahattin TURAN

Üye : Doç. Dr. Zeki YILDIZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Pınar GİRMEN

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nimetullah BURNAK

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırma, ilköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin, okul yaşamına ilişkin sahip oldukları algılar ile ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaç için öğrenciler ve öğretmenlerden “okul, öğretmen, öğrenci, okul yöneticisi, ideal okul, ideal öğretmen, ideal öğrenci ve ideal okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin metafor üretmeleri istenmiştir.

Araştırmanın katılımcılarını, Eskişehir il merkezinde yer alan on ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarından toplam 1515 öğrenci ve 69 ilköğretim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın verileri sekiz adet açık uçlu soru ile toplanmıştır ve toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir.

Sonuç olarak ilköğretim okullarının temel işlevlerinin, bilgi vermek, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve onları şekillendirmek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca okulların aşırı disiplinli bir yer olarak algılandığı görülmüştür. Öğretmenlerin temel rollerinin bilgi aktarmak, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve şekillendirmek olduğu açığa çıkmıştır. Öğrencilerin rollerinin ise büyümek/yetişmek, bilgi almak, otoriteye uymak, düzenli ve disiplinli bir şekilde çalışmak, öğretmenin istediği şekle girmek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin büyük bir kısmı, okul yöneticilerini kaba, zararlı, aşırı otoriter kişiler olarak algılamışlardır.

İdeal bir okulun temel işlevlerinin bilgi vermek, bilgi vermenin yanında eğlendirmek, güven vermek ve yeni nesli yetiştirmek olarak algılandığı ortaya çıkmıştır. İdeal bir öğretmenin rollerinin, korumak ve güven vermek, bilgi aktarmak, yeni nesli yetiştirmek olduğu ortaya çıkmıştır. İdeal bir öğrencinin temel rollerinin, bilgiyi kullanmak, öğrenme sürecine aktif şekilde katılmak, bilgi üretmek, büyümek/yetişmek, sürekli ve disiplinli bir şekilde çalışmak olduğu algılanmıştır. İdeal bir okul yöneticisinin temel rollerinin, korumak ve güven vermek, otoriter olmak, bilgi aktarmak olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Metafor(mecaz), okul algısı, ideal okul algısı

SUMMARY

The purpose of this study is to analyze the perception that primary students and teachers have on the school life and design about ideal school life by using metaphors. According to this aim, the students and teachers had demanded to produce metaphors about the concepts of “school, teacher, student, school administrator, ideal school, ideal teacher, ideal student, and ideal school administrator”.

The participants of this study included a total of 1515 primary students in 6-7-8 th grades and 69 primary teachers from 10 primary schools in Eskişehir. The maximum variation sample was used in this research. The data were collected with eight open-ended questions and the descriptive data analysis was used.

As a result of this study, the main functions of primary school were found giving information, taking care and feeling of being safety, cultivating of young people, and shaping them. In addition, the schools were perceived the highly disciplinarian places. The main roles of teachers were appeared transmitting of knowledge, taking care and feeling of being safety, cultivating of generation, and shaping them. The main roles of students were found growing up, taking information, submitting authority, studying systematically and disciplined, and shaping by teachers. The majority of teachers and students were perceived the school administrators that were rude, harmful, and authoritarian person.

The main functions of ideal school were found giving information, entertaining, taking care and feeling of being safety, cultivating of young people. The main roles of ideal teachers were appeared taking care and feeling of being safety, transmitting of knowledge, and cultivating of generation. The main roles of ideal students were found using knowledge, being active participant in educational process, to produce knowledge, growing up, studying systematically and disciplined. The main roles of ideal school administrators were found taking care and feeling of being safety, being authoritarian, transmitting of knowledge.

Key Words: Metaphor, school perception, ideal school perception.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bilgisini ve desteğini esirgemeyen, araştırmam sürecinde önerileriyle bana yol gösteren akademik danışmanım Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN'a; araştırmamın analiz kısmında yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Pınar GİRMEEN ve Araş. Gör. Hilmi DEMİRAL'e; fikirleriyle bana yardımcı olan Doç. Dr. M. Bahaddin ACAT ve Doç. Dr. Zeki YILDIZ'a; uygulamaya katılan öğrenci ve öğretmenlere teşekkürlerimi sunuyorum. Her zaman olduğu gibi bu süreçte de desteklerini yanımda hissettiğim aileme ve arkadaşım Zeynep POLATOĞLU'na çok teşekkür ediyorum.

Elif AYDOĞDU

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ONAY.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Sosyal Kuramlarda Okul Kavramı.....	2
1.1.1. İşlevselci Yaklaşım.....	2
1.1.2. Çatışmacı Kuram.....	4
1.1.3. Yorumcu Yaklaşım.....	6
1.1.4. Radikal Okul Eleştirileri.....	7
1.2. Bazı Eğitim Akımları Açısından Okul.....	11
1.2.1. Daimicilik (Perennializm).....	12
1.2.2. Esasicilik (Essantializm/Özcülük/Temelcilik).....	13
1.2.3. İlerlemecilik (Progressivizm).....	15
1.2.4. Yeniden Kurmacılık (Recontructionizm).....	18
1.2.5. Varoluşçuluk.....	20
1.3. Türkiye’de Okul Modelleri.....	21
1.4. Bir Kavram Olarak Metafor.....	26
1.5. Problem Cümlesi.....	31
1.6. Alt Problemler.....	31
1.7. Sayıtlılar.....	32
1.8. Sınırlılıklar	32
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	33

3. YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırma Modeli.....	46
3.2. Araştırmanın Katılımcıları.....	46
3.3. Verilerin Toplanması.....	47
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	48
4. BULGULAR ve YORUMLAR.....	59
4.1. İlköğretim Öğrencileri ve Öğretmenlerinin Okul Yaşamına İlişkin Kullandıkları Metaforlar	59
4.1.1. İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin “okul” Kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar	59
4.1.1.1. Bilgi verici bir ortam olarak okul.....	60
4.1.1.2. Koruyucu ve güven verici bir ortam olarak okul.....	62
4.1.1.3. Otoritenin olduğu bir ortam olarak okul.....	63
4.1.1.4. Büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak okul.....	65
4.1.1.5. Olumsuzluk unsuru olarak okul.....	66
4.1.1.6. Sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak okul.....	68
4.1.1.7. Hoş ve değerli bir ortam olarak okul.....	69
4.1.1.8. Düzeltici bir ortam olarak okul.....	70
4.1.1.9. Şekillendirici bir ortam olarak okul.....	70
4.1.2. Çalışma ortamı olarak okul.....	71
4.1.3. Yarışma ortamı olarak okul.....	72
4.1.4. Yarışma ortamı olarak okul.....	73
4.1.5. Yaşama alanı olarak okul.....	74
4.1.6. Vazgeçilmezlik unsuru olarak okul.....	74
4.1.7. Özgür bir ortam olarak okul.....	75
4.1.2. İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin “öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar.....	76
4.1.2.1. Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak öğretmen	77

4.1.2.2.	Koruyucu ve güven verici olarak öğretmen.....	78
4.1.2.3.	Otorite unsuru olarak öğretmen	80
4.1.2.4.	Olumsuzluk unsuru olarak öğretmen.....	81
4.1.2.5.	Büyüten/yetiştiren olarak öğretmen	83
4.1.2.6.	Hoş ve değerli bir varlık olarak öğretmen	84
4.1.2.7.	Mekanikleşmiş bir varlık olarak öğretmen	85
4.1.2.8.	Düzeltilici olarak öğretmen	85
4.1.2.9.	Yönlendirici olarak öğretmen	86
4.1.2.10.	Şekillendirici olarak öğretmen.....	87
4.1.2.11.	Yorulmaz işçi olarak öğretmen.....	89
4.1.2.12.	Otoriteye uyan bir varlık olarak öğretmen	89
4.1.2.13.	Eğlendirici olarak öğretmen.....	90
4.1.2.14.	Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğretmen.....	91
4.1.2.15.	Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğretmen.....	92
4.1.2.	İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin “öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar.....	92
4.1.3.1.	Büyütülen/yetiştirilen bir varlık olarak öğrenci.....	94
4.1.3.2.	Otoriteye uyan bir varlık olarak öğrenci.....	95
4.1.3.3.	Bilgi alıcısı olarak öğrenci.....	96
4.1.3.4.	Bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak öğrenci.....	98
4.1.3.5.	Olumsuzluk unsuru olarak öğrenci.....	99
4.1.3.6.	Yorulmaz işçi olarak öğrenci.....	101
4.1.3.7.	Mekanikleşmiş bir varlık olarak öğrenci.....	101
4.1.3.8.	Yarışmacı olarak öğrenci.....	102
4.1.3.9.	Şekillendirilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak öğrenci.....	103
4.1.3.10.	Hoş ve değerli bir varlık olarak öğrenci.....	104
4.1.3.11.	Masumiyet unsuru olarak öğrenci.....	105
4.1.3.12.	Eğlenceli bir varlık olarak öğrenci.....	105
4.1.3.13.	Düzeltilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak öğrenci.....	106
4.1.3.14.	Güven veren bir varlık olarak öğrenci.....	107

4.1.3.15. Özgür bir varlık olarak öğrenci.....	107
4.1.3.16. Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğrenci.....	108
4.1.3.17. Birey olarak öğrenci.....	109
4.1.3.18. Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğrenci.....	109
4.1.4. İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin “okul yöneticisi” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar.....	110
4.1.4.1. Otorite unsuru olarak okul yöneticisi.....	111
4.1.4.2. Olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi.....	114
4.1.4.3. Koruyucu ve güven verici olarak okul yöneticisi.....	117
4.1.4.4. Bilgi kaynağı olarak okul yöneticisi.....	118
4.1.4.5. Hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi.....	119
4.1.4.6. Mekanikleşmiş bir varlık olarak okul yöneticisi.....	120
4.1.4.7. Yönlendirici olarak okul yöneticisi.....	121
4.1.4.8. Büyüten/yetiştiren olarak okul yöneticisi.....	121
4.1.4.9. İhtiyaç karşılayıcısı olarak okul yöneticisi.....	122
4.1.4.10. Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak okul yöneticisi.....	123
4.1.4.11. Yorulmaz işçiler olarak okul yöneticisi.....	124
4.1.4.12. Düzeltici olarak okul yöneticisi.....	124
4.1.4.13. Eğlendirici olarak okul yöneticisi.....	125
4.1.4.14. Otoriteye uyan bir varlık olarak okul yöneticisi.....	125
4.1.4.15. Özgür bir varlık olarak okul yöneticisi.....	126
4.1.4.16. Vazgeçilmezlik unsuru olarak okul yöneticisi.....	127
4.1.4.17. Şekillendirici olarak okul yöneticisi.....	127
4.2. İlköğretim öğrencilerinin ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları metaforlar	128
4.2.1. İlköğretim öğrencilerinin “ideal okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar.....	128
4.2.1.1. Bilgi verici bir ortam olarak ideal okul.....	129
4.2.1.2. Hoş ve değerli bir ortam olarak ideal okul	131
4.2.1.3. Sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak ideal okul.....	132
4.2.1.4. Koruyucu ve güven verici bir ortam olarak ideal okul.....	133

4.2.1.5. Büyümenin/ yetişmenin olduğu bir ortam olarak ideal okul.....	135
4.2.1.6. Özgür bir ortam olarak ideal okul.....	136
4.2.1.7. Çalışma ortamı olarak ideal okul.....	137
4.2.1.8. Düzeltici bir ortam olarak ideal okul.....	137
4.2.1.9. Yönlendirici bir ortam olarak ideal okul.....	138
4.2.1.10. Şekillendirici bir ortam olarak ideal okul.....	139
4.2.1.11. Yaşam alanı olarak ideal okul.....	139
4.2.1.12. Otoritenin olduğu bir ortam olarak ideal okul.....	140
4.2.1.13. Yarışma ortamı olarak ideal okul.....	141
4.2.1.14. Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul.....	141
4.2.2. İlköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar.....	142
4.2.2.1. Koruyucu ve güven verici olarak ideal öğretmen.....	143
4.2.2.2. Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal öğretmen.....	144
4.2.2.3. Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğretmen.....	146
4.2.2.4. Büyüten/ yetiştiren olarak ideal öğretmen.....	146
4.2.2.5. Eğlendirici olarak ideal öğretmen.....	147
4.2.2.6. Yönlendirici olarak ideal öğretmen.....	148
4.2.2.7. Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğretmen.....	149
4.2.2.8. Otorite unsuru olarak ideal öğretmen.....	149
4.2.2.9. Düzeltici olarak ideal öğretmen.....	150
4.2.2.10. Şekillendirici olarak ideal öğretmen.....	151
4.2.2.11. Doğaüstü güç unsuru olarak ideal öğretmen.....	152
4.2.2.12. Yorulmaz işçi olarak ideal öğretmen.....	152
4.2.2.13. Otoriteye uyan bir varlık olarak ideal öğretmen.....	153
4.2.2.14. Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğretmen.....	153
4.2.3. İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar.....	154
4.2.3.1. Bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak ideal öğrenci.....	155
4.2.3.2. Büyüyen/yetişen bir varlık olarak öğrenci.....	157
4.2.3.3. Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğrenci.....	158

4.2.3.4. Yorulmaz işçi olarak ideal öğrenci.....	159
4.2.3.5. Masumiyet unsuru olarak ideal öğrenci.....	159
4.2.3.6. Özgür bir varlık olarak ideal öğrenci.....	160
4.2.3.7. Bilgi alıcısı olarak ideal öğrenci.....	161
4.2.3.8. Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğrenci.....	162
4.2.3.9. Şekillendirilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak ideal öğrenci.....	163
4.2.3.10. Otorite unsuru olarak ideal öğrenci.....	164
4.2.3.11. Güven veren bir varlık olarak ideal öğrenci.....	165
4.2.3.12. Eğlence unsuru olarak ideal öğrenci.....	165
4.2.3.13. Yarışmacı olarak ideal öğrenci.....	166
4.2.3.14. Düzeltici olarak ideal öğrenci.....	166
4.2.3.15. Otoriteye uyan bir varlık olarak ideal öğrenci.....	167
4.2.3.16. Yönlendirilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak ideal öğrenci.....	168
4.2.3.17. Düzeltilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak ideal Öğrenci.....	168
4.2.3.18. Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğrenci.....	169
4.2.4. İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar.....	169
4.2.4.1. Koruyucu ve güven verici olarak ideal okul yöneticisi.....	170
4.2.4.2. Otorite unsuru olarak ideal okul yöneticisi.....	172
4.2.4.3. Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal okul yöneticisi.....	173
4.2.4.4. Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal okul yöneticisi..	174
4.2.4.5. İhtiyaç karşılayıcı olarak ideal okul yöneticisi.....	175
4.2.4.6. Eğlendirici olarak ideal okul yöneticisi.....	176
4.2.4.7. Yönlendirici olarak ideal okul yöneticisi.....	177
4.2.4.8. Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal okul yöneticisi.....	178

4.2.4.9. Büyüme destekleyicisi olarak ideal okul yöneticisi...	178
4.2.4.10. Yorulmaz işçi olarak ideal okul yöneticisi.....	179
4.2.4.11. Düzeltici olarak ideal okul yöneticisi.....	180
4.2.4.12. Şekillendirici olarak ideal okul yöneticisi.....	180
4.2.4.13. Özgür bir varlık olarak ideal okul yöneticisi.....	181
4.2.4.14. Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul yöneticisi..	181
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	183
5. 1. Tartışma.....	183
5. 2. Sonuçlar.....	188
5.2.1. Öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşamına ilişkin sahip oldukları Algılar.....	188
5.2.1.1. Öğrenci ve öğretmenlerin “okul” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar.....	188
5.2.1.2. Öğrenci ve öğretmenlerin “öğretmen” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar...	188
5.2.1.3. Öğrenci ve öğretmenlerin “öğrenci” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar.....	189
5.2.1.4. Öğrenci ve öğretmenlerin “okul yöneticisi” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar.....	189
5.2.2. Öğrenci ve öğretmenlerin ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları algıları.....	189
5.2.2.1. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar...	190
5.2.2.2. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar....	190
5.2.2.3. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar....	190
5.2.2.4. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar.....	191

5.3. Öneriler.....	191
5.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	191
5.3.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	192
6. KAYNAKLAR.....	193

EKLER

Ek.1. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzin Belgesi

Ek.2. Veli İzin Belgesi

Ek.3. Veri Toplama Aracı

TABLOLAR DİZİNİ

<u>tablo</u>		<u>sayfa</u>
3.1.	Çalışma grubunu oluşturan ilköğretim öğrenci ve öğretmen sayıları.....	47
4.1	Öğrenci ve öğretmenlerin “okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler.....	60
4.2	“Bilgi verici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	61
4.3	“Koruyucu ve güven verici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	62
4.4	“Otoritenin olduğu bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	64
4.5	“Büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı.....	65
4.6	“Olumsuzluk unsuru olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	66
4.7	“Sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	68
4.8	“Hoş ve değerli bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	69
4.9	“Düzeltilici/tedavi edici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	70
4.10	“Şekillendirici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	71
4.11	“Çalışma ortamı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	72
4.12	“Yarışma ortamı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	72
4.13	“Yönlendirici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	73

TABLOLAR DİZİNİ (devam)

4.14	“Yaşama alanı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	74
4.14	“Vazgeçilmezlik unsuru olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	74
4.16	“Özgür bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	75
4.17	Öğrencilerin ve öğretmenlerin “öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler.....	76
4.18	“Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	77
4.19	“Koruyucu ve güven verici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	79
4.20	“Otorite unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	80
4.21	“Olumsuzluk unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	81
4.22	“Büyüten/yetiştiren olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	83
4.23	“Hoş ve değerli bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	84
4.24	“Mekanikleşmiş bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	85
4.25	“Düzeltici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	86
4.26	“Yönlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	88
4.27	“Şekillendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	89

TABLOLAR DİZİNİ (devam)

4.28	“Yorulmaz işçi” olarak öğretmen kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	89
4.29	“Otoriteye uyan olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	89
4.29	“Eğlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	90
4.30	“Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	91
4.32	“Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	92
4.33	İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerin “öğrenci” kavramı için oluşturulan kavramsal kategoriler.....	93
4.34	“Büyütülen/yetiştirilen bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	94
4.35	“Otoriteye uyan bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	95
4.36	“Bilgi alıcısı olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	97
4.37	“Bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	98
4.38	“Olumsuzluk unsuru olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	99
4.39	“Yorulmaz işçi olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	101
4.39	“Mekanikleşmiş bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	102
4.41	“Yarışmacı olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	102
4.42	“Şekillendirilme ihtiyacı duyan olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	103

TABLOLAR DİZİNİ (devam)

4.43	“Hoş ve değerli bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	104
4.44	“Masumiyet unsuru olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	105
4.45	“Eğlenceli bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	106
4.46	“Düzeltilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	106
4.46	“Güven veren bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	107
4.48	“Özgür bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	108
4.49	“Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	108
4. 50	“Birey olarak öğrenci ” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	109
4. 51	“Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğrenci ” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı yüzdesi.....	110
4.52	İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerin “okul yöneticisi” kavramı için oluşturulan kavramsal kategoriler.....	111
4.53	“Otorite unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	112
4.54	“Olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	114
4.55	“Koruyucu ve güven verici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	117
4.56	“Bilgi kaynağı olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	118
4.57	“Hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	119

TABLOLAR DİZİNİ (devam)

4.58	“Mekanikleşmiş bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	120
4.59	“Yönlendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	121
4.60	“Büyüten/yetiştiren olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	122
4.61	“İhtiyaç karşılayıcı olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	122
4.62	“Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	123
4.63	“Yorulmaz işçi olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	124
4.64	“Düzeltilici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	124
4.65	“Eğlendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	125
4.66	“Otoriteye uyan bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	126
4.67	“Özgür bir varlık” olarak okul yöneticisi kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	126
4.68	“Vazgeçilmezlik unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	127
4.69	“Şekillendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	127
4.70	Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul” kavramı için oluşturulan kavramsal kategoriler.....	129
4.71	“ Bilgi verici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	130

TABLOLAR DİZİNİ (devam)

4.72	“Hoş ve değerli bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	131
4.73	“Sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	133
4.74	“Koruyucu ve güven verici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	134
4.75	“Büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	135
4.76	“Özgür bir ortam” olarak ideal okul kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	136
4.77	“Çalışma ortamı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	136
4.78	“Düzeltilici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	137
4.79	“Yönlendirici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	138
4.80	“Şekillendirici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	139
4.81	“Yaşama alanı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	140
4.82	“Otoritenin olduğu bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	140
4.83	“Yarışma ortamı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	141
4.84	“Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	141

TABLOLAR DİZİNİ (devam)

4.85	Öğrencilerin ve öğretmenlerin “ideal öğretmen” kavramı için oluşturulan kavramsal kategoriler.....	142
4.86	“Koruyucu ve güven verici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	143
4.87	“Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	145
4.88	“Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	146
4.89	“Büyüten/yetiştiren olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	147
4.90	“Eğlendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	147
4.91	“Yönlendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	148
4.92	“Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	149
4.93	“Otorite unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	150
4.94	“Düzeltici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	151
4.95	“Şekillendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	151
4.96	“Doğüstü güç unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	152
4.97	“Yorulmaz işçi olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	153
4.98	“Otoriteye uyan bir varlık olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	153

TABLOLAR DİZİNİ (devam)

4.99	“Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	154
4.100	Öğrenciler ve öğretmenlerin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler.....	155
4.101	“Bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	156
4.102	“Büyüyen/yetişen bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	157
4.103	“Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	158
4.104	“Yorulmaz işçi olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	159
4.105	“Masumiyet unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	160
4.106	“Özgür bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	160
4.107	“Bilgi alıcısı olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	161
4.108	“Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğrenci ” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	162
4.109	“Şekillendirilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	163
4.110	“Otorite unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	164
4.111	“Güven veren bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	164
4.112	“Eğlence unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	165

TABLÖLAR DİZİNİ (devam)

4.113	“Yarışmacı olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	166
4.114	“Düzeltilici olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	167
4.115	“Otoriteye uyan bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	167
4.116	“Yönlendirilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	168
4.117	“Düzeltilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	168
4.118	“Vazgeçilmezlik unsuru” olarak ideal öğrenci kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	169
4.119	Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul yöneticisi” kavramı için kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler.....	170
4.120	“Koruyucu ve güven verici ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	171
4.121	“Otorite unsuru ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	172
4.122	“Bilgi kaynağı ve aktarıcısı ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	174
4.123	“Hoş ve değerli bir varlık ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	175
4.124	“İhtiyaç karşılayıcı olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	176
4.125	“Eğlendirici bir varlık ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	177
4.126	“Yönlendirici ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	177
4.127	“Mekanikleşmiş bir varlık ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	178

TABLÖLAR DİZİNİ (devam)

4.128	“Büyüme destekleyicisi ideal okul yöneticisi ” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	179
4.129	“Yorulmaz işçi olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	179
4.130	“Düzeltilici ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	180
4.131	“Şekillendirici ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	181
4.132	“Özgür bir varlık ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı	181
4.133	“Vazgeçilmezlik unsuru ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı	182

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan, eğitilerek toplumda uygarca ve refah içinde yaşayabilir. Uygarca ve refah içinde yaşamaya yetecek eğitimi, insanın aile içinde ya da kendi kendine alması yeterli olmadığından bu ihtiyacı karşılayacak kurumlar ortaya çıkmıştır. İnsanların eğitilmek için başkalarıyla ilişkiye geçmesi, toplumda eğitim için bir ilişkiler dokusu yaratmıştır, böylece okullar oluşturulmuştur. Okul, eğitimi üreten ve değişik adlarla anılan bütün sistemleri kapsayan genel bir kavramdır (Başaran, 1994).

Bütün sistemler gibi eğitim sistemi de amaçları olan, bu amaçları gerçekleştirmek için girdiler alan, bunları bilimsel meslek birikimi ile amaçlar doğrultusunda işleyip dönüştüren ve çıktı veren bir sistemdir. Eğitim sisteminde üretim işlemi okulda yapıldığından sistemin kilit, stratejik ve vazgeçilmez ögesi okuldur (Türk, 1999). Okullarda bir grup öğrenciye toplumun ve bireyin ihtiyacına göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim faaliyetleri sunulur, öğrencilerde istenilen davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılmaktadır (Fidan ve Erden, 1998).

Böhm (1982) okulu, belli bir yeri olan, belli bir süre devam eden, öğrenci ve öğretmeni değişen, geniş bir çevreye hitap eden, eğitim faaliyetini planlı ve programlı bir şekilde sürdüren, yani öğrenme faaliyetini organize bir ders faaliyeti olarak devam ettiren, genel ve meslekî çeşitler içerisinde şekillenen bir kuruluş olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda okul, küçük bazı fonksiyonların genel bir eğitim ve öğretim amacı çerçevesinde toplandığı bir kurumdur. Okul, eğitime duyulan ihtiyacı gidermek için çeşitli güçlerin bir araya geldiği bir yapı olarak değerlendirilir. Bu yapının elemanlarını iki grupta toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi amaç, içerik, metot, bina, sınıf, laboratuvar, okul bahçesi gibi cansız unsurlardır. İkincisi ise idareciler, öğretmenler, öğrenciler, danışmanlar, memurlar ve hizmetliler, okul-aile birliği gibi

canlı unsurlardır. Bu unsurlar belli bir eğitim mevzuatı içerisinde birleşerek bir sistem meydana getirirler. Okulları, çeşitli statü ve rollerin meydana getirdiği sosyal bir sistem olarak tanımlamak mümkündür (Akyüz, 1991).

1.1. Bazı Sosyal Kuramlar Açısından

Eğitim sisteminin varoluş nedeni, toplumun eğitim gereksinimi karşılamak içindir. Toplumsal bir kurum olarak eğitim, toplumdaki değişimleri sürekli olarak izlemek, bu değişimlere kendini uyarlamak zorundadır. Eğitimin topluma uyarlanmasına yardım eden bilim, eğitim sosyolojisidir (Başaran, 1994). Burada okul ile toplum arasındaki ilişkiyi açıklayan işlevselci, çatışmacı ve yorumcu yaklaşımlara kısaca değinilmiş, ayrıca radikal okul eleştirilerine yer verilmiştir.

1.1.1. İşlevselci yaklaşım açısından okul

İşlevselci yaklaşım, eğitim sosyolojisinde klasik yaklaşımı ifade etmektedir. Eğitim kurumlarının toplumdaki rolünü açıklamaktadır. İşlevselciler, eğitimin ekonomi, aile, toplumsal sınıf, toplumsal hareketlilik ve siyasal düzenle ilişkilerini kurmakta, ayrıca okul örgütü ve rol kuramı yoluyla öğretmen-öğrenci etkileşimini incelemektedir (Blackledge ve Hunt, 1985: Tezcan'dan, 1993).

Bu kuramcılara göre toplum, bir takım parçalardan oluşmaktadır ve bu parçalar her toplumun toplumsal yapısını oluşturmaktadır. Her parçanın, toplumun ayakta kalmasına katkısı vardır ve bu katkı da "işlev" dir. İşlevselciler olarak adlandırılan bu kuramcılar, toplumların yaşamsal gereksinimlerinin kurumlar, normlar ve toplumsal roller tarafından nasıl karşılandığını göstermeye çalışmaktadırlar. Bunlara göre toplumun çeşitli parçaları birbiriyle bütünleşmiş durumdadır. Toplumun bir parçasındaki değişme, diğerlerini de etkilemektedir. Fakat bu parçalar, tam olarak birbirine bağlı olmayıp, eşgüdümlü ve bütünleyicidir. Toplumsal yapının çeşitli öğelerinin bütün toplumsal sistemin korunmasında birlikte çalıştığı kabul edilir. Her toplumda toplumsal değişme kaçınılmazdır. Herhangi bir toplum dış etkilerle de değişebilir. Bunun yanı sıra bu kuramcılar değişmeden çok toplumları görece olarak

dengeli tutan güçlerin üzerinde durmaktadır. Algılar, duygular, değerler ve inançlar üzerinde anlaşma olmasının önemini vurgulamışlardır. Bu anlaşmanın, toplumsallaşmayla sağlandığını belirtmişlerdir (Tezcan, 1996).

Durkheim gibi bazı işlevselciler, organik analogi yaparak toplumu insan vücuduna benzettirler (Blackledge ve Hunt, 1985: Tezcan'dan, 1993). Tıpkı insan vücudundaki belli organların belli işleri görmeleri, karşılıklı olarak bağımlı çalışmaları gibi toplumun çeşitli kurumları da diğer kurumlarla ilişki içindedir (Tezcan, 1993).

İşlevselcilere göre eğitim, yetenekli kişileri ayırıp seçmekte ve böylece en yetkin ve azimli olanların en yüksek, en zor konumlara gelmesini sağlamakta kullanılan etkin ve akılcı bir araçtır. Okullar, kişinin konumunu aile kökeninden çok, çaba ile yeteneğin belirlediği bir fırsat eşitliği toplumunun oluşturulmasına yardımcı olurlar. Okullar, ekonomik gelişme için giderek bilgiye daha çok gereksinim duyulan bir toplumda, yetişkin rollerinin gerçekleştirilmesi için gereken bilişsel beceri ve normları öğretirler (Tan, 1990: Tezcan'dan, 1993). Onlara göre biyolojik bakımdan üstün değerlere sahip olanlar bir tabaka oluştururlar. Toplumda oluşan sosyal eşitsizliklerin kaynağı doğuştandır, çünkü bunun nedeni biyolojik kalıttır (Akyüz, 1991).

Durkheim'e (1985) göre eğitim olgusu, temel olarak toplumsaldır. Eğitim, bir toplumdan diğerine büyük değişiklik gösterir. Eğitimin görevi, genç kuşağın, metodik olarak toplumsallaşmasıdır. Bireysel yeteneğin toplumun gereksinimleri doğrultusunda geliştirilmesidir. Yani çocuğa belirli değerler ve belirli entelektüel ve fiziksel beceriler kazandırmaktır. Bu beceriyi bireyden hem siyasal toplum, hem de kendisinin özel çevresi ister. Toplumun hayatta kalması ve uyum ancak bu yolla sağlanır. Durkheim'e göre ahlak eğitimi vermek gerekir. Ahlak eğitimi, toplumun temel değer ve inançlarının benimsenmesi sonucunu doğuran toplumsallaşma deneyimlerinden oluşur. Eğer bu başarılı olursa, güçlü bir toplumsal denetim biçimi olur. Böylece bireyler, toplumların normlarına inanırlar, doğru ya da ahlakî davranışlarda bulunurlar. Bunların ihlalinde ise suçluluk ve utanma duyarlar. Okul içinde ahlak eğitiminin temsilcisi öğretmendir.

Bir başka işlevci düşünür T. Parsons'a göre okullardaki sınıflar toplumsallaşma yerleridir. Toplumsallaşma, bireylerin gelecekteki rol performansları için gerekli uyum ve kapasitelerinin gelişmesidir (Parelius, 1978: Tezcan'dan, 1993). Okul, aktörler arasındaki, yani öğretmen-öğrenci ve öğrencilerin kendi aralarındaki karşılıklı etkileşimlerin bir sonucudur. Okul, çocukların ve gençlerin sosyalleşmesini sağlar (Ergün, 1994). Eğitimin toplumsallaşma ve seçme işlevleriyle okullar, topluma, rollerini iyi biçimde yerine getiren kişiler sağlar. Bu rollere dağılım, başarı ve yeterlilikle olur. Okular, hem değerlerde birlik sağlamayı geliştirmeye çalışır hem de onların, mükemmel bir şekilde işlemesi için bunlara bağlıdır (Tezcan, 1993).

1.1.2. Çatışmacı kuram açısından okul

Başlıca temsilcileri K.Marx, Bowles ve Gintis, W. Waller, Freire'dır (Tezcan, 2000). Çatışmacılar, toplumun zorlayıcı niteliği ve toplumsal değişimin istilacılığı üzerinde durmuşlardır. Onlara göre, güç mücadelesi, toplumsal yaşamın temel dinamiğidir. Çatışmacılar, toplumların egemen ve yardımcı gruplara bölündüğü görüşündedirler. Bu gruplar arasındaki ilişki sömürücüdür. Çünkü egemen gruplar her şeyi almaktadır. Bunlar, aynı zamanda kendi değerleri ve dünya görüşlerini, diğerlerine dayatmaktadır (Tezcan, 1996). Çatışmacılara göre bütün toplumsal olayların altında iki ana olgu bulunmaktadır. Bunlar, ziddiyet ve çatışmadır (Akyüz, 1991).

Toplumu oluşturan çeşitli gruplar arasında, bütünleşmeden çok, karşıt çıkarılara dayalı temel bir çatışma vardır. Çatışmacı kuram, sistemdeki dengesizliklerin ve karşıtlıkların kaynaklarını bulmaya çalışır. Fırsat eşitliği aldatmacası, ayrıcalıklı kesimlerin üstünlüklerini gizlemeye yarar. Eğitimin temel amacı, mesleğe yönelik bilişsel becerilerin öğretilmesinden çok, uygun değerlerin benimsetilmesi yoluyla mevcut düzenin desteklenmesidir (Tan, 1990: Tezcan'dan 1993).

Klasik marksizm temsilcilerinden Marx ve Engels, üretici eğitimi savunmuştur. Onlara göre eğitim, üretici bir iş ile birleştirilmiştir. Böylece salt kuramsal olan ve ezbere dayalı öğretimin karşıtı bir görüşü savunmuşlardır. Yani kuram ve uygulamanın birleştirilmesini vurgulamışlardır.

Althusser'e göre, eğitilmiş gençlerde herhangi bir yaratıcılık, bağımsız tepki ya da farklılaşma olamaz; devletin baskı aracılığı ile uyguladığı baskı sonucu, çocukların aynı tornadan çıkmış kalıp adamlara dönüşmesi kaçınılmazdır. Ona göre eğitim, çocuğu, en uygun olduğu zayıf çağında ve zorunlu olarak ele geçirir ve etkiler, gelecekteki mesleği için gerekli beceri ve teknikleri öğretir. Aynı zamanda gelecekteki ekonomik rolüne uyan iyi davranış kurallarını aktarır. Toplumun büyük bir çoğunluğu, okul yoluyla kapitalist üretim biçiminin gerektirdiği beceri ve ideoloji ile donatılarak üretime sunulur; ötekiler, üst düzeyde teknik ve beyaz yaka işlere aktarılır, küçük bir azınlık ise eğitimin doruğuna çıkar ve uzman ideolog konumuna erişirler (Tezcan, 1993).

Bowles ve Gintis (1976), okul ile işyeri (fabrika) arasında işlevsel bir ilişki olduğunu iddia etmektedirler. Bowles ve Gintis'e göre işyerindeki toplumsal ilişkilerin yapısal biçiminin okulda öğrenim gören gençlerin toplumsal rollerinin de neler olacağını belirlemektedir. Eğitim, gençlere işyerlerine uyulacak değerleri, yetenekleri ve toplumsal ilişkileri öğretmektedir. Okulda ya da ekonomik yapıda ne oluyor ise o diğerini belirlemektedir. Okullar, fabrikalar gibi yapılandırılmış kurumlardır. Eğitim programlarındaki bilginin seçimi, düzenlenmesi, dağıtımı ve öğretmen ile öğrenciler arasındaki ilişki biçimleri, doğrudan işyeriyle bağlantılı olmaktadır. Okul, işyerinde gerekli olan yetenek ve tutumları kazandırma çabası içerisindedir. Örneğin, okullarda gelecekte işçi olacak çocuklara dakiklik, talimatları yerine getirme, amirlere saygı ve itaat öğretilirken, yönetici olacaklara ise esneklik, ılımlı davranma yeteneği, değişim ve yeniliğe yönelik elverişli tutumlar öğretilmektedir. Yine okullar, ileride seçkin konumları işgal edecek öğrencilere serbestçe iş yapabilme gücünü, seçenekler arasında zekice seçimler yapabilmeyi ve dışsal davranış kurallarına uyma yerine normları içselleştirmeyi aşlamaktadır.

Çatışmacı görüşü savunanlar eğitimi, toplumdaki hakim sınıf ve grupların kendi kültür ve yaşam biçimlerini toplumun diğer kesimlerine kabul ettirecek "devletin ideolojik bir organı" olarak görmektedirler. Bu görüşe göre eğitim yeni bir toplumsal düzen meydana getirmez, tersine toplumdaki hakim sınıfların çıkarlarını korur, eşitlikçi

olmayan toplumsal ve ekonomik ilişkileri yeniden üreterek mevcut durumu devam ettirir (Eskicumalı, 2003).

İşlevselciler, eğitim sistemi ve okula bazı işlevler yüklemektedir. Onlara göre genç kuşakların eğitimi, seçimi ve dağıtımı gibi işlevler, sanayi toplumunda eğitimin ve okulun sorumluluğuna girmiştir. Okul, sistemin işlerliğini, dengede kalmasını ve eşitlikçiliğini sağlamaktadır. Okulun ve okul kaynaklarının iyileştirilmesi, okul çıktılarının da iyileşmesine, bu da toplumsal sistemin iyileşmesine katkı sağlayacaktır. İyi olanaklara sahip okullara giden öğrencilerin başarı düzeylerinin, olanakları yetersiz okullara giden öğrencilerin başarı düzeyinden yüksek olacağı savunulmaktadır. Çatışmacılara göre ise öğrenci başarısı, okul dışı, ailesel ve toplumsal etmenler tarafından belirlenir. Onlar, okulun öğrenci yaratıcılığını geliştirmek yerine, bu potansiyeli baskı altına alıp körelten bir kurum olduğunu ileri sürerler (Köse, 1990; Tezcan'dan, 1993).

1.1.3. Yorumcu yaklaşım açısından okul

Yorumcuların en önemli temsilcileri H. Mead, C.H. Cooley, H. Blumer, E. Goffman'dır (Tezcan, 2000). Bunlar, sınıfta ve okul içinde gerçekleşen, mikro toplumsal süreçlerle ilgilenmektedirler. Fenomenoloji, etkileşimcilik ve etnometodolojiden etkilenen yorumcular, derslik içi etkileşim, öğretmenlerle öğrencilerin durum tanımlamaları ve eğitim sürecinde dilin rolü gibi konuları ele almaktadırlar (Tezcan, 1993).

Bu kuram, birbirleriyle etkileşim içinde bulunan bireyleri temele almaktadır. Bir kültürü paylaşan bireyler, benzer toplumsal durumları yorumlamaktadır. Böylece ortaklaşa normlar, davranışı yönlendirmektedir. Bununla birlikte, bireysel deneyimler, toplumsal sınıf ve statü yönünden farklılıklar da bulunmaktadır. Eğitim sosyologları bu kuramı gruplar arası etkileşimi açıklamada kullanmaktadırlar (Arkadaşlar, öğretmen, öğrenci, öğretmenlerle yöneticiler, öğrenci tutumları ve başarı, öğrenci değerleri, öğrencilerin benlik kavramları ve beklentilerine etkisi, öğrenci başarısında sosyoekonomik statünün rolü gibi). Etkileşim kuramları içinde eğitim sosyolojine en

uygun olanları Etiketleme ve Alışveriş kuramlarıdır. Öğrenciler arasında birbirini etiketleme çok yaygındır ve bu etiketlemeler, o öğrencinin benlik kavramının bir parçasıdır. Öğrenci etiketlendiği gibi davranmaktadır. Alışveriş kuramı, etkileşimlerin maliyetler ve ödüller içerdiğini belirtmektedir. Örneğin, öğrenci öğrenir, öğretmen ödüllendirir (Tezcan, 1996).

Bu kuramı savunanlar, insan davranışını anlamak için onun anlamını yorumlamak isterler. İnsan davranışını, doğadaki olaylar gibi, kanunlarca yönetilen ya da neden olunan davranışlar olarak görmezler. İnsanların kendi faaliyetleri için sahip oldukları amaç ve nedenleri kavramak gerekir. Etkileşimciler, ulaşmak istedikleri farklı amaçlara sahip çatışma içinde olan öğretmen ve öğrenci ilişkisine bakarlar. Sınıf, bir tartışma ortamı olarak ele alınır (Blackledge ve Hunt, 1985: Tezcan'dan, 1993). Fenomenologlar, dış şeyleri doğrudan göremediğimizi, bilincimiz tarafından yapılanmış olarak görebileceğimizi tartışmışlardır. Bunlar, felsefi kavramlarla uğraşırlar (Murphy, 1979: Tezcan'dan, 1993). Etnometodologlar ise insanların gerçeği kurmada kullanılan gizli kuralları nasıl tartıştıklarını incelerler. “İnsan çevresini nasıl tanımlamaktadır, birbirleriyle nasıl iletişim kurabilmektedir?” gibi sorulara cevap ararlar. Yüz yüze etkileşime ağırlık verir ve günlük dili önemli bir araç olarak görürler (Akyollu, 1988: Tezcan'dan, 1993). Bu akımların üçü de, dış güçler yerine insanların yaratıcı, aktif olduklarını kabul ederler. Yapılardan çok yorumlama gereksinimi süreçleriyle ilgilenirler (Murphy, 1979: Tezcan'dan, 1993).

1.1.4. Radikal okul eleştirileri

Neill, “Summerhil” adlı yatılı bir okul kurmuştur. Rousseau'nun “Çocuk doğuştan iyidir, onu kötü yapan toplumdur.” fikrinden etkilenmiştir. Ona göre, çocuk doğuştan iyidir fakat kendi haline bırakılırsa, doğal yapısı gereği yaramaz, meraklı, karıştırıcı, sorumsuz ve bencil olduğundan hatalar yapabilir. Neill, okulda otorite bir ortamda yapılan eğitim yerine özgür bir ortamda özyönetimle yapılan bir eğitimi savunmaktadır. Öğretmen, yol gösterici, yardım edici, örnek bir insan olmalıdır. Yani çocuğu dövmeyen, azarlamayan, kırmayan, küçük düşürmeyen, tersine onu yüreklendiren, doğru davranışlarını destekleyen, öğrenmesi için fırsat ve imkân

hazırlayan sevgi dolu bir kişi olmalıdır. Çocuğun yeteneği, ilgisi, duygu ve düşünceleri dikkate alınmalıdır. Öğrenci, istenmedik bir davranış gösterse, ona ceza verilmemeli, aşağılanmamalı; doğru davranışı yapması için ona yardım edilmeli, fırsat ve imkân verilmelidir. Eğitim ortamında, oyuna çok sıkça yer verilmelidir; çünkü çocuk oyunla daha kolay öğrenir ve kendini özgürce ifade edebilir. Öğrenci, istediği derse girip girmemekte serbest olmalıdır; fakat girdiği dersin kurallarına uymalıdır. Uymazsa yine çocuklarca oluşturulan kurulca, ona yaptırım uygulanmalıdır. Böylelikle içten gelen bir yaptırımla eğitim ortamında düzen sağlanabilir. Ders, sınıf geçme ya da kalma olmamalı, çocuk istediği alanda çalışmalıdır. Okul içinde alınacak bütün kararlar, herkesin eşit haklara sahip olduğu toplantılarda alınmalıdır (Neill, 1996).

P. Feyerabend, çağdaş eğitimin öğrencilere bazı kuram ve efsaneleri öğretmekten başka bir şey olmadığını söylemektedir. Çağdaş eğitimde büyükler, doğa ve toplumla ilgili konularda çocuklara uzman kişiler olarak tanıtılır. Onlardan büyüklerin sözlerini dinlemeleri, onlara uymaları ve onları taklit etmeleri beklenir. Ona göre, eğitimde çocukların hayal güçlerinin, eleştirel düşünme ve alternatifler üretebilme becerilerinin geliştirilmesi gerekir. Çağdaş eğitimin çocukları geliştirmek yerine onları körelttiğini, öğretmenlerin onlara çok bilgili, zeki ve örnek insanlar olarak tanıtıldığını, böyle bir ortamda öğrencilerin kendi kapasitelerini tam olarak ortaya koyamadığını belirtmiştir (Şişman, 2000).

Ivan Illich, okulun kaldırılmasını, okulsuz toplumun kurulmasını savunmaktadır. Ona göre okul, öğretimi paketler halinde müşterilerine sunan şirketler gibidir. Üstelik öğretim programı, her zaman toplumsal sıradüzeni benimsetmek üzere kurulur. Oysa çoğu insan bilgi ve becerilerinin çoğunu okul dışında öğrenir. Para, emek ve zaman boşuna gitmektedir; çünkü eğitim dünyadan, dünya eğitimden kopmaktadır. Üstelik aydınlanma artık okuldan kovulmuştur. Okullar, insanları çocuk, genç, yetişkin, yaşlı kadın, erkek gibi kategorilere ayırmaktadır. Ayrıca öğrencileri bir yarışa sokmaktadır. Okul kurumu kaldırılınca insanın aleyhine olan bu ayırım da artık yapılmayacaktır. Ayrıca herkesten eğitim vergisi alınır. Bütün bu nedenlerden dolayı, okul denilen kurumun kaldırılması gereklidir. Onun yerine “öğretim ağları” olarak adlandırdığı hizmet verilmelidir. Öğrencilere bilgi ve beceri öğretebilmek için, zaman ve istek

sağlamak üzere, zorlama ya da ödüllendirmede bulunan öğretmenleri beslemek yerine, kendi kendini güdüleyen öğrenim desteklenmelidir. Öğrenciler, müfredata uymak zorunda bırakılmamalıdır. Diploma ve benzeri belgeler göz önüne alınarak öğrenciler gruplandırılmamalıdır. İyi bir eğitim sisteminde öğrenci, dilediği her türlü nesneyi hemen bulabilmelidir. Bunun için eğitsel amaçlara yönelik kaynak hizmetler öğrenciye sunulmalıdır. Bunlar; kütüphaneler, laboratuvarlar, işyerleri, bürolar, fabrikalar, havaalanı, çiftlikler olabilir. Okulsuz eğitimde, radyo, televizyon, video vb. gibi çağdaş teknoloji de belirtilen bütün etkinlikler için kullanılmalıdır (Illich, 1998).

P. Freire (1991), “Ezilenlerin Pedagojisi” adlı kitabında öğretmen-öğrenci ilişkisinde öğretmeni “anlatan bir özne”, öğrenciyi “sabırla dinleyen nesnelere” olarak açıklamış, eğitimin “anlatım hastalığı” olduğunu belirtmiştir. Öğretmen, kısıpısız, durağan bir şey gibidir ve görevi öğrenciyi içerikle doldurmaktır. Böylece öğrenci, anlatılan şeyi ezberleyen mekanik bir varlığa dönüşmektedir. Öğrenciler öğretmen tarafından doldurulmayı bekleyen bidonlar, kaplar olarak görülmektedir. Öğretmen, bu kapları ne kadar çok doldurursa o kadar iyi bir öğretmen, kap ne kadar doldurulmaya izin verirse (pısırsıksa) o kadar iyi öğrenci sayılmaktadır. Eğitim, bir tasarruf yatırımdır; öğrenciler yatırım nesnelere, öğretmenler ise yatırımcılardır. Bunu “bankacı eğitim modeli” olarak adlandırmıştır. Bu modelde bilgi, kendilerini bilen konumunda görenlerin hiçbir şey bilmediğine inananlara bir armağandır. Bu modelin özelliklerini şöyle açıklamaktadır:

- Öğretmen öğretir, öğrenciler ders alır.
- Öğretmen her şeyi bilir, öğrenci hiçbir şey bilmez.
- Öğretmen düşünür, öğrenciler hakkında düşünülen kişidir.
- Öğretmen konuşur, öğrenciler dinler.
- Öğretmen disipline eder, öğrenciler disipline sokulur.
- Öğretmen seçer ve bunu uygular, öğrenciler bu seçime uyar.
- Öğretmen yapar, öğrenciler yaptıklarını zanneder.
- Öğretmen müfredatı seçer, öğrenciler buna uyar.
- Öğretmen bilgi otoritesini mesleki otoritesiyle karıştırarak öğrenci özgürlüğünü kısıtlar.
- Öğretmen öğrenme sürecinin öznesi, öğrenci nesnesidir.

Freire, yaratıcı gücü engelleyen, bilinci bastıran bankacı eğitim sistemi yerine eleştiri yeteneği kazandıran ve bilincin su üstüne çıkmasını sağlayan “problem tanımlayıcı” eğitimi savunmuştur. Bu eğitimle öğrenciler, yaratıcı, gerçekten düşünen, sorgulayan kişiler olarak yetişir.

Baker (1991), “Zorunlu Eğitime Hayır” adlı kitabında, okula karşı çıkmakta ve kızını okula göndermemesinin nedenlerini anlatmaktadır. Ona göre okulun iki hedefi vardır: (1) disiplin alışkanlığı kazandırmak (2) devletin kendisine verdiği insan sermayesiyle bilinçli yatırımlar yapmak. Okulu, anne babaların çalışırken çocukların gözetim altında tutulduğu, çocuklara gardiyanlık yapıldığı bir kurum olduğunu düşünmektedir. Ayrıca okulu, bir makine olarak görmek ve makinenin işlemesi için gerekli bilgilerin çocuklara öğretildiğini savunmaktadır. Bunu yanında da çocuklardan itaat etme ve verilen rolleri yerine getirmeleri beklenmektedir.

Spring (1997), “Özgür Eğitim” adlı kitabında eğitim için iki farklı model ortaya koymuştur. Birincisi, ekonomik üretkenlik ve toplumsal istikrarla ilgilenen anlayıştır ve bu açıdan toplumu işleyen bir makine olarak görür. Bu modelde çocuk, toplum için seçilip, sınıflanıp, biçimlenen nesnelere dir. İkinci model ise bireysel özerkliğin arttırılmasına odaklanır. Bu modelde toplumsal makineye uydurulmaya çalışılan bir birey değil, otoriteye uymaya istekli bir bireyden söz edilmektedir. Bu özgürlükçü model, itaat eden değil, yüksek düzeyde bireysel denetim ve özgürlük sağlayan örgütlenme talebinde bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

L. N. Tolstoy ‘un eğitim görüşleri Rousseau’nun etkisinde oluşmuştur. Tolstoy, geleneksel okul sistemi yerine, karşılıklı güven ve saygıya dayalı, öğretmenin yol gösterici olduğu, düzenin öğrencilerce sağlandığı, Jasnaja Polyana’da bir okul kurmuştur. Bu okul sisteminde öğrenciler, başarılarına ve yeteneklerine göre gruplandırılmıştır. Öğrenciler, okuyacakları dersleri ve öğretmenleri özgürce seçme hakkına sahiptirler. Okula devam zorunlu değildir. Öğrenciler, öğretimde uygulanacak düzeni belirleme, okul yönetimine katılma, okulda disiplini sağlamayla görevlidirler. Suç işleyen öğrencilere, öğrencilerce oluşturulan kurulca ceza verilmesi sağlanmıştır.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini serbestçe açıklayabileceği ortamlar yaratılmıştır. Bu nedenden dolayı, ne ev ödevi, ne derse devam, öğretmene selam verme zorunluluğu ne de oturma düzeni bulunmaktadır. Böyle olmasına karşın, öğrenciler arasında güçlü bir dayanışma havası, düzen anlayışı, doğruluk, dürüstlük ve temizlik, okulda başarıyla sağlanmıştır. Tolstoy, insancıl bir eğitimi, özgür bir ortamda ve dıştan yapılan baskıyı en aza indirerek gerçekleştirme fikrini benimsemiştir (Aytaç, 1980).

1.2. Bazı Eğitim Akımları Açısından Okul

Eğitim felsefesi, eğitime yön veren, amaçları şekillendiren ve eğitim uygulamalarına yol gösteren bir disiplin veya sistemli fikir ve kavramlar bütünüdür (Fidan ve Erden, 1998). Başka bir tanıma göre eğitim felsefesi, eğitimi bir bütün olarak ele alan ve kültürün vazgeçilmez bir ögesi biçiminde düşünen, özenli, eleştirci ve yöntemli çalışmaların tümüdür (Oğuzkan, 1993). Eğitim felsefesi, eğitim hedeflerinin seçiminde, hedeflerin topluma, bireye uygunluk derecesinin tayin edilmesini ve hedefler arası tutarlılığın kontrol edilmesini sağlar. Eğitim bilimleri ve eğitimle ilgili diğer bilimlerin bulgularını bütünleştirerek eğitim uygulamalarına çok yönlü ve geniş açıdan bakmayı getirir. Eğitimde geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurulmasını sağlar. Eğitim faaliyetlerinin dayandığı kuramsal temelleri inceler ve eleştirir. Bilimsel bilgiler ve uygulama sonuçlarını birleştirerek ülkenin toplumsal, ekonomik yapısı ve değerleri ile tutarlı teoriler geliştirir. Eğitimci ve öğretmenlere eğitimi bütün yönleriyle görmelerinde yardımcı olur (Fidan ve Erden, 1998).

Bu kısımda Daimicilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden Kurmacılık ve Varoluşçuluk akımlarından kısaca söz edilecektir.

1.2.1. Daimicilik (Perennializm)

Daimicilik, realist ve idealist felsefelerin etkisinde gelişmiştir. Mutlak, değişmez ilkelere ve geleneğe önem veren bir eğitim akımıdır. Temelleri Platon, Aristo

ve Thomas Aquinas'a kadar uzanan bu görüşün temsilcileri arasında R.M. Hutchins, M. J. Adler, M. V. Doren, S. Buchanan ve R. Livingstone gibi isimler sayılmaktadır. (Şişman, 2000; Varış vd., 1998; Sönmez, 2005).

Daimiciler, doğaüstü bir tasarıdan ibaret olan ve maddi olmayan kaynaklarca desteklenen bir eğitim modelini benimsemektedirler. Onlara göre insan, kendinden üstün bir güce (tanrı, öğretmen gibi) saygı duymalı ve ona itaat etmelidir. Öğrenmenin odağı olarak zihinsel eğitimi, aklın deneyimlerini ve akli disiplinleri temele almaktadırlar (Öztürk, 2002).

Aristoteles'in bireyi akıllı varlık olarak tanımlamasını benimseyen daimiciler, okulu insanın zihinsel potansiyelini geliştirmek için kurulmuş olan sosyal bir kurum olarak görmektedirler. Daimicilere göre eğitim düşünürünün görevi, insan doğasını açıklamak ve bu doğaya ilişkin evrensel nitelikte bir eğitim programı hazırlamaktır (Guttek, 2001). Okulun görevi ise geçmişte elde edilen kesin doğruları yeni kuşaklara aktararak değişimin ve kuşaklar arası çatışmanın önlenmesini sağlamaktır. Eğitimin amacı, sağlam ve doğru kişilikli insan yetiştirmektir (Ergün, 2006). Doğru; evrensel ve değişmez olduğu için gerçek eğitim de evrensel ve değişmez olmalıdır. Okul müfredatı insan yaşamındaki evrensel ve tekrar eden konulara yer vermeli, rasyonaliteyi geliştirecek düşünsel konular içermeli, mantıksal olmalı, öğrencilerin düşünme ile iletişim sembollerini yeterince kullanabileceği zemin hazırlamalı, ahlak ilkelerini içerip öğrencilerin moral, estetik, dinsel eleştirilerle değerlendirmeler yapmalarını sağlamalıdır. Hutchins'e göre bir müfredat, insan doğasının ortak unsurlarını içermeli, insanlığın önemli düşüncelerini nesilden nesile aktarmalıdır. Bunu sağlamak için klasik büyük eserler okutulmalı, eserler tartışılarak öğrencilerin düşünme ve eleştirme yetenekleri geliştirilmelidir (Guttek, 2001).

Eğitimin amaçları; insanın aklını ve iradesini geliştirerek içinde yaşadığı dünyaya değil evrensel ve değişmez gerçeğe uyum sağlama, aklın kurallarını doğru ve etkili kullanma, özgür ve sorumlu olma, disiplinli çalışma, bireyi hayata hazırlamadır (Sönmez vd., 2000).

Daimicilere göre öğretmen, eğitilmiş, yetişmiş bir kişi olarak öğrencilere bilmedikleri ama öğrenmek istedikleri bilgileri aktarmalıdır (Guttek, 2001). Öğretmen işinin uzmanı olmalı, davranışlarıyla öğrencide öğrenme isteği uyandırmalı, öğrenciye örnek olmalı, her zaman ve her yerde evrensel değerlere göre davranmalıdır (Ergün, 2006). Bu akımın temel ilkeleri şunlardır:

- İnsan doğası, ahlakî ilkeler ve değerler, her yerde aynıdır, değişmez. Bu yüzden eğitim, değişmez bazı gerçek, ilke ve değerler üzerine kurulmalıdır.
- İnsana akıllıca bir yaşam sağlayacak, aklını geliştirebilecek, özgürlüğünün sorumluluğunu taşıyabilecek entelektüel bir eğitim verilmelidir.
- Değişmeden ziyade süreklilik önemli olduğundan eğitimin en önemli görevi, insana evrensel nitelikte değişmez doğruların bilgisini kazandırmaktır.
- Dünyanın maddî ve manevî gerçeklerini tanıttacak bir eğitim verilmelidir.
- Okul, gerçek yaşamın bir parçası değil, yapay bir ortamdır ve gerçek yaşama hazırlık yeridir.
- Okulun temel görevi, kültürel mirasın yeni kuşaklara aktarmaktır.
- Programın merkezinde insanî bilimler (edebiyat, felsefe, tarih, vb.) yer almalı, öğrenciler klasik eserleri tanımalı ve bunları içselleştirmelidir (Fidan ve Erden, 1998; Şişman, 2000; Guttek, 2001).

1.2.2. Esasîcilik (Essantializm/Özcülük/Temelcilik)

Realist ve idealist felsefelerin etkisinde oluşmuştur. Bu akımın savunucularından bazıları, W. Bagley, I. Kandel ve H. H. Horne'dur (Sönmez, 2005). Esasîcilik, geçmişte yararlı olan bilimlerin, sanatların ve temel yeteneklerin öğretiminin geleceğe de yansıtılmasını savunmaktadır (Guttek, 2001). Esasîcilere göre, insanları eğitilmiş olarak kabul edebilmek için bütün insanların sahip olması, bilmesi gereken esaslar vardır. Geçmişten gelen temel bilgi ve değerlerin önemli yanları korunup yeni

kuşaklara öğretilirse, yeni kuşaklar geçmişin başarıları üstüne daha mükemmel bir uygarlık yaratabilirler (Fidan ve Erdem, 1998).

Esasîcilere göre eğitimin en önemli işlevi, insan kültürünün temel unsurlarını korumak ve bunları aktarmaktır. Esasîciler, ilerlemecileri, çocuğun özgürlüğüne, ilgilerine ve oyununa çok fazla önem verip, disiplin, çaba, çalışma gibi olguları ihmal ettikleri için eleştirmiştir. Esasîciler, okulların müfredat ve öğretimle ilgili yeniliklerin test edilmesinde kullanılan bir deneysel laboratuvar olmasına da karşıdırlar. Okullara tüketici eğitimi, meslek eğitimi, yemek pişirme dersleri gibi sosyal düzenleme amaçlı işlevlerin yüklenmesini istemezler; çünkü okul bu sorumluluğu üstlenirse esas merkeze alınması gereken konular ve yetenekler ihmal edilebilir.(Gutek, 2001). Esasîciler, dünyada olup biten bütün olaylar, olgular, değişmeler, gelecekle ilgili sorunların okulu ilgilendirmediğini, bu yüzden bunların eğitim ortamında ele alınmaması gerekliliğini vurgulamaktadırlar (Sönmez, 1998).

Esasîcilere göre öğretmen, eğitimsel otoritedir ve konusunda uzman olup öğretim etkinliklerini iyi bir şekilde organize etmelidir. Öğretmen, kültürün koruyucusu ve aktarıcısı olmalıdır (Gutek, 2001). Öğretmenler, kültürel mirasın temsilcisi olarak görülmekle birlikte bilginin aktarıcısı da olmalıdır. Başka bir deyişle öğretmen etkin, öğrenci pasif durumdadır. Öğrenci, öğretmenin gösterdiklerini ezberlemek ve yapmak zorundadır (Ergün, 2006). Bu akımın temel ilkeleri şunlardır:

- İnsan, sosyal ve kültürel bir varlık olup doğuştan kafası boştur, hiçbir bilgiye sahip değildir.
- İnsanın zihinsel yönü geliştirilmelidir ve yeni yetişen kuşaklara kültürel miras aktarılmalıdır.
- Okulun görevi, bilgiyi, kültürü aktarmak ve bireyin dünyayı tanınmasını, topluma uyumunu sağlamak olmalıdır.
- Öğrenme, zorlu bir süreçtir. Okulda iyi bir öğrenmenin sağlanması için disiplin şarttır. Hem okul hem toplumda geçerli otoriteye saygı göstermek, öğrencilere bir değer olarak öğretilmelidir. Ayrıca öğrencilere, kendilerini disipline etme alışkanlığı kazandırılmalı, çok çalışma ve uygulama yapmaları sağlanmalıdır.

- Konularını iyi bilen ve bunları öğrenciye aktarabilen olgun ve iyi yetişmiş, entelektüel yönden lider olan bir öğretmenin merkezde olduğu bir eğitim anlayışı vardır.
- Değişme, birtakım çatışmalardan kaynaklandığı için çatışmanın olmaması için değişmemenin olması gerekmektedir (Fidan ve Erden, 1998; Şişman, 2000; Gutek, 2001).

1.2.3. İlerlemecilik (Progressivizm)

Pragmatizmin eğitime uygulanmış halidir. Geleneksel eğitimin otoriterliğine, öğretmenin merkezde olmasına, edilgen bireyler yetiştirilmesine karşı çıkmaktadır (Şişman, 2000). İlerlemecilik, temele insanın koşullarında yapılması gereken iyileştirme ve reformları alırken, çocuğun aktivitelerini, enerjisini özgürleştirecek eğitim yeniliklerine önem vermiştir. Onlar okulları çok geniş bir çerçevesi olan kurumsal ve sosyal reformların bir parçası olarak kabul etmişlerdir. İlerlemeciler, toplumsal, siyasal ve ekonomik problemlere bilimsel yöntem ve insan zekâsıyla çözümler getiren, şartları mükemmelleştiren birey düşüncesini ortaya atmışlardır.

İlerlemeci eğitimcilerden Rousseau, klasik eğitime karşı çıkarak çocuğun doğuştan iyi olduğunu ve onun ilgi ve gereksinimlerinin dikkate alınarak oluşturulan bir eğitimi savunmuştur. Eğitimin kitap öğretiminden çok daha fazla şey içermesi gerektiğini savunan Pestalozzi'ye göre eğitim, güvenli ve sevgi dolu bir ortamda yapılmalı, çocuk, duygusu, zekâsı ve bedeniyle bir bütün olarak ele alınmalıdır. Onlara göre eğitim, çocuğun doğal gelişimini sağlamalı, onun yaratıcılığını, kendini ifadesini, dürtülerini ortaya çıkarabilecek özgür davranışlara olanak sağlamalıdır. Öğretime, çocuğun ilgileri ve onun gerçek dünyayla bağlantı kurmasını sağlayan dürtüleri rehberlik etmeli; öğretmen ise çocuğu yönlendirmek yerine onun araştırmalarına yardımcı olmalıdır. Öğrenci başarısı, zihinsel, psikolojik, ahlakî, sosyal gelişimiyle ölçülmelidir. Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması ve yetilerinin geliştirilmesinde öğretmen, okul, aile arasında işbirliği sağlanmalıdır. Gerçek bir ilerlemeci okul, yeni eğitim düşüncelerinin ve uygulamalarının bir laboratuvarı olmalıdır.

Bu eğitimcilerin çoğu, Dewey'in deneyci eğitim felsefesinden etkilenmişlerdir. Dewey, geleneksel okulun konu ağırlıklı bir müfredata önem vermesine, öğretimin geçmişten miras alınan bilgilerin aktarımına dayanmasına karşı çıkmıştır. Geleneksel öğretimde öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının, önemli toplumsal ve siyasal konuların ihmal edilmesine tepkide bulunmuştur. Gelenekçi öğretmenin bilginin kaynağı olarak yazılı metinlere dayanması, öğrencilerden de bu bilgilerin ezberlenmesinin ve otoriteye itaat etmesinin istenmesine karşı çıkarak bireyin deney ve çevreyle etkileşimine önem vermiştir. Gerçek bir ilerlemeci eğitim, geçmişi ihmal etmemeli, bunu, yaşanan zamanda yeni bir yaşantı oluşturma ve sonuca götüren deneyimleri yönlendirmede bir araç olarak kullanmalıdır. Öğrenim, çocuğun zihinsel ve sosyal yönlerini geliştirecek olanaklar sunmalı ve onun belli bir hedefi olmalıdır. Öğretmen, çocuğun ilgi, ihtiyaç, yetenek, hedef ve istekleri gibi iç koşullar ile tarihsel, fiziksel, ekonomik ve toplumsal olgular gibi dış koşullar arasında bağlantı kurabilmelidir (Guttek, 2001). İlerlemeci eğitim felsefesinde sürekli aynı kalan bir eğitim amacından söz etmek olanaklı değildir. Toplumsal, kültürel, ekonomik ve teknolojik değişmelere göre eğitimin amaçlarında da sürekli değişme olmalıdır (Ergün, 2006).

İlerlemeci eğitimde öğretmen, tarih, fen, matematik gibi disiplinlerin içeriği ile ilgili uzman olması yanı sıra programını disiplin ve konu ağırlıklı oluşturmamalıdır. O, öğrencilerini projelerini planlayıp, başlatmaları ve sonuçlandırmaları konusunda nasıl yönlendireceğini bilmeli, öğrenmenin merkezi değil, bir rehber olmalıdır. İlerlemeci bir öğretmen sınıfta otorite odağı olmamalı, aksine öğrenenin ilgilerini dikkate alan, tartışma, planlama, başarılı bir öğrenme için rehber olmalıdır (Guttek, 2001). Bu eğitim anlayışına göre öğretmen, öğrencilerine kendi kişisel çözüm yollarını önermemeli, onları kendi değerleri ile uyumlu ve tutarlı kendi çözümlerine ulaşmaya özendirmelidir (Aydın, 1991).

Geleneksel ve tutucu olan daimicilik ve esasicilik, öğretimi okuma-yazma ve kitap merkezli savunurken ilerlemecilik, çocuğun ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak yapılan eğitimi benimsemiştir. Geleneksel eğitimde müfredat, belirli sayıda belirlenmiş yetiler ve konular çerçevesinde hazırlanır görüşü varken ilerlemecilikte sosyal konulara ve sosyal değişime önem veren okul ve okulun toplumdan kopmasını önleyen

öğretmenler ve yöneticiler bulunmaktadır. Geleneksel eğitimde “öğretmen, sınıfı yönetir, öğretimi planlar ve okullar toplumsal değişim ve yenilikler için bir araç olarak kullanılmamalıdır” anlayışı hakimken; ilerlemeci öğretmen “öğretimi çeşitli yollarla yapmalı, öğrencilere bilgi aktarmaktan ziyade araştırmalarında yardımcı olmalıdır” görüşü hakimdir (Gutek, 2001). Bu akımın temel ilkeleri şunlardır:

- Gerçek ve ahlakî değerler, değişme özelliğine sahiptir. Değişmez iyilik, doğruluk, güzellikten söz edilemez. İyinin ölçüsü, topluma yararlı olmasına bağlıdır.
- Okul, yaşama hazırlık değil, yaşamın kendisidir.
- Eğitim, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir.
- Eğitim, insan yaşantılarının sürekli olarak yeniden düzenlenmesi olduğundan eğitimin içeriği de sürekli güncellenmelidir.
- Kullanılmak üzere öğretilecek bilgilerin bir işe yaraması, yani yararlı olması gerekmektedir.
- Eğitimde konudan, bilgiden çok öğrenci merkeze alınmalı, yani öğrencilerin öğrenmeye aktif katılımı ve problem çözerek öğrenmeleri sağlanmalıdır.
- Öğretmenin görevi öğrenciyi yönlendirmek değil, yol göstermek, rehberlik etmektir. Öğretmenler bilgiyi aktaranlar değil; danışman, psikolog, terapist, öğrenme uyarıcıları ve proje yöneticileri olmalıdırlar.
- Eğitimde bugünün olduğu kadar geleceğin ihtiyaç ve beklentileri de göz önünde bulundurulmalıdır.
- Eğitimde eleştirel düşünceye önem verilmelidir.
- Okulda bireysel yarışma ve rekabet değil; işbirliği, yardımlaşma ve paylaşmaya önem verilmelidir. Sözel ve yarışsal yetilerle bilgiyi kazanmaktan ziyade doğrudan deneyimler ve faaliyetlere önem verilmelidir.
- Okulda demokratik bir ortam oluşturulmalı ve öğrencilerin de demokratik ilke ve değerlerin kazandırılması sağlanmalıdır
- Cezanın uygulanmadığı bir eğitim anlayışı olmalıdır.

- Neyi öğreneceğini değil, nasıl öğreneceğini gösteren bir eğitim verilmelidir.
- Okul, sosyal sorunlarla iç içedir ve sosyal değişimi hızlandırır.
- Okul yöneticileri ve öğretmenler, okulu toplumdan ayıran kuramsal ve politik duvarları yıkmalıdır. (Fidan ve Erden, 1998; Şişman, 2000; Gutek, 2001; Öztürk, 2002; Ergün, 2006).

1.2.4. Yeniden Kurmacılık (Reconstructionizm)

Bu akım ilerlemeciliğin devamı niteliğindedir. Bilim ve teknikteki bazı gelişmelerin Batı uygarlığında kültürel bunalımlara neden olduğu ve insan yaşamını tehdit ettiğini ileri sürerek eğitimi bu kültürel krizden kurtulmanın bir aracı olarak görmektedir (Şişman, 2000). J. Dewey, I. Bergson ve T. Brameld bu akımın temsilcilerindedir.

Bu akıma göre eğitimin amacı, toplumu yeniden düzenlemek ve toplumda gerçek demokrasiyi yerleştirmektir. Eğitim, açık seçik bir sosyal reform hareketi geliştirmede önemli araçlardan biridir. Toplumsal değişimde de temel sorumluluk okullarıdır. Okul yeni bir toplumsal gelişmeye imkan verecek biçimde geleceğe yönelik olmalıdır (Fidan ve Erden, 1998).

“Esasîci” ve “Daîmîci” akımlara karşı olan “Yeniden Kurmacılar”, eğitimcilerin toplumsal reform sağlayacak politika ve programları oluşturmaları gerektiğini savunmaktadırlar. Onlara göre eğitim kurumları belirli tarihsel süreçlerin ve kültürel koşulların bir sonucu olup toplumsal, siyasal politikalar üretmelidirler. Yeniden kurmacılara göre çağdaş toplum, yaşamın ihtiyaçlarına cevap verecek yeni kurum ve değerlere ilgisiz insanlar nedeniyle ortaya çıkan kültürel krizlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumda bireyler, kültürlerini sorgulamalı, değişim için isteyerek bir plan yapmalı ve bunu uygulayarak yeni bir toplumsal düzen yaratmalıdırlar. Bu aşamada okulun görevi, kültürel mirası sorgulayıcı şekilde ele almak ve toplumu yeniden yapılanırken kullanılabilecek unsurların önemine dikkat çekmektir.

Yeniden yapılandırmacılar, insan yaşamının devamlılığını sağlamak için insanların, değişme planları yapabilen ve istenilen hedeflere ulaşmak için bilim ve teknolojiyi kullanabilen toplumsal mühendisler olmaları gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Onlara göre eğitim, kültürel mirası eleştirel olarak ele alabilmeli, kurumsal sosyal bir reform planlayabilmeli, kültürel bir yenilik sağlayacak planlı bir eylem geliştirebilme ve kuramsal sosyal reform programlarıyla bu kültürel planı test edebilmelidir. Yeniden kurmacılara göre öğrenci, insanlığın karşılaştığı problemleri belirleyip tanımlayarak, yeniden yapılanmaya engel olan değerleri fark edip bunları değiştirebilmelidir.

Kendisini yeniden yapılandırmacılarla aynı kategoriye sokmayan G. S. Counts, “Okul Yeni Bir Sosyal Düzen Yaratabilir mi?” adlı eseriyle toplumsal problemlerin çözümü konusunda bu alandaki eğitimcilere yol göstermektedir. Counts’a göre toplumdaki krizleri hızlı değişim ve büyük gerginlikler oluşturmaktadır, ayrıca değişim süreçleriyle başa çıkamayan bireyler de krizlerin patlak vermesine neden olmaktadır. Ona göre eğitim sistemleri bireyleri hem düşünsel hem de davranışsal olarak sosyal ve kültürel değişikliklere hazır hale getirememekte; bu da yaşanan krizleri daha da şiddetlendirmektedir. Bu yüzden eğitim kurumları, kişileri, değişen şartlar karşısında düşünce, inanç ve değerlerini yeniden oluşturabilecek ve krizlere çözüm getirebilecek şekilde yetiştirmelidir. Counts, daimiciler gibi gelenekçilerin, eğitimin sosyal problemlerin çözümüne yönelik olmasından ziyade evrensel ve zihinsel olması gerektiğini savunmaları ve okulun bilgi, zihinsel yetenek ve alışkanlık kazandırması görüşüne katılmamıştır. Yalnızca bilgi öğreten öğretmenleri ekonomik, siyasal ve sosyal karşıtıklardan uzak kaldığını belirtmiştir. Bunun yanında Counts, çocuğu merkeze alan ilerlemecilere de öğrencilerin tamamen kendi ilgilerine göre özgürce yetişmelerine ve kesinlikle zorlamayan tarafsız bir okul gibi düşüncelerine de karşı çıkmıştır. Ona göre, öğrenciler birer toplumsal üye olduklarına göre kültür tarafından kültürü yansıtmaları için zorlanmalıdırlar (Guttek, 2001).

Bu eğitim felsefesine göre toplumu ve doğayı değiştirmede temel sorumluluk okula verilmiştir (Sönmez vd., 2000). Öğretmenler, eğitim amaçlarını gerçekleştirebilmek için her türlü öğretim materyali, yöntem ve teknikleri

kullanmalıdırlar. Öğretimin gerçekleştirilebilmesi için demokratik bir ortam oluşturmaya özen gösterilmelidir. Ceza yöntemi kesinlikle kullanılmamalıdır. Bu akımın temel ilkeleri şunlardır:

- Mevcut kültürel krizden kurtulmanın yolu, eğitim aracılığıyla toplumu yeniden oluşturmaktır.
- Dünyadaki uluslar arasında ırk, din, cinsiyet gibi yönlerden ayırım yapılmamalı; sevgi, barış, hoşgörü gibi ortak değerlere dayalı bir dünya kurulmalıdır.
- Okul ve eğitim, toplumda gerçekleştirilecek sosyal reformların bir aracı olmalı; öğretmen, öğrencileri bu reformların gereğine inandırmalı, bu konuda aktif rol üstlenmelerini sağlamalıdır.
- Toplumsal değişme sürecinin merkezi okul olmalı, bu süreçte aktif rolü öğretmen üstlenmelidir.
- Okul, toplumda yapılması gereken sosyal reformların gerekliliğine halkı inandırmalı, bu yönde onları eğitmelidir.
- Eğitimde toplumun ve dünyanın gelecekte karşılaşacağı sorunlara yer verilmelidir.
- Toplumda tam demokrasi oluşturulmalıdır.
- Ortak değerlere duyarlı bir dünya toplumu oluşturma amacı olan bir eğitim verilmelidir (Şişman, 2000; Gutek, 2001).

1.2.5. Varoluşçuluk

Varoluşçular insana önem verir. Onlara göre insan hayatı süresince ne yapacağı hakkındaki kararları kendisi vermelidir. Her insan, kendi değer yargılarından sorumludur. Bu felsefenin eğitime getirmek istediği, insan özgürlüğüdür (Fidan ve Erden, 1998). Bu akımın temel ilkeleri şunlardır:

- Her insan, eğitimle ilgili kararları kendisi vermelidir.
- Eğitim, öğrenciye sadece seçenekler sunmalı, öğrencinin kendi gerçek ve doğrularını seçmesine fırsat verilmelidir.
- Eğitimin içeriğinde insancıl psikolojinin konularına ve beşeri bilimlere

(felsefe, edebiyat, sanat, tarih vb.) ağırlık verilmelidir.

- Eğitim, bireyin kendini gerçek özellikleriyle tanımaya imkân sağlamalıdır.
- Eğitimde en uygun yöntem sokratik tartışmadır. Fakat öğretmen tartışmada tarafsız olmalı ve doğruları öğrenciye empoze etmemelidir.
- Öğretmen, bilgi kaynağı, taklit edilecek bir model ya da danışman değildir. Onun görevi, öğrencinin kendini tanımaya yardım etmektir.
- Eğitimde sezgiye ve yaratıcılığa önem verilmelidir.
- Eğitim, insanın özgürleşmesine, kendini gerçekleştirmesine olanak vermelidir (Fidan ve Erden, 1998; Şişman, 2000).

Türk eğitim sistemine felsefi açıdan yaklaşıldığında belirgin bir ortak felsefesi olduğu söylenemez. Türkiye’de, özellikle Tanzimat’tan sonra, Osmanlıcılık, Türkçülük, Batıcılık, İslamcılık gibi birçok siyaset ve fikir akımları olmuştur ve bunlar eğitim anlayışını da etkilemiştir. Bir taraftan geleneği koruma ve sürdürme, diğer taraftan batılaşma ve çağdaşlaşma amacı görülmüştür. Bugünkü eğitim sisteminin temelleri cumhuriyetten sora atılmış ve eğitimde demokrasi, laiklik, bilimsellik, millîlik, sosyal adalet, fırsat ve imkân eşitliği gibi ilkeler geliştirilmiştir. İlerlemeci eğitim akımının etkileri olmuş, fakat henüz amaçlanan sentez bir türlü gerçekleşmemiştir. Konu ve öğretmen merkezli geleneksel eğitimin etkileri varlığını sürdürmüştür. Türkiye eğitim sisteminin genel amaçları incelendiğinde, yetiştirilmesi öngörülen insan tipinin, bir taraftan gelenek, ulusal değerler ve ulusal kültüre bağlı olması, diğer taraftan da değişme ve yeniliklere açık olması beklenmektedir. Ayrıca yetiştirilecek bireylerin toplumun genel çıkarlarını gözetmesi, eğitimle toplumsal birlik ve bütünlüğün sağlanması ve bireylerin de bireysel gelişiminin sağlanması gözetilmektedir (Şişman, 2000). Son yıllarda ilköğretimden başlayarak yeni hazırlanan programlar ise yapılandırmacı felsefenin izlerini taşımaktadır.

1.3. Türkiye’de Okul Modelleri

İslamiyet’ten önceki dönemde Türklerin yaşadığı çevre, yaşam biçimlerini etkileyen ekonomik, sosyal ve politik ortamlar dönemin eğitim felsefesini etkilemiştir.

Bu dönemde genellikle göçebe bir yaşam tarzı sürüldüğü için savaş, hayvancılık ve bunlarla ilgili el zanaatları eğitimin temel konularını oluşturmuştur. Türk toplumunu ve yaşamını töreler düzenlemiştir. Toplum, göçebe olduğundan (Uygurlar hariç) okul yoktur. Bireyler, aileleri ve toplum tarafından cinsiyetlerine göre eğitilmişlerdir. Eğitim ortamı, gerçek yaşamdır. Yapararak yaşayarak, taklit ederek, örnek alarak öğrenme kullanılmıştır (Sönmez, 2005). İlkçağlarda eğitim, sağlam vücut, çevre koşullarına dayanıklılık, cengaverlik, avlanma, ok atma, ata binme gibi becerileri içermektedir. Okul denilen bir kurum olmayıp, yaygın eğitim bulunmaktadır. En önemli eğitim kurumları, aile, klan ya da kabile, aşiret gibi kurumlarla, dinsel ve siyasi nitelikli önderlerdir. İkel toplumlarda yapılan törenlerde eğitim kurumu niteliğinde olmuştur (Tezcan, 1996).

Türkler Müslüman olmaya başladıktan sonra töreleriyle İslamî değerleri sentezlemiş ve farklı kültürlerden de etkilenerek değerlerini zenginleştirmişlerdir. İslamiyet'e göre bir Müslüman'da olması gereken inanç, oruç tutma, namaz kılma, hacca gitme, ölümden sonra dirilişe inanma, yalan söylememe, haram yememe, hoşgörülü olma, ruhen ve bedenen temiz olma gibi özellikler bireylere kazandırılmak istenmiştir. Bu dönemde Farabî, İbni Sina, Mevlana, Yunus Emre, İbni Rüşt, Gazalî gibi düşünürler Türk eğitimini etkilemiştir (Sönmez, 2005).

Türk ve Osmanlı eğitim sistemi, örfî ve İslamî temellere dayanmaktadır. Eğitimde belirlenen hedefleri gerçekleştirmek için genelde öğretmen merkezdedir. Bilginler, peygamberlerin varisi sayıldığından onlara itaat edilmektedir. Öğretmenlerin söyledikleri, kitapların yazdıkları, İslamî bilginlerin ileri sürdükleri kesin doğru kabul edilmekte, öğrenciler bunlar üzerinde tartışmadan ezberleyip aynen söylemektedir (Sönmez, 2005). Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. yüzyılın ortalarına kadar eğitim, dinî kurumların etkisi altında kalmıştır. Bu dönemde sıbyan okulları ve medreseler olmak üzere iki çeşit okul bulunmaktaydı. Eğitim faaliyetleri bir hayır işi, bir dini görev olarak kabul edilmişti (Akkutay, 1984). Çoğunlukla camilerin yanında bulunan okullarda eğitim parasızdı ve okulların her türlü masrafı bağlı oldukları vakıflar tarafından karşılanırdı. Sıbyan okulları Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ilköğretim kurumlarıydı. Karma eğitim veren bu okullarda okuma yazma, Kuran-ı Kerim ve hesap gibi temel

bilgiler öğretilirdi. Medreseler ise ilk, orta ve yüksek kademelere ayrılmıştı (Fidan ve Erden, 1998). Sıbyan okullarında öğretimde temel ezberdi. Öğretmenler ise aynı zamanda mahallenin veya köyün imamıydı (Başgöz, 1995).

Ülkenin bürokrat, doktor, yargıç gibi aydın kurumu yetiştiren bu kurumlarda ise din bilgisinin yanı sıra mantık, metafizik, geometri, matematik dersleri verilirdi. Osmanlıda bunların yanında bir de Enderun mektepleri (saray okulları) bulunmaktaydı. Bunlarda yönetici ve devlet adamı yetiştirilirdi (Fidan ve Erden, 1998). Enderun mekteplerinde din dersleri yanında Türkçe ve çağdaş dersler de okutulmuştur (Okçabol, 2005).

Enderun okulları ise öğrencilerini daha çok Müslüman olmayan tebaadan devşirme yoluyla alarak onları devlette çalışacakları alan için eğitmektedir. Selçuklularda ve Osmanlılarda görülen Ahilik de eğitim işlevi gören bir kurumdur ve kalfa ve çıraklara meslek öncesi ve meslek içinde eğitim vermektedir. Meslekî eğitim işyerlerinde, ahlakî eğitim zaviyelerde, askerî eğitim ise askerlik kurumunda gerçekleştirilmektedir. 1700'lü yıllardan sonra Batılı ülkeler karşısında sürekli yenilgiler alan Osmanlı Devleti'nde birtakım arayışlar başlamıştır. Bu arayışların en fazla olduğu alanlardan biri de eğitim olmuştur. Batıdan etkilenecek Askeri Deniz Okulu (Mühendishane-i Bahr-i Humayun), Askeri Kara Okulu (Mühendishane-i Berr-i Humayun), Mekteb-i Harbiye ve Tıphane-i Amire gibi askeri okullar kurulmuştur (Erdoğan, 2004).

Osmanlı'nın son dönemlerinde değişik ve birbiriyle çelişen okul sistemleri (tekke ve mahalle mektepleri, iş ve meslek eğitimi veren loncalar, Batı etkisiyle açılan okullar, azınlıkların açtıkları okullar gibi) 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (öğretim birliği) yasasıyla ortadan kaldırılmış, tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi ideolojisi belirlenirken Dewey, Künhe Albert Malche ve Omer Buyse gibi uzmanlar Türkiye'ye çağırılmıştır. Bu dönemin eğitim anlayışına, Atatürk, Baltacıoğlu, Hasan Ali Yücel, Hakkı Tonguç ve Rüştü Uzel gibi pek çok kişinin de katkıları bulunmuştur(Sönmez, 2005).

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yaygın eğitim ve yetişkinler eğitimine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Millet mektepleri, halk okuma odaları, halk evleri açılarak okuma yazma kursları, kültürel ve sanatsal alanlarda ve çeşitli meslekî konularda bilgilendirme yapılmıştır (Erdoğan, 2004). Cumhuriyet dönemi eğitim politikasının göze çarpan belli başlı uygulamaları, köy ve şehir ilkokulları tipinin geliştirilmesi, köy muallim mekteplerinin açılması, halk eğitim çalışmalarının sürdürülmesi (halk dersaneleri, millet mektepleri, halkevleri), 1933 Üniversite Reformu, 1932’de toplanan Dil Kurultayı ve Tarih Kongreleri gibi çabalardır (Celkan, 1989).

Ziya Gökalp, eğitimin yararcılık temeline dayandırılmasına karşı çıkmaktadır. Ona göre eğitimin amacı, çok para kazanmak değil; yarar gütmek, vatanseverlik, fedakarlık gibi karakter geliştirmelidir. Gökalp’e göre eğitim, toplumun bireyleri üzerinde uyguladığı toplumsallaşma işidir. Ülkemizdeki okulların eğittiği kişilerin ahlakını bozduğunu savunmaktadır. Başka ülkelerde en karakterli ve ahlaklı kişiler, en fazla eğitim görmüş kişiler olmasına karşın, bizde tam tersi bir durum yaşanmakta olduğunu belirtmektedir. Bunun nedenini ise eğitimimizin milli olmayıp kozmopolit oluşu olarak göstermektedir (Tezcan, 1996). Eğitimi bir araç olarak gören Gökalp’e göre iki çeşit eğitim olmalıdır. Bunlardan birincisi, bir cemiyette yetişmiş neslin henüz yeni yetişmeye başlayan nesle fikirlerini ve hisselerini vermesi olarak tanımladığı “terbiye” dir. Diğeri ise bilgileri topluluğun fertlerinde ruhî alışkanlıklar haline getirmek olarak tanımladığı “talim” dir (Akyüz, 1991).

Prens Sabahattin, bireysel girişimciliği ve merkezî olmayan yönetim biçimini savunarak eğitime sosyolojik açıdan yaklaşmıştır (Şişman, 2000). Prens Sabahattin’e göre toplumsal yapımızda sorun oluşturan iki husus vardır: birincisi, kişiliğe önem vermeyen eğitim sistemi, ikincisi, merkezciliğe dayanan yönetim sistemidir. Ona göre eğitim, kişinin gelişmesine yardım etmeli, onlara özel çalışma ve yükselebileme gücünü vermelidir. Ona göre aile ve okul, görevlerini yeterince yapamamaktadır. Beden, fikir, ahlak yönünden sağlıklı, yetenekli bireyler yetiştiremiyorlar. Okullarımız çocukların yapısını bozmaktadır. Dersler, genellikle kuramsal olarak öğretilmekte, öğrencilerin düşünsel düzeyleri yükseltilememektedir. Ona göre öğrenim uygulamalı olmalıdır.

Oysaki bizde okulda ve ailede eğitim, kuramsal olarak verilmektedir (Tezcan, 1993). Yönetim anlayışımızdaki merkezî sistem ise çok giderle az iş görülmesine, yörenin özel sorunlarının merkezden kavranamamasına yol açmaktadır. Bu nedenle yönetim anlayışında merkez dışıcılığı (adem-i merkeziyet) benimsenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (Tezcan, 1996).

Satı Bey, eğitimi beden, düşünce ve ahlak eğitimi olarak üç boyutta ele almıştır (Şişman, 2000). Satı Bey, “eğitim, hem bireyin kişisel yeteneklerini geliştirmeli hem de onun genel yeteneklerini artırmalı” derken; Abdullah Cevdet, eğitimin biyolojik üstünlükler gösteren seçkini geliştirmesi ve halkı yönetimi denetleyecek düzeye getirmesi gerektiğini savunmaktadır (Tezcan, 1996).

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, eğitim sistemimizin ulusal olmayışı, biçimsel yenileşme hareketleri ve okul programlarındaki Batı taklitçiliğinden yakınmaktadır. Ona göre eğitim sistemi, yaratıcı “yeni adam” yetiştirmelidir. Bu amaçla “İçtimai Mektep” dediği bir okul modeli önermiştir. Üretim önemlidir, kuramsal ve uygulamalı ders biçiminde bir ikilik değil, bütünlük vardır (Tezcan, 1996). Okulun amacının, üretici yetiştirmek olduğunu belirterek eğitimin ekonomik boyutuna dikkat çekmiştir. Okulların, çocuğun doğasını bozduğunu ileri sürerek onun doğasında hareket ve oyun olduğunu belirtmekte, ancak böylesi çocukların yaramaz olarak nitelendirilmesini eleştirmekte ve eğitimin çocuğun gelişimi engellediğini, okulların uslu, dersini ezberleyen, edilgen, korkak, düşünmeyen, konuşmayan bireyler yetiştirdiğini belirtmiştir (Şişman, 2000).

Ethem Nejat, okulların çocukları ezdiğinden, edilgen, uslu, sessiz, sümsük, beceriksiz insanlar yetiştirdiğinden, bir cezaevi gibi çalıştığından yakınmıştır (Şişman, 2000). Bilgiye değil, milli duygulara dayanan, bireyleri canlı, güçlü, becerikli yetiştirmeye önem veren bir eğitimi savunmuştur. Beden eğitimi, müzik, el işleri ve özellikle tarım derslerinin önemle ele alınmasından yanadır. Bu fikri köy enstitülerinin fikir kaynağı olmuştur. Eğitimde uygulamaya önem vermiş, öğrencilerin toplumsal çevrelerini tanımalarını istemiştir (Tezcan, 1996).

Tevfik Fikret ise zihinsel ve ahlakî eğitime önem verir, bilgi aktarmaktan çok sağlam kişilikli bireyler yetiştirmeyi öngören “Yeni Okul”dan söz etmiştir. Bu görüşüyle, Amerikalıların bireyi tüm yönleriyle geliştirmeyi amaçlayan bireyci eğitim görüşlerinin etkisi altında kalmıştır (Şişman, 2000).

Dewey’nin savunduğu pragmatizmi temele alan Selahattin Ertürk, “Planlı Denemecilik” denen akımın kurucusudur. Değişme kaçınılmaz bir olgu olduğundan, ona karşı en etkili tutum “Planlı Denemecilik”tir; çünkü mutlak doğru yoktur. Bütün bilgilerimiz görecelidir. Değişmeyi kontrol etmek ve tutarlıya doğru yönlendirmek için, en doğru bilgi olan bilimsel bilgi ve yöntemi kullanıp planlar düzenlemeli, bunlar uygulanmalı ve sonuçlara göre onda gerekli düzeltme, onarma işlemi yapılarak yeniden uygulanmalıdır. Bu süreç biteviye sürdürülmelidir; çünkü gerçek ve ona ulaşma yolları sürekli değişmektedir. Böyle bir ortamda, karşıt planlar da göz ardı edilmemeli, onların da yaşamasına, uygulamaya konulmasına imkân ve fırsat verilmelidir; çünkü mutlak doğru yoktur. Bu bakış açısı demokrasiyi gerektirir. Ertürk’e göre eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği oluşturma sürecidir (Ertürk, 1979).

Eğitim sistemi hakkındaki eleştirilerin çoğu, eğitimde yapılacak yeni düzenlemelerin, öğrencilerin entelektüel gelişiminde odaklaşması gerektiğini ortaya koymaktadır. Eğitim sisteminin öğrencilere potansiyellerini geliştirme fırsatı vermesi ve ülke kalkınmasında etkin rol oynayabilmesi için öğretimin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, bilimsel düşünme, akıl yürütme gibi becerileri kazandıracak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Bu bağlamda, bugün okulların en önemli görevi, öğrenmeyi ve düşünmeyi öğrenen mezunlar vermektir (Özden, 2002).

1.4. Bir Kavram Olarak Metafor

Sözcüğün, dilde kullanımı süreklilik kazanarak belli bir zaman dilimi içinde sabitlenmiş anlamlarına, yani bireylerin kavrayışlarında uyandırdığı sözcüklere girmiş anlamlarına “gerçek anlam”; kullanım içinde bir başka sözcüğün anlamını bir yönüyle

üstlenmesiyle edindiği anlamlara “metafor” denilmektedir (Guiraud, 1994). Bir metafor, anlamın doğrudan ifadesi olmaktan daha çok, sembolik olarak anlatımdır. Webster New Word sözlüğünde metafor şöyle tanımlanmaktadır: “*Genellikle direkt ifade edilen sözcük veya deyimın yanı sıra metafor, bir şeyin başka bir şey için benzerliğini ifade eden ve karşılaştırmayı içeren bir konuşma biçimidir*” (Marshak, 1993).

Metafor kelimesi, Yunanca “Metapherein” kelimesinden türemiştir. Meta, değiştirmek demektir ve pherein ise taşımak anlamındadır (Levine, 2005). Metaforlar, bilinen bir alandan yeni bir alana ya da fazlaca bilinmeyen bir alana bilgi transferi yapmaktadır (Tsoukas, 1991). Böylece metaforlar, kişinin bilişsel sürecinde bir hareketlenme yaratır.

İki nesne veya kavramı birbirine bağlayan dilsel bir araç olan metafor, bir yaşantıdan diğerine geçiş veya karşılaştırma yapmak üzere iki değişik fikir veya kavramın ilişkilendirildiği sembolik bir dil aracı olarak kabul edilmektedir. Metaforlar, günlük konuşma dilinde isim, fiil veya niteleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Palmquist, 2001). Metafor kelimesi yerine “mecaz”, “benzetme”, “eğretileme” gibi ifadeler de kullanıldığı görülmektedir.

Metaforlar (mecazlar), insanın dünyayı belirli bir açıdan görüp anlamaya çalışmasını sağlar. İnsanlar, günlük yaşamlarında belli durumları açıklamada sıklıkla benzetmelerden ve mecazlı anlatımlardan yararlanır. Bu durum, aynı zamanda anlatıma güç katar. Anlatılmak istenen varlık, olay veya durum, aralarında ilişki kurulan başka bir şeye benzetilerek anlatıldığında, belli özelliklere vurgu yapar ve konu daha iyi anlaşılabilir olur (Şişman, 2002). Lakoff ve Johnson (2003), metaforun esasını bir şeyi başka bir şeyin bakış açısı ile anlamak ve tecrübe etmek olarak açıklamışlardır. Metafor kavramı ile kastedilen, bir kavram, olgu veya olayın başka bir kavram, olgu veya olaya benzetilerek açıklanmasıdır (Oxford vd., 1998). Bu açıdan bakıldığında metafor kullanımı, bireylerin bilinmeyenini bilinenle ilişkilendirerek, kavramlar arasında yeni bağlantılar kurmaya çalışmasıyla bireylerde yaratıcılığı geliştirmektedir.

Metafor, genellikle söylemi süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret sayılır; ama önemi bundan çok daha fazladır. Metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavrayışımıza sinen bir düşünme biçimi ve bir görme biçimi anlamına gelir. Çeşitli alanlarda yapılan araştırmalar göstermiştir ki metafor, düşünme biçimimiz, dilimiz ve bilim üzerinde olduğu kadar, kendimizi günlük temelde ifade ettiğimiz üzerinde de biçimlendirici bir etki yaratmaktadır. Bir deneyim ögesi bir başka deneyim ögesi açısından kavranmaya çalışıldığında metafor kullanılmaktadır. Böylece metafor A'nın B olduğunun (veya gibi olduğunun) örtük veya açık belirtilmesiyle oluşmaktadır. Örneğin “İnsan aslandır.” denildiğinde, insanın aslana benzeyen yönlerine dikkat çekmek için aslan imgesini kullanılmaktadır. Metafor, anlayışımızı, kısmî olmakla birlikte ayırt edici bir biçimde çerçeveler (Morgan, 1998). Bu da bizim olayları nasıl yorumladığımızı göstermektedir.

1980'lerin başında, George Lakoff ve Jerome Feldman'nın başkanlığındaki bir grup bilişsel dilbilimci metaforların dilbilim içerisindeki ikincil rolünü biraz daha merkezileştirerek metaforu, bireylerin yaşantılarıyla ilgili anlam oluşturmada bilişsel bir araç olarak görmüşlerdir. Metaforların, yaşantılar ya da ögeler için ortaklaşa paylaşılan bir model oluşturma gücünün olduğunu vurgulamışlardır (Palmquist, 2001).

Shuell (1990), “Eğer bir resim 1000 kelimeye bedelse, bir metafor da 1000 resme bedeldir; çünkü bir resim sadece statik bir simge sunarken, bir metafor bir şey hakkında düşünmek için zihinsel bir çerçeve sunmaktadır.” sözüyle metaforların gücünü ve önemini vurgulamaktadır. Aynı şekilde Richards (1936), metaforun dilin her yerde var olan ilkesi olduğunu belirtmiş ve “konuşmamız sırasında metafor kullanmadan üç cümle bile kuramayız” diyerek metaforların önemine dikkat çekmiştir (Oxford vd.,1998).

Forceville (2002) göre, herhangi bir şeyin metafor olarak kabul görmesi için şu üç sorunun yanıtlanması gerekmektedir: 1- Metaforun iki koşulu hangileridir? 2- Bir metaforun hedef alanı ve kaynak alanı hangileridir? 3- Metaforun kaynak alanından metaforun hedef alanına doğru hangi özellikler eşleştirilmektedir? Bu ilişkiyi Saban (2004), metaforun konusu (örneğin, “Öğretmen bahçıvan gibidir.” cümlesindeki

öğretmen sözcüğü), metaforun kaynağı (bahçıvan) ve metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler (bahçıvanın yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenmesi gibi öğretmenin sınıftaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alması) şeklinde açıklayarak metaforun kaynağının, metaforun konusunu farklı bir bakış açısıyla anlamada bir filtre veya süzgeç görevi gördüğünü belirtmiştir.

Mecazlar, sadece konuşmanın imgeleri değildir, aklın temel mekanizmasını oluşturur (Martinez, Saulea, Huber, 2001). Metafor, birey tarafından, yüksek ölçüde özel, soyut, yeni ve kuramsal bir şeyi keşfetmek ve anlamayı istediği zaman kullanılmaktadır. Son yıllarda metafor, bir bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü bir zihinsel araç olarak değerlendirilmektedir (Yob, 2003).

Konuya örgütler ve okullar açısından yaklaşıldığında metaforlar, örgütsel yaşamı anlamamanın ve biçimlendirmenin yollarını sağlarlar. Morgan (1998), “Images of Organization” (Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor) adlı kitabında örgütün niteliğine üzerine birtakım mecazlar sunmuştur. Bu mecazları makine, organizma, beyin, kültür, politik sistem, ruhların hapisanesi, akış ve dönüşüm, tahakküm araçları olmak üzere sekiz başlıkta incelemiştir. “Makine” mecazıyla bürokratik örgütün gelişimini nasıl beslediğini; “organizma” mecazıyla örgütlerin nasıl doğduklarını, büyüdüklerini, geliştiklerini, zayıfladıklarını ve öldüklerini, değişen koşullara nasıl uyum sağladıklarını; “beyin” metaforuyla öğrenme ve zekânın önemine dikkat çekerek öğrenen bir örgütün nasıl yaratılabileceğini; “kültür” metaforuyla değerler, fikirler, inançlar, normlar, ritüeller ve örgütsel yaşamı yönlendiren diğer ortak anlam modellerinin oluşumunu; “politik sistem” metaforuyla farklı çıkar, çatışma ve iktidar oyunlarının örgütsel yaşamı nasıl etkilediğini; “ruhların hapisanesi” metaforuyla insanların kendi düşünce ve inançlarının veya bilinçaltı yaşamlarının kapanına hangi nedenlerle kısıtıldığını; “akış ve dönüşüm” metaforuyla toplumsal yaşamı biçimlendiren değişimin mantığı üzerine odaklanarak, her oluşumun kendi zıddını nasıl ortaya çıkardığını; “tahakküm aracı” metaforuyla ise örgütlerin kendi amaçlarına ulaşmak için çalışanları, ev sahibi toplulukları ve dünya ekonomisini nasıl

sömürdüklerini açıklamaktadır. Görüldüğü gibi mecazlar yardımıyla olaylara farklı bakış açılarından yaklaşılabılır ve kişilerin yaratıcılığı geliştirilebilir.

Bir metafor, bir olguda neyi ayırt etmemiz gerektiğini saptar ve eş zamanlı bir şekilde bu olguyu daha geniş açıdan görmemizi sağlar (Arnett, 1999). Metaforlar, bizi yeni tarzlarda düşünmeye ve davranmaya özendirir. İçgörü ufkumuzu genişletir ve yeni olasılıkların önünü açar (Morgan, 1998).

Metaforlar bizim dünyayı nasıl gördüğümüzü açıklar, olayları fark etmemizi sağlar. Öğretim hakkında bir metafor kullanmak, mutlaka öğretimi o metaforun öngördüğü şekilde gerçekleştirmek olarak değil, fakat öğretim hakkında tartışmak olarak düşünülmelidir. Metafor, bir bakış açısının yaratıcı bir ifadesidir (Boostrom, 1998). Bu bağlamda öğretmen, öğrenci, okul yöneticisi gibi meslekleri başka mesleklerle karşılaştırmak, diğer profesyonellerin rolleriyle kıyaslamak, bu meslekleri daha iyi anlamak için yararlı olabilir.

Metaforlar, kişilerin algılarını açığa çıkartmada ve anlamada paha biçilmez araçlardır (Hanson, 2004). Metaforun kişilerin eğitimsel problemleri anlamasında ve böylece bakış açısı-bilinç artırma gücü vardır. Çeşitli eğitsel tarzlar ve müfredat teorileri, soyut kavramlar ile daha benzer, somut ve görünür şeyler arasındaki ilişkiyi metafor yoluyla göstererek basitleştirilebilir. Gerçekten metafor, bütün bir eğitim felsefesini anlaşılabilir tek bir imgeye indirgeyebilir (Greene, 1973; Oxford vd.,'den 1998).

Son yıllarda, Türkiye'de eğitim ve okul konusunda yapılan araştırmalarda dünyada olduğu gibi metaforlara dayalı çalışmalarda artış gözlenmektedir. Günümüzün gelişen toplumlarında imaj, birçok alanda ortaya çıkmaktadır. Bu alanlardan biri de okuldur. Okul yaşantısıyla ilgili olarak, öğretmen, öğrenci, veli, okul yöneticisi gibi eğitimin önemli aktörleri tarafından kullanılan imajlar sayesinde eğitim sistemimizde kabul gören görüşleri, algıları, farklı bakış açıları, sistemin aksayan ya da eksik yönleri ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin okul yaşamına ilişkin sahip oldukları algıları ile ideal okul yaşamına ilişkin algılarını metaforlar yardımıyla ortaya çıkartmaktır. Bu amaç için ilköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinden öncelikle okul yaşamına ilişkin sahip oldukları algılarını ortaya çıkartmak için “okul, öğretmen, öğrenci, okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin metafor üretmeleri, ideal okul yaşamına ilişkin algılarını ortaya çıkartmak için de “ideal okul, ideal öğretmen, ideal öğrenci ve ideal okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin metafor üretmeleri istenmiştir. Bu çalışmada şu soruya yanıt aranmıştır:

1.5. Problem Cümlesi

İlköğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin okul yaşamıyla ilgili sahip oldukları ve tasarladıkları metaforlar nelerdir?

1.6. Alt Problemler

1. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin okul yaşamıyla ilgili olarak,
 - 1.1. “okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar
 - 1.2. “öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar
 - 1.3. “öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar
 - 1.4. “okul yöneticisi” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar nelerdir?
2. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin ideal okul yaşamıyla ilgili olarak,
 - 2.1. “ideal okul” kavramına ilişkin tasarladıkları metaforlar
 - 2.2. “ideal öğretmen” kavramına ilişkin tasarladıkları metaforlar
 - 2.3. “ideal öğrenci” kavramına ilişkin tasarladıkları metaforlar
 - 2.4. “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin tasarladıkları metaforlar nelerdir?

1.7. Sayıtlar

- Ölçme araçlarının kapsam geçerliliği belirlenirken uzman görüşleri yeterli bulunmuştur.

1.8. Sınırlılıklar

- Bu araştırma, 2007- 2008 eğitim-öğretim yılı, Eskişehir il merkezinde bulunan on ilköğretim okulundaki öğretmenler ve ikinci kademe öğrencileriyle sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, konuyla ilgili literatür taranmış, ulaşılan araştırmalar, kronolojik bir şekilde sunulmuştur.

Berliner (1990), “If The Metaphors Fits, Why Not We Wear? Theacher as Executive” (Metaforlar Uygunsa, Neden Kullanmıyoruz? Yönetici Olarak Öğretmen) adlı çalışmasında, ilköğretim öğretmenleri için genellikle sevgi, sıcaklık, güven verici anlamlarını içeren “toprak ana” metaforunun, lise öğretmenleri için de “bilgi verici” metaforunun kullanıldığını belirtmiştir. Eğitim için kullanılan metaforların değiştiğini, eski görüşe göre okul yöneticileri bir fabrika müdürü, öğretmenler fabrikadaki işçiler ve öğrenciler de ürünler olarak görülmekteydi. Fakat bugünün okul yöneticileri kurumlardaki bölümlerin yardımcı başkanları, öğretmenler yönetici ve öğrenciler ise bilgi işçileri olarak görülmektedir. Yönetici metaforu, çağdaş öğretmenlerin sahip olması gereken önemli rolleri ortaya koymaktadır. İşyerinde yöneticilerin görevlerini (a) planlama, (b) hedefleri açıklama, (c) iş yeri faaliyetlerini düzenleme, (d) çalışma için uygun bir ortam yaratma (e) gruptaki yeni üyeleri eğitme, (f) sistemin diğer bölümlerindeki işi birleştirme, (g) diğer yetişkinlerle çalışma, (h) grup üyelerini motive etme, (i) performansı değerlendirme ve (j) bütçeyi geliştirme şeklinde sıralamıştır. Yönetici metaforuyla öğretmenin de bu görevleri eğitim ortamında nasıl gerçekleştirmesi gerektiğini açıklamıştır. Sonuç olarak Berliner, “yönetici” metaforunun öğretmen için daha uygun bir metafor olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü öğretmenin sadece sınıfta öğretici olarak değil aynı zamanda yüksek prestije sahip ve emeğinin karşılığı alan biri olarak görülmelidir.

Marshall (1990), “Metaphor as an Instructional Tool in Encouraging Student Teacher Reflection” (Stajyer Öğretmen Yansımalarını Teşvik Etmede Bir Eğitim Aracı Olarak Metaforlar) adlı çalışmasında bir eğitim seminerinde stajyer öğretmenlerden

öğretim rollerine ilişkin metafor üretmelerini istemiştir. Katılımcılardan çoğunun kullandığı metaforları; eğitimci, disiplin edici (polis, bekçi, diktatör vb.), yönetici olarak bulmuşken, komedyen, şarap üreticisi, yastık, ahtapot, kablo, dekatlon katılımcısı gibi metaforların ise daha az oranda kullanıldığını görmüştür. Trafik polisi ve atmaca metaforlarını ise tartışmalı metaforlar olarak incelemiştir. Çünkü bu metaforlarda öğrenci sorumluluğunu yerine getirmeyen ve ikinci derece insan gibi ifade edilmiştir. (örneğin, katılımcılardan biri kendini bir trafik polisi olarak görmekte ve *“bütün sorumluluğu öğrenciye yükle, fakat onun kuralları çiğnemeyi deneyeceğini de unutma”* demektedir). Öğrenme çevresinin koruyucusu, orman bekçisi, arabulucu, ilham verici vb. metaforları ise alternatif metaforlar olarak belirlenmiştir.

Baker (1991), “Metaphors of Mindful Engagement and a Vision of Better Schools” (Dikkatli Söz Metaforları ve Daha İyi Bir Okul Vizyonu) adlı çalışmasında okul için dört metafor önermiştir. Bunlar; bütün öğrencilerin yüksek performans işçileri olarak düzenlendiği, okulun disiplinli bir üretim sistemi olarak açıkladığı *“şirket”* metaforu; öğrenciyi ve okul çalışanlarını duygusal açıdan güvenli ve tutarlı bir sosyal mekanda saygıyı hak eden bireyler olarak gören *“aile”* metaforu; öğretmen ve öğrencilerin iyi işlerini gösterdiği sevinç ve heyecanın kutlandığı bir topluluk olarak açıkladığı *“panayır”* metaforu ve açık diyalog ve araştırmanın olduğu genel bir toplanma yeri olarak açıkladığı *“forum”* metaforudur. Okul için kullanılan şirket metaforunda, öğrenci için işçi, öğretmen için yönetici metaforları kullanılmış, okulun amacının, akademik başarı ve çalışma alışkanlığını artırmak olduğunu belirtmiş ve gelişim vizyonunun da öğrencilerin potansiyel işçiler olarak yetiştirilmesi olduğunu vurgulamıştır. Aile metaforunda ise öğrenci için ailenin kızı/erkeği, öğretmen için de koruyucu metaforları kullanılmış, okulun amacının kişilerarası ilişkileri artırmak olduğunu belirtmiştir. Gelişim vizyonunun da sağlıklı duygusal bir çevre ve yüksek özsaygı kazandırmak olduğunu vurgulamıştır. Panayır metaforunda ise öğrenci için sanatçı, öğretmen için koç metaforları kullanılmış, okulun amacının birçok duyguyu ve öğrenci yeteneğini kutlamak olduğunu belirtmiştir. Gelişim vizyonunun da öğrencilere yeteneklerini geliştirebileceği ve sunacağı fırsatlar vermek olduğunu vurgulamıştır. Forum metaforunda öğrenci için genç yurttaş, öğretmen için yetişkin yurttaş metaforları kullanılmış, okulun amacının özel ve genel düşüncelerin açıklanmasına yardımcı olmak

olarak bertmiştir. Gelişim vizyonunun da tüm öğrencilere fikirlerini açıkça ortaya koyma kapasitesi kazanması için fırsat vermek olarak vurgulamıştır. Ayrıca, metaforları kullanarak gerçek meselelerle ulaşmak istediğimiz ideal düzenlemeler arasındaki ilişkileri kavrayarak hayal gücümüzü genişletebileceğimizi belirtmiştir.

Ormell (1996), “Eight Metaphors of Education” (Eğitimin Sekiz Metaforu) adlı makalesinde eğitimin değişmeyen ilkelerini ortaya koyan sekiz metafor geliştirmiştir ve bunları şu şekilde açıklamıştır:

- *Metafor 1: Zihinsel yemekleri hazırlamak:* Öğretmenler öğrencileri için en iyi zihinsel yemekleri hazırlamalıdır. İyiden kasıt, yemeğin besleyici ve iştah açıcı olmasıdır. Eğitimin büyüsünü kaybetmektedir. Örneğin öğretmenler artık eskisi gibi yüksek, prestijli ve görkemli bir zihinsel-kültürel seviyede yaşayan kişiler olarak görülmemektedir. Bu yüzden öğretmenlerin eğitime karşı bu tutumu değiştirebilecek iştah açıcı yemeklere ihtiyacı vardır.
- *Metafor 2: Zihinsel yemekleri ısıtmak:* Öğretmen, yemekleri yeterli bir sıcaklığa sahip olduğunda sunmalıdır. Öğretmen, sınıfa gelmeden önce konuya hazırlanmalı ve öğrencinin bu konuyu bilmeye istekli hale gelmesine dikkat etmelidir.
- *Metafor 3: Gerçek içeriği seçmek:* Geleneksel içerik yerine modern içeriğin kullanılması gerekir. Yani tarih ya da benzer konularla ilgili eski geleneksel içerik yerine (muz kurutma, fasulye ayıklama gibi eski mutfağın daha taze, aromatik ve ilginç karışımlar oluşturma gibi yeni mutfakla yer değiştirmesi gibi) modern içerikle yer değiştirmelidir. Bunu yaparken geçmişle gelecek arasında denge kurulmalıdır.
- *Metafor 4: Çiğneme ve sindirme yöntemi:* Bu aşama, öğrenme sürecinin son adımı değil, doğal bir basamağıdır. Öğrenciler, içeriği iyice çiğneyip, kavrayışlarında bir yaşantı olarak sindirirler.
- *Metafor 5: Öğrencinin gözlerini açma yolları:* Eğitim, sadece öğrencinin gerçek dünyaya gözlerini açmasıyla gerçekleşebilir. Bundan kasıt, öğrencinin öğrendiğini uygulamasıdır.

- *Metafor 6: Program dağı:* Program, öğrencinin tırmanması gereken, emek ve dayanıklılık isteyen bir dağa benzemektedir.
- *Metafor 7: Gelişim değerlendirmesi:* Öğrencinin program dağındaki ilerleyişini, yani öğrenmelerini günden güne kontrol etmektir. Bu da öğrencide güven oluşumu bakımından faydalı olacaktır.
- *Metafor 8: Zirveye ulaşma:* Öğrencinin dağın zirvesine ulaşması ve muhteşem şehir manzarasına (bilgiye) sahip olmasıdır. Ormell, ilk aşamadaki yemek pişirme yöntemine dönerek bu son aşamayı öğrencinin yemeği bitirdiği ve artık tartılıp kilo aldığını görebileceği benzetmesiyle de yinelemiştir.

Inbar (1996), “Free Educational Prison: Metaphors and Images” (Özgür Eğitici Hapishane: Metaforlar ve İmajlar) adlı çalışmasında yüzlerce öğrenci ve öğretmenin eğitimde karşılaşılan problem ve zorlukları anlamamıza yardımcı olabilmesi için ürettiği binlerce metaforu ortaya çıkartmayı amaçlamıştır. Örneklemini 15 farklı okuldan 409 öğrenci (%51 kız, %49 erkek) ve farklı branşlardan 254 öğretmen oluşturmaktadır. Tüm katılımcılardan “Öğrenci,..... gibidir”, “Öğretmen..... gibidir”, “Okul yöneticisi,gibidir.” ve “Okul,..... gibidir” cümleleri için dört farklı metafor üretmeleri istenmiş, daha sonrada bunlardan en önemli buldukları bir tanesini işaretleyip, kısaca açıklamalarını istemiştir. Bu süreç sonunda toplam 7.042 metaforik imge toplanmıştır. Bütün yanıtlar açıkça bir metafor ya da imaj olarak kabul edilmemiş ve bunlar çıkartıldıktan sonra geriye kalan metaforlar birkaç temel kategorilerde toplanarak analiz edilmiştir. Öğrenci için “içine bir şeyler konan kap, çömlekçinin içinde şekillenen kap, flora ve fauna, tutsak öğrenci, programlı bağımsızlık, küçük ve yalnız, hoş ve nazik” metaforik grupları; öğretmen için “süper kilit, teknolojiyi öğretme, mesleği öğretme, beyinden kalbe, lideri izleme, çalışmak ve savaşmak için doğmuş” metaforik grupları; okul yöneticisi için “otoriter güç, yönetim, liderlik, eğitimsel çiftçi, nazik yönetici, sosyal ayna” metaforik grupları ve okul için ise “çerçevelenmiş dünya, çalışma ve yarışma dünyası, bütünleştirme ve onarma dünyası, büyüme ve gelişme dünyası, eğitimsel makine, olanaklar deposu, eğitsel öğrenme merkezi, serbestlik ve yaratıcılık dünyası, ikinci ev, eğlence dünyası, karışıklık” metaforik grupları oluşturulmuştur. Öğrencilerin ürettiği metaforlarda cinsiyetlerine göre önemli bir farklılık bulunmazken sınıf düzeylerine göre bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Oxford ve diğerkleri(1998), “Clashing Metaphors about Classroom Teachers: Toward a Systematic typology for the language teaching field” (Sınıf Öğretmenleriyle İlgili Çarpışma Metaforları: Dil Öğrenme Alanı İçin Sistematik Bir Tipolojiye Doğru) adlı çalışmalarında öğretmenlerin, öğrencilerin ve eğitim uzmanlarının, öğretmen ve yabancı dil sınıflardaki öğretme olgusunu açıklamada kullandıkları metaforları ortaya çıkarmış ve daha sonra bu metaforları, sosyal düzen, kültürel aktarım, öğrenme merkezli büyüme ve sosyal reform olarak dört felsefi bakış açısında gruplandırmışlardır. Sosyal düzen görüşünde fabrikatör, yarışmacı, yargıç, doktor, beyin metaforları bulunmuş, öğrenciler için, öğretmen yaratıcılığı kontrol eden yani öğrenmenin hedefini standart üretim olarak belirleyen, öğrencileri mekanik davranışlar sergileyen bireyler olmaları için gerekli beceri, bilgi ve değerleri kazanmaya zorlayan kişi olarak açıklanmıştır. Öğrenen merkezli büyüme görüşünde ise büyüten, aşık yada eş, iskele kurucu, şovmen metaforları yer almıştır. Bu metaforlar, her öğrencinin, paylaşma ve yardımlaşmayla beraber mutluluğu için açık ilginin varlığını göstermektedir. Kültürel aktarım görüşünde, çalar saat metaforu bulunmuşken, sosyal reform görüşünde ise alıcı metaforu bulunmuştur. Yaptıkları çalışmayla bu karşıt görüşleri anlamanın “bakış açısı-bilinci” yükseltebileceğini, hoşgörü ve anlayışı artırabileceğini ve dil sınıflarını öğrenci ve öğretmenler için daha hoş bir ortam haline getirebileceğini belirtmişlerdir.

Özar (1999), “A Case Study on Identifying The Perceptions of Teachers on The Present Organizational Structure and Processes of an Educational Institution Through The Use of Metaphors” (Mecaz (Benzetme) Yöntemi ile Öğretmenlerin Algılarına Dayanarak Bir Eğitim Kurumunun Yapısal ve İşlevsel Durumunun Belirlenmesi Üzerine Bir Durum Çalışması) adlı çalışmasında Ankara’da özel bir eğitim kurumunun örgütsel yapısını ve işleyişini öğretmen algılarına göre belirlemeye çalışmıştır. Araştırmasının örneklemini rastgele örnekleme yöntemiyle seçtiği 30 öğretmen oluşturmuştur. Öğretmen algılarını, yarı-kontrollü mülakat yöntemiyle toplamıştır. Toplanan mecazlar, öğretmenlerin kullandıkları zarf ve sıfatlara göre sınıflandırılmış, elde edilen mecazlar, belli ortak temalar çevresinde gruplandırılmıştır. Okul örgütünün mevcut yapısını tanımlamak için öğretmenlerin tren, makine, fabrika, saat, dişli gibi mecazlar kullandığı görülmüştür. Öğretmenlerden okulun ideal durumunu tanımları istendiğinde ise kullanılan mecazlar büyük ölçüde değişmiştir (anne kucağı, saydam

cam, mobilya, birlikte yaşayan pandalar gibi). Bu mecazların analizi sonucunda okulun şu anki kurumsal yapısının bazı açılardan mekanik bir özelliği sergilediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin, okulda insan kaynakları yönetimi ağırlıklı bir yönetim anlayışı arzuladığını belirtmiştir. Böylece okulun örgüt yapısındaki bu değişimin, hem okulun hem de çalışanların yararına olup, onlara daha rahat, tatmin edici ve onları çalışmaya teşvik edici bir ortam yaratacağı ifade edilmiştir.

Balcı (1999), “Metaphorical Images of School: School Perceptions of Students, Teachers And Parents From Four Selected Schools” (Okul İle İlgili Mecazlar (Metafor): Seçilmiş Dört Okulda Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Velilerin Okul Algıları) adlı çalışmasında, öğretmen, öğrenci ve velilerin okullarını nasıl kavramsallaştırdığını gündelik hayatta kullanılan mecazlar (metafor) yardımıyla anlamayı amaçlamıştır. Bu kavrayışı derinleştirmek için de katılımcıların “öğrenci”, “öğretmen”, “okul yöneticisi” ve “veli” mecazlarını analiz etmiştir. Araştırmanın çalışma gurubunu Ankara’nın farklı semtlerinde bulunan üç devlet ve bir özel ilköğretim okulunun 4.-8. sınıflarından 517 öğrenci, 47 öğretmen ve 101 veli oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, görüşme ve anketle elde edilmiş ve verilerin analizinde nitel analiz yapılmıştır. Araştırma sonuçlarından elde edilen metaforlar, kavramsal kategoriler altında toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen metaforlar ve bu metaforlar için oluşturulan kavramsal kategoriler sonucunda okulların temel işlevinin bakım, bilgi aktarımı ve gençlerin yetiştirilmesi olduğu bulunmuştur. Alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden okuldaki öğrenci ve velilerin okula, öğretmene ve okul yöneticisine karşı diğer gruplara göre daha olumlu algıya sahip olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin, ikinci kademe öğrencilerine göre okula, öğretmene, okul yöneticisine ve velilere karşı daha olumlu algıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenci ve öğretmene ilişkin metaforlar, okul sisteminin bilgi ve öğretmen merkezli olduğunu, ayrıca okulların oldukça disiplinli, otoriter ve kaotik bir atmosfere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bütün katılımcıların öğretmene ilişkin olumlu metaforlar kullandığı görülmüşken öğretmenin temel rollerinin bakım, bilgi transferi, insanları aydınlatma, genç nesli şekillendirme olduğu ortaya koymuştur. Buna rağmen öğretmenlerin mesleklerine ve kendilerine yabancılaşma eğiliminde olduğu ortaya çıkmıştır. Okul yöneticisi için genellikle otoriter, disipline edici, kaba, zarar verici ve duyarsız gibi olumsuz mecazlar

kullanılmıştır. Veliler ise özellikle devlet okullarında okul işlerine duysız ve sorumsuz kişiler olarak algılanmışken onlar da kendilerini okulla ilgili işlerde çaresiz ve güçsüz hissettiklerini belirtmişlerdir.

Hangstrom ve arkadaşları(2000), “Teaching is Like...” (Öğretmek... gibidir) adlı çalışmalarında yeni bir öğretim metodu olarak metafor kullanımını önermişlerdir. Öncelikle kendileri öğretme deneyimleriyle ilgili metaforlar üretmişlerdir. Örneğin içlerinden biri öğretmenliği ekmek yapımına benzetmiştir ve “ekmek yapımı” metaforunu da şöyle açıklamaktadır: “*Öğrencilerim ya da ailem için ekmek yaparken, özellikle yavaş ve dikkatli davranırım. Bir yemek için bir milyon farklı tabak yapmak yerine, daha önce tatmadıkları farklı karışımlar ve reçeteler sunarım. Annemin glutensiz diyeti için bir tarif hazırladığımda bunu ailemdeki diğer kişiler tarifini isteyecek kadar iyi bulurlar. Aynı şekilde görsel metafor, şiir ve tablo yoluyla anlamayan öğrenciler, sınıf arkadaşlarıyla birlikte yeni stratejilerle öğrenebilirler*” demiştir.

Daha sonra da öğrencilerden kendi rollerine ilişkin metafor üretmelerini istemişlerdir. Öğrencilerinden biri ise öğretmenliğin stajerlik dönemi için “ağaç” metaforunu kullanmıştır. Bunu da şöyle açıklamaktadır: “*Yorgunsunuz fakat ne zaman yapraklanacağınızı bilirsiniz. Bazen can sıkıcı, karışık renklere bazen de büyüleyici renklere bürünürsünüz. Yapraklarınız döküldüğünde ve bir ağaç gibi çıplak, çaresiz kaldığımızda vücudunuz değer kazanır. Gövdenizde yeni bir halka belirir, bu bir yıllık büyümenin işaretidir. Baharda dallarınızda yeni tomurcuk ve filizler belirir. Kış gelince köklerin derinlere iner ve besin depolar. İhtiyacınız oluncaya kadar bu hayati esasları tutarsınız.*” demiştir. Hangstrom ve arkadaşları bu çalışma sonucunda metaforların dili kullanmada güçlü, eğlenceli, gerçeği açığa çıkaran yeni bir alan açtığını belirtmişlerdir.

Martinez, Saulea ve Huber (2001), “Metaphors as Blueprints of Thinking about Teaching and Learning” (Öğretme ve Öğrenme ile İlgili Düşünce Kopyaları Olarak Metaforlar) adlı çalışmalarında eğitimsel psikoloji içerikli akşam kursuna katılan 50 tecrübeli sınıf öğretmeni ile 38 son sınıf öğretmen adayının öğrenme ile ilgili

ürettikleri metaforları karşılaştırmıştır. Metaforlar, katılımcıların oluşturduğu 4- 6 kişilik 19 grup tarafından üretilmiştir. Üretilen bu metaforlar öğrenmede bireysel etkinliklerin ve işbirliğinin çok önemli olmadığı ve öğrenenin pasif bir durumda olduğu *davranışçı/deneyci teori*, öğrenmenin aktif bir şekilde zihinde yeni şema oluşturma ya da var olan şemaları değişme süreci olarak tanımlandığı *bilişsel/yapılandırmacı teori* ve öğrenmenin bireylerin toplum faaliyetlerine aktif katılımıyla bilgi ve beceri elde etmesi olarak tanımlandığı *sosyo-bilişsel teori* şeklinde üç boyutta incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda deneyimli öğretmenlerin ürettikleri metaforların %57'si davranışçı/deneyci teoriye (örneğin, “*öğrenme hiç bitmeyen sihirli bir kalemle yeni bir deftere yazı yazmak gibidir*”), %38'si bilişsel/yapılandırmacı teoriye (örneğin, “*öğrenci, yaklaşıyor olduğu dünyayı bilmeyen bir ipekböceği gibidir ve onun, adım adım gittiği bu uzun süreç onu yediklerinden oluşan şeyin meyvesi gibi bir güzelliğe dönüştürecektir*”, %5'i ise sosyo-bilişsel teoriye (örneğin, “*öğrenme karıncaların, onların hepsi için yararlı bir sonuca ulaşmada gösterdikleri işbirliği gibidir*”) dayanmaktadır. Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforların %22'si davranışçı/deneyci teoriye, %56'si bilişsel/yapılandırmacı teoriye ve %22'si de sosyo-bilişsel teoriye dayanmaktadır. Martinez, Saulea ve Huber, son yıllarda üniversitede yapılandırmacı yaklaşımın çok ilgi görmesi ve araştırmadaki öğretmen adaylarının da dört yıl boyunca kesintisiz olarak bu teorileri öğrenmesi, onların bilişsel/yapılandırmacı teoriye ilişkin ürettikleri metafor sayısının fazla olmasında etkili olabileceğini belirtmiştir.

Bozlk (2002), “The College Student As Learner: Insight Gained Through Metaphor Analysis” (Öğrenen Olarak Fakülte Öğrencisi: Metaphor Analiziyle Kazanılan Kavrayış) adlı çalışmasında genel eğitim içerikli dersi alan 49 üniversite birinci sınıf öğrencisine kendilerini bir öğrenci olarak nasıl algıladıklarına dair metaforlar üretmelerini istemiştir. Ayrıca öğrencilerden bu metaforları dersin ilk günü, ara sınav zamanı, dersin son günü ve bir sonraki dönemin sekizinci haftası olmak üzere dört farklı zamanda oluşturmalarını istemiştir. Bu aşamalar sonucunda toplam 45 adet metafor elde edilmiş ve bu metaforlar hayvan metaforları (*Salyangoz, balık, yaban sığırcanı, ördek, katır, inek, kuş, deve, eşek, sincap vb.*), nesne metaforları (*sünger, boya kalemi, lunapark treni, bina yıkma aleti, gelgit, perde, kasırga, süzgeç, bilgisayar programı vb.*) insan metaforları (*yeni yürümeye başlayan çocuk, şeker yiyen çocuk,*

gözlemci, bebek, Alzheimer hastası vb.) ve eylem metaforları (*ağaca tırmanmak, yemek vb.*) şeklinde dört kategori altında incelenmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin çoğu kendini bilginin alıcısı olarak görmüştür. Böylece bilginin ilk kaynağı olan profesör ve en önemli görevi bilgiyi oluşturmaktan çok öğrenmek olan öğrencilerin bulunduğu geleneksel sınıfları ortaya koyan bir sonuç elde edilmiştir. Birçok öğrenci bilgiyi öğrendiği andan itibaren onu akılda tutma konusunda endişe yaşamaktadır. Ayrıca Bozlk, bu araştırmanın, metaforların öğrencilerin bir şeyi kavramasında yardımcı olabileceğini ve öğrencilerin düşüncelerini açığa çıkarmada etkili bir strateji olarak kullanılabileceğini ortaya koyduğunu belirtmiştir.

Guerrero ve Villamil (2002) yaptıkları çalışmada 22 öğretmenden (16 bayan, 6 erkek) kendi rollerini nasıl algıladıklarına dair metafor üretmelerini istemiştir. Öğretmenler toplam 28 adet metafor üretmiştir. Daha sonra bu metaforlar dokuz kategoride toplanarak analiz edilmiştir. Teknik direktör, turist rehberi, orkestra şefi gibi metaforların yer aldığı *işbirlikçi lider olarak öğretmen (aktif katılımcı olarak öğrenci)*; ay, güneş, elma ağacı, televizyon, elektrik teli gibi metaforların yer aldığı *bilgi aktarıcı olarak öğretmen (bilgi alıcısı olarak öğrenci)*; nehirde bir dal, aslan terbiyecisi, boğa güreşçisi gibi metaforların yer aldığı *değişim ajanı olarak öğretmen(değişim nesnesi olarak öğrenci)*; arı, bahçıvan gibi metaforların yer aldığı *büyütücü olarak öğretmen (büyüyen organizma olarak öğrenci)*; kâşif, üstü açılabilir bir araba metaforlarının yer aldığı *yenilikçi olarak öğretmen(direnç olarak öğrenci)*; alet taşıyıcısı metaforunun yer aldığı *alet sağlayıcı olarak öğretmen (inşa edici olarak öğrenci)*; çömlekçi metaforunun yer aldığı *sanatçı olarak öğretmen(ham materyal olarak öğrenci)*; zihin tamircisi metaforunun yer aldığı *onarıcı olarak öğretmen(kusurlu kişi olarak öğrenci)*; aerobik öğretmeni metaforunun yer aldığı *jimnastik eğitmeni olarak öğretmen(jimnastikçi olarak öğrenci)* kategorileri oluşturularak katılımcıların öğretmen algıları ortaya konmuştur. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun kullandığı metaforların bilgi aktarıcı, değişim ajanı, büyütücü ve sanatçı gibi öğretmenin geleneksel rollerini ortaya koyan kategoriler içinde yer aldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu çalışmayla metaforların ve metaforik kavramsallaştırmaların öğretmenlerin bilincinde yer alan düşünceleri dışa vurmada kullanılabılır bir araç olduğunu belirtmişlerdir.

Saban (2004) tarafından gerçekleştirilen “Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar” adlı çalışmanın amacı giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkartmaktır. Araştırmanın çalışma gurubunu Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim bölümü sınıf öğretmenliği Ana Bilim Dalı’ında 2003-2004 eğitim-öğretim yılı güz döneminde “Öğretmenlik Mesleğine Giriş” dersini alan 74’ü normal öğretim ve 77’si de ikinci öğretim olmak üzere toplam 151 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri “Öğretmen gibidir;çünkü,...” veya “Öğretmen.... benzer;çünkü....” cümlesinin tamamlanmasıyla elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarında ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda sınıf öğretmen adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin 54 metafor ürettikleri belirlenmiş ve bu metaforlar ortak özellikleri bakımından belli kategoriler altında toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının %64’ü öğretmeni “bilginin kaynağı ve aktarıcı”, “öğrencileri şekillendirici ve biçimlendirici”, ve “öğrencileri tedavi edici” olarak algıladığı; öğretmen adaylarının %36’sının ise öğretmeni “öğretirken eğlendirmesi”, “öğrencilerin bireysel gelişimini desteklemesi” ve “öğrencilere öğrenme sürecinde rehber olması” şeklinde algıladıkları bulunmuştur.

Levine (2005), “Metaphors and Images of Classrooms” (Metaforlar ve Sınıf İmajları) adlı çalışmasında üniversite birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarına her dönem final sorusu olarak sınıf hakkında bakış açılarını en iyi şekilde yansıtan bir metafor üretmelerini istemiştir. Bu çalışmaları sırasında sınıf yaşamının yapısını anlatmak için *çiçek dürbünleri, kar taneleri, sirk çadırları, dağ ormanları, eyaletler arası yolda araba sürmek, kek yapmak, aile piknikleri, hazine avcılığı, yama işi yorganlar, bahçıvan, stüdyo* gibi birçok mecaz bulmuştur. Örneğin öğrencilerinden biri sınıf ortamını yama işi bir yorgan olarak görmekte ve bunu şu şekilde açıklamaktadır : “Her bir öğrenci yorganın bir parçasıdır ve ona kendi güzelliğiyle katkıda bulunur, bütünü içinde yer alır. Parçaların hepsinin dikimi bittiğinde ortaya güzel bir sanat ürünü çıkar. Her bir parçanın kusuru ya da problemi olmasına rağmen, bütün parçalar bu mükemmel görünüşe dahil olmayı hak etmektedir.” Levine, bu çalışması sonucunda metaforların öğrencilerin bakış açısını ortaya çıkarttığını ve onların geçmiş yaşantıları, bugünkü fikirleri ve geleceğe ait umutları hakkında bilgi verdiğini vurgulamış, böylece

kendisinin de öğrencilerini yetiştirirken bu bilgilerden yararlanabileceğini belirtmiştir. Ayrıca metaforların geçmişle şu an arasında köprü kuran bir bağlama aracı olduğunu vurgulamıştır.

Cerit (2006), “School Metaphors: The Views of Students, Teachers and Administrators” (Okul metaforları: öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerin görüşleri) adlı çalışmasında öğretmen, öğrenci ve okul yöneticilerinin okul kavramına ilişkin kullandıkları metaforları araştırmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2005-2006 akademik yılında Bolu’daki farklı ilköğretim okullarında bulunan 600 öğrenci, 203 öğretmen ve 51 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri literatür taraması ve üç ilköğretim okulundaki öğrencilerin ürettiği metaforların incelenmesinden sonra hazırlanan 18 metafordan oluşan beşli likert tipi ölçekle toplanmıştır (*bakım ve gözetim yeri, bilgi ve aydınlanma yeri, değişme ve ilerleme yeri, büyüme ve olgunlaşma yeri, disiplin ve otorite yeri, karmaşa ortamı, eğlence yeri, iş yeri, hapisane, fabrika, aile, tiyatro, sığınak, mahkeme, alışveriş merkezi, hoş ve güzel yer, takım ve orkestra*). Verilerin analizinde frekans, yüzdelik, aritmetik ortalama, standart sapma, t-test ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Okul için bilgi ve aydınlanma yeri, büyüme ve olgunlaşma yeri, değişim ve gelişim yeri, hoş ve güzel bir yer, aile ve takım metaforları yüksek derecede kabul bulurken, karışıklık atmosferi, mahkeme salonu, hapisane metaforları ise hiçbir katılımcı tarafından tercih edilmemiştir. Okul için kullanılan bakım ve denetim yeri, disiplin ve otorite yeri, eğlence yeri, tiyatro, orkestra, iş yeri, fabrika, alışveriş merkezi metaforlarının kabul görme oranı ise araştırma katılımcılarına göre farklılıklar göstermiştir. Bu metaforik analizle katılımcıların okul kavramına ilişkin olumlu metaforlar ürettiği belirtilmiştir.

Saban ve diğerleri (2006) “An Investigation of the Concept of Teacher Among Prospective Teachers through Metaphor Analysis” (Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analiziyle İncelenmesi) adlı araştırmalarında öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları metaforlar yardımıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Selçuk Üniversitesinde öğrenim gören sınıf öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği bölümlerinde okuyan 485’i erkek ve 737’si kız, toplam 1222 öğretmen

adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri 2004-2005 eğitim-öğretim yılında, “öğretmen ... gibidir; çünkü...” cümlesinin tamamlanmasıyla ulaşılmıştır. Verilerin analizinde hem nicel hem nitel analiz kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen kavramına ilişkin toplam 111 geçerli metafor elde edilmiş ve bu metaforlar 10 temel kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler öğrenci sayısı ve oranına göre bilgi sağlayıcı olarak öğretmen, şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmen, yol gösterici ve yönlendirici olarak öğretmen, bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen, karakter prototipi ve gelişimcisi olarak öğretmen, işbirlikçi ve demokratik bir lider olarak öğretmen, süper otorite figürü olarak öğretmen, tedavi edici ve onarıcı olarak öğretmen, eğlendirici olarak öğretmen, değişim ajanı olarak öğretmen şeklinde sıralanmıştır. Bu kavramsal temaların ilk altısında öğretmen adaylarının “öğretmen” kavramı konusundaki imgelerinde cinsiyet ve program tipine göre önemli farklılıklar bulunmuşken öğrencilerin içinde buldukları sınıf düzeyine göre farklılık bulunmamıştır. Ayrıca bu araştırma, öğretmen adaylarının öğrenme ve öğretmeye ilişkin kişisel algılarını belirlemede metaforların güçlü bir araştırma aracı olduğunu kullanılabileceğini ortaya koymuştur.

Arslan ve Bayrakçı (2006) tarafından gerçekleştirilen “Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim Öğretim Açısından İncelemesi” adlı çalışmada, metaforlar genel olarak bir fenomenin veya bir kavramın daha tanıdık ve bilinen terimlerle nitelendirilmesi olarak tanımlanmıştır. Metaforları ve onların eğitimsel amaçlı kullanımlarını kuramsal olarak inceleyen bu çalışmada, ilk önce metaforlarla ilgili temel kavramlar açıklanmış ve bu kavramlar somut örneklerle ortaya konmuştur. Daha sonra metaforların eğitim-öğretim alanında kullanımına yönelik açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca öğrenme ortamı içerisinde metaforların öğretim amaçlı olarak kullanımlarında dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Çelikten (2006), “Kültür ve Öğretmen Metaforları” adlı çalışmasında ulusal ve uluslararası literatürü taramış, eğitim sistemimizde kullanılan kültür ve öğretmen metaforlarını tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmasında kültür metaforlarını değişim düzenleyicisi, pusula, sosyal yapışkan, kutsal inek ve yönetici kontrollü ayınlar şeklinde sıralamıştır. Eğitim siteminde kullanılan, öğretmen ve öğrenciler üzerinde olumlu

etkiler bırakan օğretmen metaforları da anne-baba, bahçıvan, inci istiridyesi ve doktor metaforları olarak tespit etmiştir. Anılan metaforların eğitim sistemine yansımaları araştırmış ve olası örnekleri vermiştir. Sonuç olarak metaforların bir düşünceyi daha canlı, anlaşılabilir, açık ve aydınlatıcı yapabilmesine dikkat çekerek yöneticilerin de kendi örgütlerini anlamaya ve biçimlendirmeye yardımcı olacak güçlü metaforları bulmasının önemini vurgulamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırmanın katılımcıları, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

İlköğretim öğretmen ve öğrencilerinin okul yaşamına ilişkin sahip oldukları algılarıyla ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları algılarını metaforlar yardımıyla belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005). Araştırmanın verilerinin analizinde ise betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcılarını, Eskişehir il merkezinde yer alan on ilköğretim okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarından toplam 1515 öğrenci ve 69 ilköğretim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Burada amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekte çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Böyle bir araştırma sonucunda ortaya çıkabilecek bulgular ve sonuçlar herhangi bir başka yöntemle ulaştığımız sonuçlara oranla daha zengin olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmada, örnekte yer alan katılımcı sayısının fazla tutulmasının nedeni, araştırma sorularına verilen yanıtların tek bir kelime veya kelime grubundan oluşmasıdır. Bu durum, araştırmanın analiz kısmında herhangi bir sıkıntı yaratmamıştır. Katılımcı sayısı fazla tutularak araştırmada maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Amaç, genellenme yapmak değil, veri derinliğine erişebilmektir.

Örnekleme ulaşabilmek için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ilgili bölüm şube yöneticileriyle yapılan görüşme sonucunda sosyo-ekonomik açıdan farklı düzeylerde yer alan on okul seçilmiştir. Araştırma için gerekli olan resmi izin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır (EK-1). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan okullar ve bu okullarda bulunan öğrenci ve öğretmen sayıları Tablo 3.1' de verilmiştir.

Tablo 3.1. Çalışma grubunu oluşturan ilköğretim öğrenci ve öğretmen sayıları

Okul	Okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik durumu	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı
I. okul	Üst	200	10
II. okul	Üst	190	1
III. okul	Üst	192	12
IV. okul	Üst	140	7
V. okul	Üst	115	10
	TOPLAM	837	40
VI. okul	Alt	73	5
VII. okul	Alt	80	5
VIII okul	Alt	157	9
IX. okul	Alt	177	7
X. okul	Alt	191	3
	TOPLAM	678	29
Genel Toplam		1515	69

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı hazırlanırken öncelikle bireylerin sahip olduğu algılarını ortaya çıkarmada metaforların bir araç olarak kullanıldığı ilgili araştırmalar incelenmiştir (Inbar, 1996; Balcı, 1999; Saban, 2004; Cerit, 2006; Saban, 2006). Yapılan bu çalışmaların bazılarında bireylerin okul yaşamına ilişkin sahip olduğu metaforları, likert tipi ölçekle topladığı görülmektedir. Birçoğunda ise araştırma

katılımcıları tarafından açık uçlu cümleleri (Örneğin, *Okul..... gibidir, çünkü.....*) tamamlamaları istenmiştir. İlgili literatürün taranması sonucunda araştırmacı tarafından hazırlanan ve uzman görüşü alınarak son halini alan sekiz adet açık uçlu soru ile araştırmanın verileri toplanmıştır. İlköğretim öğretmen ve öğrencilerinin sahip oldukları okul yaşamına ilişkin algılarıyla ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları algılarını metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmak için onlardan “okul, ideal okul, öğretmen, ideal öğretmen, öğrenci, ideal öğrenci, okul yöneticisi, ideal okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin metafor üretmeleri istenmiştir. Katılımcılardan, her bir kavram için sadece tek bir metafor üretmeleri ve bu metaforları kullanma nedenlerini belirtmeleri istenmiştir. Çünkü mecazın kendisi tek başına betimsel ya da görsel gücünü yeteri kadar ortaya çıkartmayacaktır. Bunu takiben mutlaka “niçin “ veya “neden” sorusu da sorulmalıdır. Mecazların asıl gücü, bu “sıfat”larla ilgili sorudadır. Her birey, aynı mecaza farklı anlamlar yükleyebilir. Yüklenen bu farklı anlamları veya bir mecazı kullanırken hangi amaçla kullanıldığı ancak “niçin” sorusunun yanıtıyla elde edilebilir (Şimşek ve Yıldırım, 2005).

Araştırmanın verileri, 2007–2008 eğitim-öğretim dönemi, Kasım ve Aralık aylarında araştırmacı tarafından toplanmıştır. Öncelikle seçilen on okulda araştırmaya katılacak olan öğrencilerin velilerinden izin alınmıştır (EK–2). Araştırmada yer alan öğretmen ve öğrencilerin bir ders saati içinde kendi el yazıyla doldurdıkları kağıtlar, araştırmanın veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde, görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla, sık sık doğrudan alıntılara yer verilmektedir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve

yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Katılımcıların ürettikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci şu aşamalarda gerçekleştirilmiştir: (1) adlandırma aşaması, (2) eleme aşaması, (3) kategori geliştirme aşaması, (4) geçerlik ve güvenilirliğin sağlanma aşaması (5) frekansların hesaplanma ve yorumlanma aşaması.

Adlandırma aşaması: Bu aşamada, öncelikle katılımcılar tarafından her bir soru için üretilen metaforlar tespit edilmiş ve alfabetik sıraya göre listeleri yapılmıştır. Bu kısımda ilköğretim öğretmen ve öğrencilerinin cevaplarında belli bir metaforun belirgin bir şekilde dile getirilip getirilmediğine bakılmıştır (Örneğin öğrenci kavramı için kullanılan mahkum, fidan, karınca gibi). Öğretmen ve öğrencilerin yanıtlamadığı cevaplar, sadece o sorunun değerlendirilmesinde ele alınmamıştır. Oluşturulan metafor listesi iki alan uzmanına daha verilmiştir ve metafor olarak sayılmayacak kavramların listeden çıkarılması amaçlanmıştır.

Eleme aşaması: Bu aşamada katılımcıların ürettikleri metaforlar, tekrar gözden geçirilerek, her metafor imgesinin kullanım amacına bakılmıştır. Kullanılan metaforla kullanım amacı arasında tutarlı bir ilişki bulunmayan metaforlar listeden çıkartılmıştır. Başlangıçta hazırlanan metafor listesinde yer alan bazı metaforların bu kısımda çıkarılmasına karar verilmiştir.

Kategori geliştirme aşaması: Araştırmada öğretmen ve öğrencilerin her bir soru için ürettikleri metaforlar, her bir soru için kavramsal kategoriler altında gruplanarak sunulmuştur. Ayrıca öğrenci ve öğretmenlerin kullandıkları metaforlar kavramsal kategoriler altında sunulurken onların kendi ifadelerinden alıntılar yapılmıştır.

Öğretmen ve öğrencilerin “okul” kavramına ilişkin ürettiği metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Bilgi verici bir ortam olarak okul
- Koruyucu ve gücen verici bir ortam olarak okul
- Otoritenin olduğu bir ortam olarak okul
- Büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak okul
- Olumsuzluk unsuru olarak okul
- Sosyal ve eğleneli bir ortam olarak okul
- Hoş ve değerli bir ortam olarak okul
- Düzeltici/tedavi edici bir ortam olarak okul
- Şekillendirici bir ortam olarak okul
- Çalışma ortamı olarak okul
- Yarışma ortamı olarak okul
- Yönlendirici bir ortam olarak okul
- Yaşama alanı olarak okul
- Vazgeçilmezlik unsuru olarak okul
- Özgür ve demokratik bir ortam olarak okul

Öğretmen ve öğrencilerin “öğretmen” kavramına ilişkin ürettiği metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak öğretmen
- Koruyucu ve güven verici olarak öğretmen
- Otorite unsuru olarak öğretmen
- Olumsuzluk unsuru olarak öğretmen
- Büyüten/yetiştiren olarak öğretmen

- Hoş ve değerli bir varlık olarak öğretmen
- Mekanikleşmiş bir varlık olarak öğretmen
- Düzeltici/tedavi edici olarak öğretmen
- Yönlendirici olarak öğretmen
- Şekillendirici olarak öğretmen
- Yorulmaz işçiler olarak öğretmen
- Otoriteye uyan bir varlık olarak öğretmen
- Eğlendirici olarak öğretmen
- Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğretmen
- Kayıtsız- duyarsız bir varlık olarak öğretmen

Öğretmen ve öğrencilerin “öğrenci” kavramına ilişkin ürettiği metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Büyütülen/yetiştirilen bir varlık olarak öğrenci
- Otoriteye uyan olarak öğrenci
- Bilgi alıcısı olarak öğrenci
- Bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak öğrenci
- Olumsuzluk unsuru olarak öğrenci
- Yorulmaz işçiler olarak öğrenci
- Mekanikleşmiş bir varlık olarak öğrenci
- Yarışmacı olarak öğrenci
- Şekillendirilme ihtiyacı duyan olarak öğrenci
- Hoş ve değerli bir varlık olarak öğrenci
- Masumiyet unsuru olarak öğrenci
- Eğlence unsuru olarak öğrenci

- Düzeltme ihtiyacı duyan olarak öğrenci
- Güven veren bir varlık olarak öğrenci
- Özgür bir varlık olarak öğrenci
- Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğrenci
- Birey olarak öğrenci
- Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğrenci

Öğretmen ve öğrencilerin “okul yöneticisi” kavramına ilişkin ürettiği metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Otorite unsuru olarak okul yöneticisi
- Olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi
- Koruyucu ve güven verici olarak okul yöneticisi
- Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak okul yöneticisi
- Hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi
- Mekanikleşmiş bir varlık olarak okul yöneticisi
- Yönlendirici olarak okul yöneticisi
- Büyüten/yetiştiren olarak okul yöneticisi
- İhtiyaç karşılayıcısı olarak okul yöneticisi
- Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak okul yöneticisi
- Yorulmaz işçiler olarak okul yöneticisi
- Düzeltici olarak okul yöneticisi
- Eğlendirici olarak okul yöneticisi
- Otoriteye uyan bir varlık olarak okul yöneticisi
- Özgür ve demokratik bir varlık olarak okul yöneticisi

- Vazgeçilmezlik unsuru olarak okul yöneticisi
- Şekillendirici olarak okul yöneticisi

Öğretmen ve öğrencilerin “ideal okul” kavramına ilişkin ürettiği metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Bilgi verici bir ortam olarak ideal okul
- Hoş ve değerli bir ortam olarak ideal okul
- Sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak ideal okul
- Güven verici bir ortam olarak ideal okul
- Büyümenin olduğu bir ortam olarak ideal okul
- Güven verici bir ortam olarak ideal okul
- Büyümenin olduğu bir ortam olarak ideal okul
- Özgür ve demokratik bir ortam olarak ideal okul
- Çalışma ortamı olarak ideal okul
- Düzeltici/tedavi edici bir ortam olarak ideal okul
- Yönlendirici bir ortam olarak ideal okul
- Şekillendirici bir ortam olarak ideal okul
- Yaşam alanı olarak ideal okul
- Otoritenin olduğu bir ortam olarak ideal okul
- Yarışma ortamı olarak ideal okul
- Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul

Öğretmen ve öğrencilerin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin ürettiği metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Koruyucu ve güven verici olarak ideal öğretmen
- Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal öğretmen
- Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğretmen
- Büyüten/yetiştiren olarak ideal öğretmen
- Eğlendirici olarak ideal öğretmen
- Yönlendirici olarak ideal öğretmen
- Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğretmen
- Otorite unsuru olarak ideal öğretmen
- Düzeltici/tedavi edici olarak ideal öğretmen
- Şekillendirici olarak ideal öğretmen
- Doğaüstü güç olarak ideal öğretmen
- Yorulmaz işçiler olarak ideal öğretmen
- Otoriteye uyan olarak ideal öğretmen
- Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğretmen

Öğretmen ve öğrencilerin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin ürettiği metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Bilgi kullanıcı ve üreticisi olarak ideal öğrenci
- Büyüyen/yetişen bir varlık olarak ideal öğrenci
- Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğrenci
- Yorulmaz işçiler olarak ideal öğrenci
- Masumiyet unsuru olarak ideal öğrenci
- Özgür ve demokratik bir varlık olarak ideal öğrenci

- Bilgi alıcısı olarak ideal öğrenci
- Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğrenci
- Şekillendirilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci
- Otorite ve güç unsuru olarak ideal öğrenci
- Güven veren bir varlık olarak ideal öğrenci
- Eğlence unsuru olarak ideal öğrenci
- Yarışmacı olarak ideal öğrenci
- Düzeltici/tedavi edici olarak ideal öğrenci
- Otoriteye uymak zorunda olan olarak ideal öğrenci
- Yönlendirilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci
- Düzeltilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci
- Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğrenci

Öğretmen ve öğrencilerin “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin ürettiği metaforlar şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Koruyucu ve güven verici olarak ideal okul yöneticisi
- Otorite unsuru olarak ideal okul yöneticisi
- Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal okul yöneticisi
- Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal okul yöneticisi
- İhtiyaç karşılayıcısı olarak ideal okul yöneticisi
- Eğlendirici olarak ideal okul yöneticisi
- Yönlendirici olarak ideal okul yöneticisi
- Mekanikleşmiş olarak ideal okul yöneticisi
- Büyüten/yetiştiren olarak ideal okul yöneticisi
- Yorulmaz işçiler olarak ideal okul yöneticisi

- Düzeltici olarak ideal okul yöneticisi
- Şekillendirici olarak ideal okul yöneticisi
- Özgür ve demokratik bir varlık olarak ideal okul yöneticisi
- Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul yöneticisi

Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği: Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklamayı nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada, sonuçlarının geçerliğini sağlamak için veri analiz süreci açıklanmış ve araştırmada oluşturulan kategorileri temsil eden metaforların hepsine bulgular kısmında yer verilmiştir. Araştırmada her bir soru için oluşturulan kavramsal kategoriler altında verilen metaforların söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, iki alan uzmanına her bir soru için oluşturulan metafor listeleri ve onlara ait kavramsal kategorilerin adlarının yazılı olduğu listeler (sekiz adet metafor listesi ve sekiz adet kavramsal kategorilere ait liste) verilmiştir. Alan uzmanlarından listelerde yer alan metaforları kavramsal kategorilere eşleştirilmesi istenmiştir. Daha sonra, uzmanların yaptığı eşleştirmeler ile araştırmacının yaptığı eşleştirmeler karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği aşağıdaki uyum yüzdesi kullanılmıştır.

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$$

Öğrenci ve öğretmenlerin “okul” kavramına ilişkin ürettiği 177 metafordan beş tanesinde (*sevgi yumağı, ağaç, doğa, fabrika, toplantı salonu*) alan uzmanları ile araştırmacı arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Miles ve Huberman’ın uyuşum yüzdesi formülü ile yapılan hesaplamada “okul” kavramına ait sonuçların güvenilirliği yaklaşık olarak .97 olarak bulunmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin “öğretmen” kavramına ilişkin ürettiği 210 metafordan beş tanesinde (*ağaç, beyaz güvercin, sabır taşı, grup lideri, nasihat*) alan uzmanları ile araştırmacı arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Uyuşum yüzdesi formülü ile yapılan hesaplamada “öğretmen” kavramına ait sonuçların güvenilirliği yaklaşık olarak .98 olarak bulunmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin “öğrenci” kavramına ilişkin ürettiği 188 metafordan sekiz tanesinde (*müşteri, yavru kedi, avukat, çilekeş, deneme tahtası, bulmaca, ceylan, kelebek*) alan uzmanları ile araştırmacı arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Uyuşum yüzdesi formülü ile yapılan hesaplamada “öğrenci” kavramına ait sonuçların güvenilirliği yaklaşık olarak .96 olarak bulunmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin okul yöneticisi kavramına ilişkin ürettiği 239 metafordan dokuz tanesinde (*terminatör, avukat, anahtar, grup lideri, kalem, boş kağıt, ağustos böceği, kelebek, ağaç gövdesi*) alan uzmanları ile araştırmacı arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Uyuşum yüzdesi formülü ile yapılan hesaplamada “okul yöneticisi” kavramına ait sonuçların güvenilirliği .96 olarak bulunmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul” kavramına ilişkin ürettiği 128 metafordan sekiz tanesinde (*ağaç, ayna, sevgi yuvası, kültür merkezi, saksı, doğa, fabrika, Kurtuluş Savaşı*) alan uzmanları ile araştırmacı arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Uyuşum yüzdesi formülü ile yapılan hesaplamada “ideal okul” kavramına ait sonuçların güvenilirliği .94 olarak bulunmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin ürettiği 143 metafordan yedi tanesinde (*beyaz güvercin, sabır taşı, kelebek, sevgi yumağı, savaşçı, anahtar, ağaç*) alan uzmanları ile araştırmacı arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Uyuşum yüzdesi formülü ile yapılan hesaplamada “ideal öğretmen” kavramına ait sonuçların güvenilirliği .95 olarak bulunmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin ürettiği 164 metafordan altı tanesinde (*kelebek, avukat, aslan, bulmaca, süper kahraman, süzgeç*) alan uzmanları ile araştırmacı arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Uyuşum yüzdesi formülü ile yapılan hesaplamada “ideal öğrenci” kavramına ait sonuçların güvenilirliği .96 olarak bulunmuştur. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul yöneticisi” kavramına

ilişkin ürettiği 157 metafordan dokuz tanesinde (*çam ağacı, sabır taşı, fare, grup lideri, ağaç, kelebek, Noel baba, danışma, nasihat*) alan uzmanları ile araştırmacı arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Uyuşum yüzdesi formülü ile yapılan hesaplamada “ideal okul yöneticisi” kavramına ait sonuçların güvenilirliği .94 olarak bulunmuştur.

Frekansların hesaplanması ve yorumlanması: Bu aşamada her bir metaforu ve kategoriyi ifade eden öğretmen ve öğrenci sayısı hesaplanmıştır ve bulunan değerler ele alınarak yorumlamalar yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın temel amacına uygun olarak öğrenci ve öğretmenlerden toplanan verilerin çözümlenmeleri doğrultusunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Bulguların “iç uygunluk” ilkesi göz önünde bulundurularak sunulmuştur.

4.1. İlköğretim Öğrenci ve Öğretmenlerinin Okul Yaşamına İlişkin Kullandıkları Metaforlar

Bu bölümde öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşamına ilişkin sahip oldukları algılarını ortaya koymak için onların “okul, öğretmen, öğrenci, okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin ürettikleri metaforlara ait bulgular tablolar halinde sunularak alt başlıklar halinde analiz edilmiştir.

4.1.1. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin “okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar

İlköğretim öğrenci ve öğretmenleri, “okul” kavramına ilişkin toplam 177 adet metafor üretmiştir. İlköğretim öğrencileri toplamda 160 adet, öğretmenler ise toplamda 35 adet metafor üretmiştir. Bu metaforların 142 tanesi sadece öğrenciler tarafından, 17 tanesi, sadece öğretmenler tarafından, 18 tanesi ise hem öğrenci hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerin “okul” kavramı için ürettiği metaforlar 15 kavramsal kategoride toplanarak sunulmuştur.

Tablo 4.1 Öğrenci ve öğretmenlerin “okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

Kavramsal Kategoriler	Öğrenci	Öğretmen	Toplam
	f	f	f
Bilgi verici bir ortam	340	11	351
Koruyucu ve güven verici bir ortam	268	15	283
Otoritenin olduğu bir ortam	226	7	233
Büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam	169	3	172
Olumsuzluk unsuru	104	11	115
Sosyal ve eğlenceli bir ortam	68	2	70
Hoş ve değerli bir ortam	62	1	63
Düzeltilici/tedavi edici bir ortam	34	1	35
Şekillendirici bir ortam	23	9	32
Çalışma ortamı	23	2	46
Yarışma ortamı	13	1	14
Yönlendirici bir ortam	8	2	10
Yaşama alanı	7	1	8
Vazgeçilmezlik unsuru	3	-	3
Özgür ve demokratik bir ortam	2	-	2
Toplam	1350	66	1416

Tablo 4.1, öğrenci ve öğretmenlerin “okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve kategorilere ait frekansları göstermektedir. Bundan sonraki kısımda her bir kategoride yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrenci ve öğretmenlerin verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

4.1.1.1. Bilgi verici bir ortam olarak okul

Tablo 4.2, “bilgi verici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 39 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 340 öğrenci ve 11 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “ağaç”, “alışveriş merkezi”, “bilgi yuvası”,

“bilgisayar” ve “güneş” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4. 2 “ Bilgi verici bir ortam olarak okul ” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç	25	1
Alışveriş merkezi	4	1
Ansiklopedi	2	-
Beyin	7	-
Bilgi bankası	1	-
Bilgi hazinesi	2	-
Bilgi küpü	1	-
Bilgi yuvası	139	3
Bilgisayar	27	1
Bilim ülkesi	-	1
Bulut	1	-
Çanta	1	-
Defter	1	-
Deniz	1	-
Dere	2	-
Dershane	-	2
Dolap	1	-
Gökyüzü	2	-
Göl	1	-
Güneş	4	2
Havuz	3	-
İnternet	1	-
Kitap	71	-
Kumbara	3	-
Kütüphane	22	-
Lamba	1	-
Market	2	-
Mektup	1	-
Müze	1	-
Nar	2	-
Nehir	1	-
Pazar	1	-
Su	1	-
Sürahi	1	-
Televizyon	1	-
Toplantı salonu	2	-
Uzay	2	-
Üzüm salkımı	1	-
Yıldız	1	-
Toplam	340	11

Bu kategori, okulun bilgi verme işlevini ön plana çıkartmaktadır. Örneğin öğrencilerden biri “Okul istediğimiz çoğu bilgiyi bulabildiğimiz bir bilgisayar gibidir.” demişken bir başka öğrenci “Okulu bir kitaba benzetiyorum, çünkü okul da kitap gibi bize bilgi veriyor.” demiştir. Öğrencilerden biri de okulun bilgi verici işlevini sürahibardak benzetmesiyle şöyle açıklamaktadır: “Okulu sürahi ve bardağa benzetiyorum; çünkü öğretmen sürahiden aldığı bardağa (öğrenciye) boşaltıyor, bize bilgi veriyor.” Diğer bir öğrenci ise “Okul bilgilerin biriktirildiği bir kumbara gibidir.” demiştir. Öğretmenlerden biri, “Okul alışveriş merkezi gibidir; çünkü, bilgi alışverişi, emek alışverişi, zaman kullanma söz konusudur.” demişken diğer bir öğretmen ise “Okul bilgi yuvasıdır, çünkü evimiz gibi bir yuva olmasına rağmen burada bilgi ve davranışlar öğreniriz” şeklinde bir ifade kullanmıştır.

4.1.1.2. Koruyucu ve güven verici bir ortam olarak okul

Tablo 4. 3 “koruyucu ve güven verici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ana kucacı	1	-
Cami	1	-
Çınar ağacı	-	1
Derin dondurucu	1	-
Ev-aile	254	12
Geleceği gösteren küre	5	1
Kale	2	-
Kalorifer	1	-
Kuş yuvası	2	-
Piramit	-	1
Sığınak	1	-
Toplam	268	15

Tablo 4.3, “koruyucu ve güven verici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 11 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 268 öğrenci ve 15 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “ev” ve “geleceği

gösteren küre” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğrenci ve öğretmenler okulu güven veren, insanlara sevgiyle, ilgi ve şefkatle yaklaşılacak sıcak bir ortam olarak görmektedirler. Öğrencilerden biri, “Okulu eve benzetiyorum; çünkü öğretmenlerimizi anne ve babamız, sınıftaki arkadaşlarımı ise kardeşlerim gibi görüyorum.” demişken bir başka öğrenci, “Okul deyince ilk olarak aklıma kalorifer geliyor, çünkü okul benim içimi ısıtıyor.” demiştir. Bir başka katılımcı ise “Okul diyince aklıma derin dondurucu geliyor, çünkü içindekileri saklıyor, koruyor.” demiştir. Öğretmenlerden biri “Okulumu bir aileye benzetiyorum; çünkü hepimiz birbirimize sevgi, saygı ve anlayışlı davranıyoruz” demişken bir başka öğretmen, “Okul evim gibidir, okulda kendimi rahat hissediyorum, öğrencilerimi görmeyince özlüyorum” demiştir. Bir başka katılımcı ise “korumacı, heybetli ve güvenli bir görünüme sahip olduğundan okulu piramide benzetiyorum.” şeklinde bir anlatımla okulun güven verici bir yer olduğuna dikkat çekmiştir. Öğrenciler tarafından kullanılan “geleceği gösteren küre” metaforunun, ileride yaşamlarını sürdürecekleri bir mesleğe okul sayesinde erişebildiklerine inandıklarını gösterdiği söylenebilir.

4.1.1.3. Otoritenin olduğu bir ortam olarak okul

Tablo 4.4, “otoritenin olduğu bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 20 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 226 öğrenci ve sekiz öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “askeriye”, “hapisane”, “kamp” ve “kapalı kutu” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4. 4 “otoritenin olduğu bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Akvaryum	2	-
Askeriye	11	1
Çalar saat	1	-
Derebeylik	1	-
Disiplin yuvası	6	-
Hapishane	163	3
Hayvanat bahçesi	5	-
Kafes	11	-
Kamp	1	1
Kapalı kutu	15	2
Karakol	1	-
Kelepçe	1	-
Kravat	1	-
Kurallar kitabı	1	-
Tasma	1	-
Terk edilmek istenmeyen sevgili	1	-
Ülke	3	-
Zil	-	1
Zindan	1	-
Toplam	226	8

Bu kategoride öğrenciler ve öğretmenler, okulu kurallarla dolu, zorunlu olarak gelinen bir yer olarak görmektedirler. Öğrencilerden biri “Okulu bir hapishaneye benzetiyorum; çünkü okuldan belli saatlerde dışarı çıkılabiliyor ayrıca hapishaneden ceza yılın dolunca çıkabiliyorsun, okuldan da mezun olunca çıkabiliyorsun.” demişken bir başka öğrenci ise “Okulu zorunlu olarak getirildiğimiz bir yer olduğu için bir kelepçeye benzetiyorum.” demiştir. Bir öğrenci ise “Okulu askeriye benzetiyorum; çünkü çok fazla disiplinli bir yerdir.” demiştir. Öğretmenlerden biri, “Okul kapısından içeriye girince dışarıyla bağlantı kesiliyor, kendimi bir kutu içine girmiş gibi hissediyorum” demişken bir diğer öğretmen ise “Okul, kurallar ve kuralları uygulayan bir takım kişilerden oluştuğu için kampa benzemektedir.” demiştir. Katılımcılardan biri, ise okul deyince aklına zil geldiğini çünkü ders zili, teneffüs zili, öğrenci zili, öğretmen zili gibi her şeyin saate göre yapıldığını belirtmiştir.

4.1.1.4. Büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak okul

Tablo 4.5 “büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Çiçek bahçesi	119	-
Çiftlik	8	-
Fidan	1	-
Gökdelen	-	2
Meyve bahçesi	6	1
Orman	23	-
Otlak	1	-
Örülen bir duvar	1	-
Saksı	1	-
Sera	2	-
Tarla	6	-
Toprak	1	-
Toplam	169	3

Tablo 4.5, “büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 169 öğrenci ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “meyve bahçesi” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride katılımcılar okulu bireylerin yetiştirildiği, her geçen gün onlara yeni bir şeyler katarak gelişimlerinin sağlandığı, ilerlemenin olduğu bir yer olarak görmektedirler. Örneğin öğrencilerden biri “Okulu toprağa benzetiyorum, bizler de üzerinde yetişen bitkileriz. ” demiştir. Öğretmenlerden biri “Okulu, içerisinde her çeşit meyvenin yetiştiği bir meyve bahçesine benzetiyorum, her meyvenin ayrı bir güzelliği ve tadı var.” şeklinde bir anlatım sergilerken bir başka öğretmen ise “okulu gökdelene benzetiyorum; çünkü okul verdiği bilgiler ve kazandırdığı davranışlar itibarıyla milyonlarca öğrenci yetiştiren ve bu yönüyle giderek yükselen bir bilgi inşasıdır.” demiştir.

4.1.1.5. Olumsuzluk unsuru olarak okul

Tablo 4.6 “olumsuzluk unsuru olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Acı biber	1	-
Ahır	4	-
Beton yığını	1	-
Bıçak	1	-
Bina	-	2
Boş kutu	4	1
Böcek yuvası	2	-
Canavar	4	-
Cehennem	14	-
Cellat	1	-
Çekirdek yığını	1	-
Çete yuvası	1	-
Çöplük	24	-
Dehşet	1	-
Diken	3	-
Dipsiz kuyu	1	-
Düzensiz bir sıra	1	-
Fare yuvası	1	-
Haşlanmış brokoli	1	-
İşkence aleti	10	-
Kaktüs	2	-
Kalabalık bir kovan	-	4
Kalabalık stadyum	2	-
Kalabalık mahalle	1	-
Karbon dioksit	1	-
Kirli bir sokak	1	-
Korku tüneli	2	-
Labirent	1	-
Mağara	1	-
Mahşer	1	-
Mahzen	-	1
Mayın tarlası	1	-
Morg	1	-
Pırasa yemeği	-	1
Savaş	1	1
Sert bir yatak	1	-
Sıkıcı bir oyun	1	-
Solmuş çiçek	1	-
Tımarhane	7	-
Uçurum	1	-
Verimsiz orman	1	-
Yalan makinesi	1	-
Toplam	104	11

Tablo 4.6 “olumsuzluk unsuru olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 42 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 104 öğrenci ve 11 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “boş kutu” ve “savaş” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğrenci ve öğretmenler, okulların pis olması, sınıfların kalabalık olması, okulların fiziki yapılarındaki eksiklikler gibi olumsuz yönleri açığa çıkaran metaforlar üretmişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri “*Okulu kalabalık bir stadyuma benzetiyorum; çünkü çok fazla kişi var ve her kafadan bir ses çıkıyor.*” demiştir. Benzer şekilde söylenmiş olan “kalabalık bir kovan”, “kalabalık bir mahalle” metaforları da sınıf mevcutlarının aşırılığını göstermiştir. Bir diğer öğrenci “*Okulu içinde gerekli gereksiz bir sürü şey olduğu ve pis olduğu için çöplüğe benzetiyorum.*” demiştir. Katılımcılar tarafından “çekirdek yığını”, “fare yuvası”, “böcek yuvası”, “kirli bir sokak” metaforlarının kullanılmış olması okullarımızın yeterince temiz olmadığını gösterdiği söylenebilir. Başka bir katılımcı ise “*Okulu sert bir yatağa benzetiyorum, çünkü içinde kendimi hiç rahat hissedemiyorum.*” demiştir. Ayrıca öğrenciler okuldaki sınav kaygısının onlarda stres ve korku yarattığını belirtmişlerdir ve öğrencilerden biri bunu şu şekilde tarif etmiştir: “*Okul sonu nereye gittiği belli olmayan bir uçurum gibidir. Kendinizi yalnız ve çaresiz hissedersiniz, korkarsınız tıpkı girdiğin her sınav gibi.*” Bir başka öğrenci de “*Okulu bir tımarhaneye benzetiyorum; çünkü sınavlar, notlar bizleri stresten delirtiyor.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*okul mahzen gibidir, çünkü her şey yıllanmış, yeni gelenleri de eskiten, sabitleyen bir yerdir*” demişken bir başka öğretmen ise “*okul bir pırasa yemeğidir, her gün okula gelmek, her gün aynı yemeği yemektir.*” demiştir. Bu kullanımlar doğrultusunda okulların yeniliğe açık olmayan, aynı kalıpta devam eden, farklılıklara fırsat sunmayan yerler olduğu söylenebilir. Bir diğer katılımcı ise “*okul savaş alanı gibidir; çünkü, sürekli farklı düşünce ve yapıdaki öğrenciler savaşmaktadır.*” demiştir. Ayrıca “çete yuvası”, “dehşet”, “korku tüneli”, “cehennem”, “mahşer”, “mayın tarlası” gibi metaforların kullanılmış olması okullarda güvenlik problemlerinin varlığını ortaya koyduğu söylenebilir.

4.1.1.6. Sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak okul

Tablo 4.7, “sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 68 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “tiyatro” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.7 “sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arkadaşlık	2	-
Çocuk kulübü	-	1
Çocuk parkı	20	-
Kafe	2	-
Komedi filmi	2	-
Lunapark	26	-
Opera	1	-
Oyun bahçesi	4	-
Roman	1	-
Sirk	1	-
Spor tesisi	4	-
Tiyatro	5	1
Toplam	68	2

Bu kategoride okulların insanlarla sosyal ilişki kurulan, hem öğrenilen hem de eğlenilen bir yer olduğu ön plana çıkmaktadır. Örneğin öğrencilerden biri “Okulu bir kafeye benzetiyorum; çünkü burada arkadaşlarımla buluşuyor ve derslerde de hep birlikte eğleniyoruz.” demiştir. Bir başka öğrenci ise “Okul denince aklıma arkadaşlık geliyor; çünkü en iyi arkadaşlıklarımız, dostluklarımız burada kuruluyor.” demektedir. Bir başka öğrenci de “Okul tiyatroya benziyor, çünkü hem öğretici, hem eğlenceli bir yerdir.” demiştir. Öğretmenlerden biri, “okul çocuk kulübü gibidir; çünkü, çocuklar burada oyun oynayıp eğlenmektedir.” demiştir. Katılımcıların ürettikleri “arkadaşlık”, “çocuk kulübü”, “çocuk parkı”, “kafe”, “oyun bahçesi” gibi metaforlar, öğrencilerin

arkadaş edinmesi ve sosyal açıdan gelişimlerinde okulların onlar için önemli bir yere sahip olduğunu gösterdiği söylenebilir.

4.1.1.7. Hoş ve değerli bir ortam olarak okul

Tablo 4.8, “hoş ve değerli bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 62 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “güzel bir çiçek” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.8 “hoş ve değerli bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Cennet	19	-
Çikolata	1	-
Elmas	2	-
Gökkuşuğu	1	-
Güzel bir çiçek	9	1
Köşk	4	-
Otel	9	-
Pasta	1	-
Saray	10	-
Sevgi yumağı	3	-
Şato	1	-
Şeker	2	-
Toplam	62	1

Bu kategoride yer alan metaforların genellikle okulun fiziki özellikleri için üretildiği görülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “Okulu çiçeğe benzetiyorum, çiçek gibi güzel görünüyor.” demiştir. Bu kategoride kullanılmış olan “köşk”, “otel”, “saray”, “şato” gibi metaforlara bakıldığında okulun fiziki yapısının güzel ve görkemli olmasının katılımcılar üzerinde olumlu etki bıraktığı söylenebilir.

4.1.1.8. Düzeltilici/tedavi edici bir ortam olarak okul

Tablo 4.9 “düzeltilici/tedavi edici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Akciğer	-	1
Aspirin	2	-
Bulaşık makinesi	1	-
Gözlük	2	-
Hastane	29	-
Toplam	34	1

Tablo 4.9, “düzeltilici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 5 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 34 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir.

Bu kategoride genellikle öğrenciler için hasta, yaralı gibi benzetmeler yapılarak okulların onların iyileşmesini sağlayan, eksikleri gideren yerler olduğu düşünülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “Okulu bir hastaneye benzetiyorum; bizler birer hastayız, öğretmenlerimiz ise doktor, bizi bilgileriyle iyileştiriyorlar.” demişken bir başka öğrenci ise “Okulu bir bulaşık makinesine benzetiyorum; çünkü içindeki kaşıkları, çatalları öğrenciye benzetirsek hepsi oradan temizlenerek çıkıyor.” demiştir. Öğrencilerin okulları “hastane”, “bulaşık makinesi”, “aspirin”, “gözlük” gibi metaforlarla anlatması, kendilerini yeterli bulmadıklarını ve kendilerinde eksik ya da düzeltilmesi gereken yönlerin olduğuna inandıklarını göstermiştir.

4.1.1.9. Şekillendirici bir ortam olarak okul

Tablo 4.10, “şekillendirici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 23 öğrenci

ve dokuz öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “fabrika” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.10 “şekillendirici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Fabrika	21	9
Kuyumcu	1	-
Yapboz	1	-
Toplam	23	9

Bu kategoride ise öğrenciler birer hammadde, işlenmesi gereken bir malzeme gibi görülmekte, öğretmenler ise bu işleme görevini üstlenen kişiler olmaktadır. Okullar, hammadde gibi görülen öğrencilerin biçimlendirildiği yerler olarak düşünülmüştür. Örneğin öğrencilerden biri “*Okulu bir kuyumcuya benzetiyorum, öğretmenler sarraf, her bir öğrenci ise işlenecek elmas gibidir.*” demiştir. Bu kategoride özellikle fabrika benzetmesi çok sık kullanılmıştır ve katılımcılar tarafından şu şekillerde açıklanmıştır. Örneğin bir öğrenci “*Okulu fabrikaya benzetiyorum. Fabrikadaki işçileri öğretmenler, bizi ise onların yetiştirdikleri ürünler olarak görüyorum.*” demişken öğretmenlerden biri “*Okulu fabrikaya benzetiyorum çünkü, hep birbirine benzeyen ürünler yetiştiriyoruz*” demiştir. Bir başka öğretmen “*Okul, hammaddesi insan olan bir fabrikadır*” demiştir. Bir başka katılımcı yine “*okulu bir fabrikaya benzetiyorum; çünkü, içene alınan hammaddeyi işleyerek kullanılır hale getirmektedir.*” şeklinde bir ifade kullanmıştır.

4.1.1.10. Çalışma ortamı olarak okul

Tablo 4.11, “çalışma ortamı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 23 öğrenci ve iki öğretmen

tarafından üretilmiştir. Bu kategoride yer alan bütün metaforlar, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.11 “çalışma ortamı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arı kovanı	8	1
Karıncaya yuvası	15	1
Toplam	23	2

Bu kategoride okulun sürekli üretimin yapıldığı, disiplinli bir çalışma temposunun olduğu gibi özelliklerinden bahsedilmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “Okulu, karıncaya yuvasına, bizleri de durmadan çalışan karıncalara benzetiyorum.” demiştir. Bir başka katılımcı ise “Sürekli giren, çıkan ve biriktirilen bilgilerden dolayı okulu bir karıncaya yuvasına benzetiyorum” demiştir.

4.1.1.11. Yarışma ortamı olarak okul

Tablo 4.12 “yarışma ortamı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arena	1	-
Bilgi yarışması	3	-
Hipodrom	4	-
Jokey kulübü	1	-
Maraton	3	-
Satranç tahtası	-	1
Yarış alanı	1	-
Toplam	13	1

Tablo 4.12, “yarışma ortamı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride

toplam yedi adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 13 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir.

Bu kategoride okul, içindeki öğrencilerin birbirleriyle kıyaslandığı, yarıştırdığı yerler olarak görülmüştür. Örneğin öğrencilerden biri “*Okulu bir hipodroma benzetiyorum, çünkü bizler at gibi yarıştırlıyoruz.*” derken bir başka öğrenci ise “*Okulu herkesin birbiriyle yarışma içinde olduğu maratona benzetiyorum.*” demiştir.

4.1.1.12. Yönlendirici bir ortam olarak okul

Tablo 4.13, “yönlendirici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam sekiz öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “gemi” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.13 “yönlendirici bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Araba	5	-
Gemi	1	1
Uçak	-	1
Yol	2	-
Toplam	8	2

Bu kategoride okul bireyleri ulaşmak istedikleri hedefe götüren, o hedefe nasıl ulaşılacağını gösteren bir yer olarak algılanmaktadır. Örneğin öğrencilerden biri “*Ben okulu otobüse benzetiyorum, çünkü okulda otobüs gibi bizi bir yerden bir yere götürür.*” demişken bir başka öğrenci de “*Okulu gemiye benzetiyorum, çünkü istediğin yöne gitmeyi sağlar.*” demiştir. Öğretmenlerden biri ise “*okul uçak gibi istikrarlı ve planlı bir yönde gitmektedir.*” demiştir.

4.1.1.13. Yaşama alanı olarak okul

Tablo 4.14 “yaşama alanı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Apartman	2	-
Dünya	2	1
Köy	1	-
Toplum	2	-
Toplam	7	1

Tablo 4.14, “yaşama alanı olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam yedi öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “dünya” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride okulların gerçek yaşam olarak kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Örneğin öğrencilerden biri “Okul diyince aklıma gelen ilk kelime toplumdur; çünkü burada bir toplumdaki gibi dayanışma içinde yaşıyoruz.” demiştir.

4.1.1.14. Vazgeçilmezlik unsuru olarak okul

Tablo 4.15 “vazgeçilmezlik unsuru olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Kalp	1	-
Kürkçü dükkanı	2	-
Toplam	3	-

Tablo 4.15, “vazgeçilmezlik unsuru olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam üç öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Bu kategoride okulların öğrencilerin hayatında çok önemli bir yere sahip olduğunu, yaşamlarında olmazsa olmazlar arasında yer aldığı vurgulanmıştır. Bir insanın kalbinin olmadan yaşayamayacağı gibi, öğrenciler de okullar olmazsa eğitilemeyeceklerini düşünmüşlerdir.

4.1.1.15. Özgür ve demokratik bir ortam olarak okul

Tablo 4.16, “özgür ve demokratik bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam iki öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenler, bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Tablo 4.16 “özgür bir ortam olarak okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Doğa	1	-
Sokak	1	-
Toplam	2	-

Bu kategoride öğrenciler, okul içinde kendilerini doğadaki kadar özgür ya da sokakta yürür gibi rahat hissetmektedirler.

4.1.2. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin “öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar

İlköğretim öğrenci ve öğretmenleri “öğretmen” kavramına ilişkin toplam 210 adet metafor üretmiştir. İlköğretim öğrencileri toplamda 195 adet, öğretmenler ise toplamda 42 adet metafor üretmiştir. Bu metaforların 168 tanesi sadece öğrenciler tarafından, 15 tanesi sadece öğretmenler tarafından, 27 tanesi ise hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Bu metaforlar, 15 kavramsal kategoride toplanmıştır.

Tablo 4.17, öğrenci ve öğretmenlerin “öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve kategorilere ait frekansları göstermektedir. Bundan sonraki kısımda her kategoride yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrencilerin verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 4.17 Öğrenci ve öğretmenlerin “öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

KAVRAMSAL KATEGORİLER	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	TOPLAM
Öğretmen için	f	f	f
Bilgi kaynağı ve aktarıcısı	382	24	406
Koruyucu ve güven verici	302	10	312
Otorite unsuru	151	3	154
Olumsuzluk unsuru	138	-	138
Büyüten/yetiştiren	104	3	107
Hoş ve değerli bir varlık	98	1	99
Mekanikleşmiş bir varlık	37	5	42
Düzeltilici	29	2	31
Yönlendirici	19	2	21
Şekillendirici	13	5	18
Yorulmaz işçiler	11	1	12
Otoriteye uyan bir varlık	-	7	7
Eğlendirici	3	-	3
Vazgeçilmezlik unsuru	2	1	3
Kayıtsız-duyarsız bir varlık	1	-	1
Toplam	1290	64	1354

4.1.2.1. Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak öğretmen

Tablo 4.18 “ Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç	18	-
Ampul	-	1
Ansiklopedi	17	-
Ayna	2	-
Beyin	3	-
Bilgi dağı	-	1
Bilgi dolu bir CD	1	-
Bilgi hazinesi	4	1
Bilgi kutusu	39	1
Bilgi küpü	35	1
Bilgin	10	-
Bilgisayar	64	4
Bilim adamı	2	-
Bulut	1	-
Çeşme	1	1
Deha	2	-
Elektrik kablosu	1	-
Fener	2	-
Güneş	18	2
Haberci	1	-
Irmak	1	-
Işık	14	2
İnternet	8	-
Kalem	4	-
Kaynak	1	-
Kitap	63	1
Kumbara	1	-
Kütüphane	8	-
Lamba	3	-
Meddah	-	1
Mum	22	7
Okyanus	1	-
Pazarıcı	1	-
Profesör	5	-
Sözlük	8	-
Su	14	-
Su hortumu	1	-
Usta	2	-
Televizyon	1	-
Verici	-	1
Yağmur	1	-
Yazar	2	-
Toplam	382	24

Tablo 4.18 “bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 42 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 382 öğrenci ve 24 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bilgi hazinesi”, “bilgi kutusu”, “bilgi küpü”, “bilgisayar”, “çeşme”, “güneş”, “ışık”, “kitap”, “mum” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğretmenin bilgi kaynağı olduğuna ilişkin metaforlar yer almıştır. Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğretmenleri bir bilgisayara benzetiyorum; çünkü her türlü bilgiyi akıllarında tutuyorlar ve bize bunları sunuyorlar*” demiştir. Bir başka öğrenci ise “*Öğretmeni bir pazarcıya benzetiyorum; çünkü bize bilgi satıyorlar.*” demiştir. Diğer bir öğrenci ise “*Öğretmeni bir yazara benzetiyorum; çünkü yazarların kitaba düşüncelerini yazarak aktarması gibi öğretmenlerde düşünceleri bize aktarıyor.*” derken öğrencilerden biri de “*Öğretmeni büyük ve kalın bir sözlüğe benzetiyorum; çünkü sözlükte aradığımız her kelimeyi bulabiliriz, öğretmende de sorularımızın cevabını bulabiliriz.*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Öğretmenlerden biri “*öğretmen ne sorulursa cevaplayan bir bilgisayar gibidir*” derken bir başka öğretmen de “*öğretmen, öğrencilerini bilgisiyle aydınlatığı için bir muma benzemektedir*” demiştir. Bir katılımcı ise “*öğretmen güneştir, çünkü etrafındaki hiçbir yeri karanlıkta bırakmaz, her yeri aydınlatır*” derken diğer bir öğretmen ise “*öğretmen bir ışık gibidir. Işık etrafımızı aydınlatır, öğretmende aydınlık düşüncelerle öğrencilerini yetiştirir*” demiştir.

4.1.2.2. Koruyucu ve güven verici olarak öğretmen

Tablo 4.19, “koruyucu ve güven verici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 15 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 302 öğrenci ve 10 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “aileden biri”, “ana-baba”, “arkadaş”, “sabır taşı”, “soba ” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.19 “koruyucu ve güven verici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Abla	3	-
Aileden biri	1	2
Akraba	1	-
Ana-baba	144	3
Arkadaş	20	1
Beyaz güvercin	1	-
Büyükanne	1	-
Dadı	-	1
Derin dondurucu	1	-
İyilik perisi	3	-
Melek	122	-
Sabır taşı	1	2
Sağ kol	1	-
Soba	2	1
Yastık	1	-
Toplam	302	10

Bu kategoride öğretmenler öğrencileri için iyi düşüncelere sahip, onları seven, koruyan bir kişi olarak düşünülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğretmenleri bir meleğe benzetiyorum çünkü çok iyi yürekliler ve bize her türlü fedakarlığı yapıyorlar.*” derken bir başka öğrenci ise “*Öğretmenlerle her şeyimizi paylaşabildiğimiz için onları bir arkadaşına benzetiyorum.*” demiştir. Bir diğer öğrenci ise “*Öğretmenleri sobaya benzetiyorum, çünkü onlar da her zaman kalplerindeki güzelliklerle bizleri ısıtırlar .*” demiştir. Bir başka öğrenci de “*Öğretmenleri ikinci anne ve babalarımız olarak görüyorum, bizi hayata hazırlıyor, şefkat gösteriyorlar ve iyiliğimizi istiyorlar.*” şeklinde bir anlatım kullanmıştır. Öğretmenlerden biri “*öğretmen, sevgi ve şefkat dolu, sabırlı bir anne gibidir*” demişken bir başka öğretmen ise “*öğretmen öğretmeni sobaya benzetiyorum, çünkü varlığıyla sıcaklık veriyor*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*öğretmen okula gelen öğrencinin her şeyiyle ilgilenen bir dadı gibidir*” demişken diğer bir katılımcı ise öğretmeni ne olursa olsun öğrencilerini anlamaya çalışan bir kişi olarak görmüştür ve “*Öğretmen bir sabır taşıdır. Her türlü olumsuzluğa rağmen sabreder, sinirlenmez, kızmaz*” şeklinde bir anlatım sergilemiştir. Öğretmenlerden bir diğeri ise “*Öğretmen öğrencilerin her şeyini paylaştığı bir arkadaş gibidir*” demiştir.

4.1.2.3. Otorite unsuru olarak öğretmen

Tablo 4.20, “otorite unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 31 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 151 öğrenci ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bekçi” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.20 “otorite unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Asker	4	-
Aslan	3	-
Başbakan	3	-
Başrol oyuncusu	1	-
Bekçi	4	1
Ceket	1	-
Cumhurbaşkanı	1	-
Çoban	15	-
Diktatör	1	-
Disiplin kurulu	3	-
Ev sahibi	1	-
Gardiyan	62	-
Gökyüzü	1	-
Grup lideri	1	-
Hakim	6	-
Hayvan terbiyecisi	9	-
İmam	1	-
Jokey	2	-
Kapı	-	1
Komutan	9	-
Kraliçe	1	-
Kraliçe arı	5	-
Kravat	1	-
Kukla oynatıcı	1	-
Padişah	3	-
Patron	2	-
Polis	5	-
Sorgu meleği	1	-
Takım elbise	-	1
Vali	1	-
Zebani	3	-
Toplam	151	3

Bu kategori öğretmenin disiplin edici, kuralcı, otoriter bir yapısı olduğunu ve öğrencilerin de kendilerini baskı altında hissettiklerini göstermiştir. Öğrencilerden biri “*Öğretmeni bir komutana benzetiyorum, çünkü disipline çok fazla önem veriyorlar.*” demişken bir başka öğrenci ise “*Öğretmeni gardiyana benzetiyorum; çünkü sürekli başımızda bekliyorlar ve en ufak hatamızda bize kızıyorlar, bizi cezalandırıyorlar.*” demiştir. Bir başka öğrenci ise “*Öğretmeni çobana benzetiyorum; çünkü nasıl bir çoban koyunların başında bekliyorsa, öğretmenlerde bizim başımızda bekliyor.*” demiştir. Diğer bir öğrenci ise öğretmenin karar verme organı olduğuna dikkat çekerek “*Öğretmeni bir hâkime benzetiyorum; çünkü bizim doğrumuzu yanlışımızı onlar değerlendiriyor.*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Öğretmenlerden biri “*öğrencileri bir sınıfa sokup, onları orda tutmaya çalıştığı için öğretmen bir kapı gibidir*” demişken bir başka öğretmen ise “*Öğretmen, öğrencilerin doğru davranış sergilemeleri için başlarında bulunan ve yanlış yaptıklarında yaptırım uygulayan ya da onları karakola yani idareye götüren bekçi gibidir*” demiştir.

4.1.2.4. Olumsuzluk unsuru olarak öğretmen

Tablo 4.21 “olumsuzluk unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Acı biber	2	-
Akbaba	1	-
Akrep	1	-
Asit	1	-
Ayı	2	-
Azrail	5	-
Barikat	3	-
Barut	1	-
Beyin yıkayıcı	1	-
Bıçak	2	-
Boksör	1	-
Buz	1	-
Cadı	6	-
Canavar	11	-
Cellat	1	-
Çevirme	1	-
Davul tokmağı	1	-

Deli	1	-
Diken	6	-
Duvar	1	-
Düşman	1	-
Fırtına öncesi sessizlik	1	-
Gulyabani	1	-
Hacıyatmaz	1	-
İşkence aleti	7	-
Kabus	5	-
Kaktüs	6	-
Kaynana	1	-
Kızgın bir boğa	1	-
Korku filmi	4	-
Korkuluk	2	-
Kurt	1	-
Küresel ısınma	1	-
Labirent	1	-
Mafya babası	1	-
Mahkeme duvarı	1	-
Megafon	1	-
Melek yüzlü şeytan	8	-
Öcü	1	-
Patlayacak bomba	2	-
Pili bitmiş fener	1	-
Psikopat	3	-
Sinir küpü	2	-
Sopa	3	-
Şeytan	18	-
Taş	5	-
Terminatör	1	-
Timsah gözyaşı	1	-
Tokat makinesi	2	-
Vampir	2	-
Volkan	2	-
Toplam	138	-

Tablo 4.21 “olumsuzluk unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 51 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 138 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenler, bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Öğrencilerden biri “*Öğretmenleri çok sert oldukları için bir taşa benzetiyorum*” demiştir. Bir diğer öğrenci ise “*Öğretmenleri sürekli kızgın oldukları için patlayacak bir volkana benzetiyorum*” demiştir. Diğer bir katılımcı ise öğretmenlerin sürekli

yüksek sesle konuşmasından duyduğu rahatsızlığı “*Öğretmeni bir hoparlöre benzetiyorum; çünkü birçok şeyi çok fazla bağırarak söylüyorlar.*” şeklinde belirtmiştir. Bu kategoride yer alan “bıçak”, “boksör”, “davul tokmağı”, “işkence aleti”, “tokat makinesi” metaforları öğrencilerin, öğretmenler tarafından şiddete maruz bırakıldığını gösterdiği söylenebilir.

4.1.2.5. **Büyüten/yetiştiren olarak öğretmen**

Tablo 4.22, “büyüten/yetiştiren olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 104 öğrenci ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bahçıvan” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.22 “büyüten/yetiştiren olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Bahçıvan	98	3
Çiftçi	6	-
Toplam	104	3

Bu kategoride öğrenciler gelişim gösteren kişiler olarak ele alınmakta ve öğretmenlerinde öğrencilerin gelişimine destekleyici olduğu, onların gelişimi için gerekli şartları sağlamakla görevli kişiler olarak ele alınmıştır. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğretmeni bir bahçıvana benzetiyorum; çünkü bahçıvanlar her gün çiçekleri sular, onlara bakar, öğretmenler de bizi böyle yetiştiriyor*” demiştir.

4.1.2.6. Hoş ve değerli bir varlık olarak öğretmen

Tablo 4.23 “hoş ve değerli bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Altın	3	-
Çikolata	1	-
Elmas	4	1
Güzel bir çiçek	77	-
Kelebek	3	-
Pasta	1	-
Pırlanta	3	-
Prenses	4	-
Şeker	1	-
Tektaş	1	-
Toplam	98	1

Tablo 4.23, “hoş ve değerli bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu temsil eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 10 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 98 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “elmas” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğretmen insana olumlu duygular hissettiren diğer kavramlarla karşılaştırılmıştır. Öğretmenin güzel görünümü, neşe saçan, değerli kişiler olmasına işaret eden metaforlar bu kategoride yer almaktadır. Öğrencilerden biri “*Öğretmenleri elmasa benzetiyorum; çünkü her biri çok zor bulunan ve paha biçilemeyen, değerli varlıklardır.*” demiştir. Birçok öğrencinin öğretmeni “güzel bir çiçek” olarak tanımlaması öğretmenlerin dış görünüşünün de onlar üzerinde çok etkili olduğunu gösterdiği söylenebilir.

4.1.2.7. Mekanikleşmiş bir varlık olarak öğretmen

Tablo 4.24, “mekanikleşmiş bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam altı adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 37 öğrenci ve beş öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “robot” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.24 “mekanikleşmiş bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Çip	1	-
Fotokopi makinesi	-	1
Makine	5	-
Papağan	8	-
Robot	22	4
Saat	1	-
Toplam	37	5

Bu kategoride öğretmenler, işlerinde sürekli aynı şeyleri yapmaktan dolayı kendilerini mekanik bir varlık gibi hissettiklerini belirtmiş, öğrenciler ise genellikle öğretmeni dersini anlatıp giden, öğrenciyle iletişim kurmayan kişiler olarak görmüştür. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğretmenleri sürekli aynı şeyleri anlattıkları için bir papağana benzetiyorum.*” demişken bir başka öğrenci ise “*Öğretmen kendisine verilen konuyu sınıfa gelip anlatıp gidiyor, aynı bir programlanmış robot gibi*” demiştir. Öğretmenlerden biri ise “*Öğretmen robot gibidir, çünkü sürekli bilgisi sömürülüyor fakat ruhu yok sayılıyor*” demiştir.

4.1.2.8. Düzeltilici olarak öğretmen

Tablo 4.25 “düzeltilici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride

toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 32 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.25 “düzeltici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Antibiyotik	-	1
Araba tamircisi	3	-
Bulaşık deterjanı	1	-
Doktor	16	-
Gözlük	1	-
Hemşire	3	-
İmla kılavuzu	1	-
Koltuk değneği	2	-
Kurtarıcı	1	-
Savaşçı	-	1
Süper kahraman	3	-
Vitamin	1	-
Toplam	32	2

Bu kategoride öğretmenler, öğrencide var olan olumsuz ya da eksik noktaları iyileştirme çabasında kişiler olarak görülmüştür. Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğretmeni doktora benzetiyorum, bilgileriyle bizi tedavi edip, iyileştiriyor.*” derken bir başka öğrenci de “*Öğretmeni bir tamirciye benzetiyorum, çünkü bizim hatalarımızı onarmaya, bizi iyi duruma getirmeye çalışır.*” demiştir. Bir başka öğrenci ise “*Öğretmeni her derdimize yetişen bir süper kahramana benzetiyorum.*” demiştir. Öğretmenlerden biri ise “*Öğretmen birçok olumsuzlukla mücadele eden bir savaşçı gibidir*” şeklinde bir açıklama yapmıştır.

4.1.2.9. Yönlendirici olarak öğretmen

Tablo 4.26, “yönlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 19 öğrenci ve iki öğretmen

tarafından üretilmiştir. Ayrıca “pusula” ve “turist rehberi” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.26 “yönlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Araba	1	-
Dürbün	1	-
Gemi kaptanı	1	-
Hayat koçu	1	-
İşaret parmağı	1	-
Nasihahat	1	-
Pusula	2	1
Şoför	1	-
Takım kaptanı	2	-
Teknik direktör	4	-
Tren	1	-
Turist rehberi	3	1
Toplam	19	2

Bu kategoride öğretmen, öğrencilere doğrudan bilgi aktaran ya da onlara otorite kuran kişiler değil, öğrencilerin öğrenmesine yardım eden, onlara gerektiğinde yol gösteren kişiler olarak düşünülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğretmeni dürbüne benzetiyorum; çünkü her şeyi görmemizi sağlıyorlar.*” demişken bir başka öğrenci ise “*Öğretmen bir pusula gibidir, bizi yönlendirir.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*Öğretmen rehber gibidir, çünkü her konuda ona danışılabilir*” demiştir.

4.1.2.10. Şekillendirici olarak öğretmen

Tablo 4.27, “şekillendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 13 öğrenci ve beş öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “kalemıraş” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.27 “şekillendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Aşçı	1	-
Biçerdöver	4	-
Cümle	1	-
Çaydanlık	-	1
El	-	1
Heykeltıraş	3	-
Kalemtraş	1	1
Maden işçisi	1	-
Mimar	-	1
Mühendis	1	-
Saç şekillendiricisi	-	1
Sanatçı	1	-
Toplam	13	5

Bu kategoride öğretmen öğrencilerini biçimlendiren kişi öğrenciler ise hammadde ya da şekillenmeyi bekleyen bir malzeme olarak algılanmıştır. Öğretmenin görevi bu malzemeyi belli bir kalıba sokmaktır. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğretmeni bir heykeltıraşa benzetiyorum; çünkü öğretmen de bir heykeltıraş gibi ortada olan malzemeye ellerinden geldiği kadarıyla güzel bir şekil vermeye çalışırlar.*” demişken bir başka öğrenci de “*Öğretmeni bir biçerdövere benzetiyorum; çünkü biçerdöver ekinleri, öğretmen de öğrencileri biçimlendirir.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*Öğretmen el gibidir. Bir insanın eliyle neler yapabileceğini düşünersek; ressamın yaptığı resim, aşçının yaptığı yemek gibi öğrenmen öğrenciyi yoğurur.*” demişken bir başka öğretmen “*öğretmen çaydanlık gibidir, uygun şartlarda içindeki malzemeyle çok güzel çay verebilir*” demiştir. Bir katılımcı “*öğretmen kalemtraş gibi öğrencilerin olumsuz yönlerini yontar*” derken diğer bir katılımcı da “*öğretmen mimar gibidir, öğrencilerin sağlam bir gelecekleri olsun diye onlara iyi bir alt yapı sağlamaya çalışır*” demiştir.

4.1.2.11. Yorulmaz işçi olarak öğretmen

Tablo 4.28 “yorulmaz işçi olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arı	4	1
Karınca	7	-
Toplam	11	1

Tablo 4.28, “yorulmaz işçi olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 11 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “arı” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğretmenin hiç durmadan çalışan ve üreten kişiler olarak algılandığı görülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğretmenleri karıncaya benzetiyorum; çünkü onlar, bize bir şeyler öğretmek için sürekli çalışıyorlar.*” demiştir.

4.1.2.12. Otoriteye uyan bir varlık olarak öğretmen

Tablo 4.29 “otoriteye uyan olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Hamal	-	2
Hizmetçi	-	1
Kıskaç	-	1
Kukla	-	2
Stres topu	-	1
Toplam	-	7

Tablo 4.30, “otoriteye uyan olarak öğretmen ” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam beş adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam yedi öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğrenciler, bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Bu kategoride öğretmenler ellerinde fazla yetki olmadığından şikayet etmekte, kendilerini çaresiz hissetmekte, kendilerini yöneticilerin kuklası ya da hizmetçisine benzetmektedirler. Örneğin öğretmenlerden biri “*Öğretmen kışkaç gibidir, tüm uygulamalarda öğrenci, veli, idareci arasında bırakılmaktadır*” demişken bir başka öğretmen “*Öğretmen hamal gibidir, çünkü sırtında gereğinden fazla yük taşımaktadır*” demiştir. Katılımcılardan biri “*Mevcut eğitim sistemi ve öğretmenlerin sosyal konumu nedeniyle velilerin ve öğrencilerin gözünde öğretmen bir hizmetçi gibidir*” demiştir. Bir başka katılımcı ise “*Öğretmen milli eğitim kurumunun kuklası gibidir, çünkü onların öğretildiklerini öğretir ama imkânları, şartları kimse sormaz*” şeklinde bir ifade kullanarak öğretmenlerin emirleri yerine getiren kişiler olduğunu belirtmiştir. Bu kategoride yer alan metaforlar ve bu metaforların tamamının öğretmenler tarafından üretilmesi, öğretmenlerin eğitim sistemimizde kendilerine gereken önemin verilmemesinden ve yetkilerinin kısıtlanmasından şikayetçi olduklarını gösterdiği söylenebilir.

4.1.2.13. Eğlendirici olarak öğretmen

Tablo 4.30 “eğlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Komedyen	1	-
Palyaço	1	-
Şarkıcı	1	-
Toplam	3	-

Tablo 4.30, “eğlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam üç öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler, bu kategoriye ait herhangi bir metafor kullanmamışlardır.

Bu kategoride öğretmenler öğretirken eğlendiren, neşeli karakterler olarak görülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğretmeni derslerde ara ara espri yaptığı için bir komedyene benzetiyorum.*” demiştir.

4.1.2.14. Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğretmen

Tablo 4.31 “vazgeçilmezlik unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Kalp	1	1
Organ	1	-
Toplam	2	1

Tablo 4.31, “vazgeçilmezlik unsuru olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam iki öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “kalp” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğretmen öğrenciler için olmazsa olmaz şeklinde algılanmıştır. Katılımcıların hayatında öğretmenin önemli bir yeri olduğuna işaret etmektedir. Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğretmeni bedenimin bir parçası, bir organım gibi görüyorum, o organ bedenimden ayrılırsa yaşayamam, öğretmen olmazsa da öğrenemem.*” demiştir. Katılımcıların kullandıkları yaşamak için çok önemli olan “kalp” ve “organ” metaforları, onların yaşamında okulun önemini ortaya koymuştur.

4.1.2.15. Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğretmen

Tablo 4.32 “kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Misafir	1	-
Toplam	1	-

Tablo 4.32, “kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride sadece bir adet metafor yer almıştır ve bu metafor da bir öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler, bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Bu kategoride ise vazgeçilmezlik unsuru kategorisinin tersine öğrenci öğretmeni önemsiz bir varlık olarak görmektedir. Öğretmen için olsa da olur olmasa da olur yaklaşımı sergilemiştir çünkü öğretmenin kendilerini ve okulla ilgili işleri önemsemeyen kişiler olduğunu düşünmüştür. Öğretmenler bir misafir gibi okula gelip giden kişiler olarak ifade edilmiştir.

4.1.3. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin “öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar

İlköğretim öğrencileri ve öğretmenleri “öğrenci” kavramına ilişkin toplam 188 adet metafor üretmiştir. İlköğretim öğrencileri toplamda 168 adet, öğretmenler ise toplamda 38 adet metafor üretmiştir. Bu metaforların 150 tanesi sadece öğrenciler tarafından, 20 tanesi sadece öğretmenler tarafından, 18 tanesi ise hem öğrenci hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Bu metaforlar, 18 kavramsal kategoride toplanarak sunulmuştur.

Tablo 4.33 Öğrenci ve öğretmenlerin “öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

KAVRAMSAL KATEGORİLER	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	TOPLAM
Öğrenci için	f	f	f
Büyütülen/yetiştirilen bir varlık	273	10	283
Otoriteye uyan	231	3	234
Bilgi alıcısı	108	4	112
Bilgi kullanıcısı ve üreticisi	109	2	111
Olumsuzluk unsuru	98	12	110
Yorulmaz işçiler	70	5	75
Mekanikleşmiş bir varlık	54	2	56
Yarışmacı	46	4	50
Şekillendirilme ihtiyacı duyan	29	10	39
Hoş ve değerli bir varlık	37	1	38
Masumiyet unsuru	18	2	20
Eğlence unsuru	17	1	18
Düzeltilme ihtiyacı duyan	12	-	12
Güven veren bir varlık	12	-	12
Özgür bir varlık	10	-	10
Kayıtsız- duyarsız bir varlık	4	-	4
Birey olarak	-	3	3
Vazgeçilmezlik unsuru	2	1	2
Toplam	1130	60	1190

Tablo 4.33, öğrenci ve öğretmenlerin “öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve kategorilere ait frekansları göstermektedir. Bundan sonraki kısımda her kategoride yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrencilerin verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

4.1.3.1. Büyütülen/yetiştirilen bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.34 “büyütülen/yetiştirilen bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç	12	-
Bitki	11	-
Çırak	4	-
Çiçek	146	8
Fidan	38	-
Gonca	1	-
Kartopu	1	-
Meyve	14	1
Stajyer	1	-
Tamamlanmamış bir bina	2	-
Tohum	12	-
Tomurcuk	5	-
Yeni doğmuş bebek	26	1
Toplam	273	10

Tablo 4.34, “büyütülen/yetiştirilen bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 13 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 273 öğrenci ve 10 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “çiçek”, “meyve” ve “yeni doğmuş bebek” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğrenci, öğretmen tarafından yetiştirilen bir kişi olarak düşünülmüştür. Öğretmenler ise öğrencilerin yetişmesi için gerekli koşulları sağlayan kişilerdir. Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğrenciler, bahçıvanların yani öğretmenlerin yetiştirdiği birer çiçek gibidir*” demişken bir başka öğrenci “*Öğrenciyi yetişen bir fidan olarak görüyorum*” demiştir. Bir başka katılımcı ise “*Öğrenciyi ustası tarafından yetiştirilen bir çırağa benzetiyorum.*” demiştir. Bir başka katılımsı ise “*Öğrenci yeni doğmuş bir bebek gibidir, hayatında daha önce hiç görmediği şeyleri öğrenerek büyür.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*öğrenci çiçek gibidir, ilgilenirsen büyür,*

serpilir ama ilgilenmezsen solar gider” demişken bir diğer öğretmen ise “*Öğrenci bir bebektir, çünkü onu bizler büyütürüz*” demiştir.

4.1.3.2. Otoriteye uyan bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.35 “otoriteye uyan bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Bozuk para	1	-
Çilekeş	1	-
Dart tahtası	4	-
Deneme tahtası	2	-
Emir eri	21	-
Hademe	1	-
Hamal	4	-
Hizmetçi	5	-
İşçi	10	-
İtaat eden köpek	10	-
Kafeste kuş	2	-
Koyun	21	2
Köle	47	-
Kukla	8	-
Kum torbası	1	-
Kurban	2	1
Mahkum	81	-
Sakız	1	-
Sırtında evini taşıyan kaplumbağa	1	-
Sonbaharda dökülen yaprak	2	-
TV programı	1	-
Yük taşıyan hayvan	5	-
Toplam	231	3

Tablo 4.35, “otoriteye uyan olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 22 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 231 öğrenci ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “koyun” ve “kurban” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğrenciler kendileri öğretmen ve yöneticiler tarafından sürekli denetlenen, baskı, disiplin altında hisseden kişiler olarak görmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğrenciyi bir köleye benzetiyorum; çünkü öğretmenlerin her dediğini yapmak zorundayız.*” demişken bir başka öğrenci “*Öğrenciyi bir askere benzetiyorum, çünkü sürekli emir alıyor.*” demiştir. Bir öğrenci ise “*Öğrenciyi hapisanedeki bir mahkuma benzetiyorum; çünkü okula girdiğimiz andan itibaren bitmeden dışarı çıkamıyoruz ve kurallara uymak zorundayız.*” demiştir. Bir başka öğrenci ise “*Öğrenciyi öğretmen ne derse onu yapan bir hizmetçiye benzetiyorum*” demiştir. Bir başka öğrenci de kendilerinin karar verme hakkına sahip olmadığını, öğretmenler ne derse onu yaptıkları şu şekilde belirtmiştir: “*Öğrenciyi koyuna benzetiyorum, çünkü çoban(öğretmen) hangi yoldan derse koyunlar o yoldan gider.*” Aynı düşünceyi bir öğretmen ise “*öğrenciyi koyuna benzetiyorum, öğrencilerin zeka seviyeleri farklı olmasına rağmen çoğu olayda kendilerini göstermeden topluluğun hareketine uymak durumunda kalıyorlar*” şeklinde ifade etmiştir. Bir başka öğretmen ise yine öğrenci için koyun benzetmesini şöyle açıklamıştır: “*Öğrenciyi koyuna benzetiyorum, oda öğretmen gibi milli eğitimin istediklerini öğretmen aracılığıyla yapmak zorundadır.*” Öğrencilerin kullandıkları “hamal”, “sırtında evini taşıyan kaplumbağa”, “yük taşıyan bir hayvan” metaforları, her gün okula gelirken getirmek zorunda oldukları kitap, defter, kalem gibi araç-gereçlerinin oluşturduğu ağırlığın onlar için bir eziyete dönüştüğünü gösterdiği söylenebilir. Ayrıca “kum torbası”, “dart tahtası” metaforlarının ise öğretmen ve yöneticilerin, öğrenci üzerindeki otoritelerini kurmada şiddete başvurduğunun göstergesi olarak ele alınabilir.

4.1.3.3. Bilgi alıcısı olarak öğrenci

Tablo 4.36, “bilgi alıcısı olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 24 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 108 öğrenci ve dört öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bulmaca” ve “hafız” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.36 “bilgi alıcısı olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Aç insan	-	1
Alıcı	-	1
Bardak	4	-
Benzin deposu	1	-
Boş CD	23	-
Boş kağıt	7	-
Boş kutu	8	-
Boş teneke	6	-
Bulmaca	1	1
Defter	17	-
Depo	1	-
Deve	2	-
Dinleyici	3	-
Disket	1	-
Hafız	1	1
Hafıza kartı	1	-
Kumbara	5	-
Müşteri	3	-
Okur	6	-
Papağan	3	-
Sekreter	3	-
Ses kaydedici	8	-
Sünger	3	-
Yazı tahtası	1	-
Toplam	108	4

Bu kategoride ise öğrenciler kendilerini öğretmen tarafından doldurulan bir depo, bir kutu, bilgileri kaydeden bir hafıza kartı gibi görmüştür. Yani öğrenci verilen bilgiyi ezberleyen, öğrenme sürecinde pasif kişilerdir. Örneğin öğrencilerden biri “Öğrenciyi bir süngere benzetiyorum; çünkü bütün bilgileri yutuyor.” demiştir. Bir diğer öğrenci ise “Öğrenci boş bir kutu gibidir, öğretmen tarafından zamanla doldurulur.” demiştir. Başka bir öğrenci “Öğrenciyi içine sürekli bilgi yüklenen bir disket gibi görüyorum.” demiştir. Öğretmenlerden biri “Öğrenci, aç bir insan gibidir, aç bir insanın doyurulmaya ihtiyacı olduğu gibi öğrencinin de eğitime ihtiyacı vardır” demişken bir başka öğretmen ise öğrencinin sadece bilginin alıcısı olduğunu şu şekilde açıklamıştır: “Öğrenci verilen her şeyi almaya hazır bir alıcı gibidir”

4.1.3.4. Bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak öğrenci

Tablo 4.37 “bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ansiklopedi	1	-
Beyin	1	-
Bilgin	1	-
Bilgisayar	26	-
Bilim adamı	6	-
Dahi	2	-
Değirmen	1	-
Güneş	-	1
Işık	2	-
İnternet	2	-
Kitap	28	1
Lamba	1	-
Mum	1	-
Profesör	1	-
Radyo	1	-
Sözlük	2	-
Televizyon	1	-
Usta	1	-
Zekâ küpü	31	-
Toplam	109	2

Tablo 4.37, “bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 19 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 109 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “kitap” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride ise öğrenciler bilginin pasif alıcısı değil, bilgiyi kullanan, elde ettiği bilgiyle yeni ürünler ortaya koyabilen, elde ettiği bilgileri başkalarıyla paylaşabilen, öğrenme sürecinde aktif katılımcılar olarak görülmüştür. Öğrencilerden biri “*Öğrenci bir değirmen gibidir, nasıl değirmen sürekli un üretiyorsa öğrencide sürekli çalışarak bilgi üretmektedir.*” demiştir. Bir başka öğrenci de “*Öğrenciyi bir*

bilim adamı gibi görüyorum; çünkü sürekli araştırma yapıyorlar.” demiştir. Bir öğretmen ise *Öğrenci etrafını aydınlatan bir güneş gibidir”* demiştir.

4.1.3.5. Olumsuzluk unsuru olarak öğrenci

Tablo 4.38 “olumsuzluk unsuru olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Boksör	1	-
Bozuk radyo	1	1
Bukalemun	-	1
Cadı	1	-
Canavar	9	-
Cır cır böceği	-	2
Çöp kutusu	6	-
Deli	-	1
Diken	6	-
Dolaşmış bir yumak	-	1
Düşman	1	-
Elektrik çarpması	1	-
Fethi zor bir şehir	2	-
Gulyabani	1	-
Gürültü makinesi	2	-
Hacıyatmaz	-	1
Havai fişek	-	1
Hayvan	5	-
İşkence aleti	-	1
Kaktüs	3	-
Kapalı kutu	-	1
Kavga	4	-
Körelmiş bıçak	1	-
Küfür makinesi	1	-
Lağım faresi	2	-
Mafya	2	-
Otçul yaşam	1	1
Parazit	1	-
Serseri	7	-
Ses sistemi	1	-
Sığırcık	-	1
Solmuş çiçek	1	-
Soytarı	1	-
Stres küpü	1	-
Şempanze	1	-
Şeytan	17	-
Şizofren	4	-

Tembel teneke	2	-
Terörist	1	-
Tilki	1	-
Tutuşan kağıt	1	-
Vızıldayan sinek	1	-
Virüs	1	-
Yalan makinesi	1	-
Yaramaz çocuk	6	-
Toplam	98	12

Tablo 4.38, “olumsuzluk unsuru olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 45 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 98 öğrenci ve 12 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bozuk radyo” ve “otçul yaşam” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğrenciler, zarar verici, kötü, kaba kişiler olarak görülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğrenciyi sürekli vızıldayan bir sineğe benzetiyorum; çünkü sürekli gürültü yapıyor.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*Öğrencileri çok konuştukları için cır cır böceğine benzetiyorum*” demişken bir başka öğretmen ise “*Öğrenciler bir bozuk radyo gibi sürekli çalıyor, biz kapatsak bile ses gelmeye devam ediyor*” demiştir. Başka bir öğrenci okulda kendinden daha üst sınıftaki öğrenciler için “*Öğrencileri mafyaya benzetiyorum, çünkü bize kötü ve kaba davranıyorlar.*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Katılımcıların kullandıkları “boksör”, “işkence aleti”, “kavga”, “küfür makinesi”, “mafya”, “serseri”, “terörist” metaforları da öğrencilerin birbirlerine karşı aşağılayıcı sözler söylediklerini ve şiddete başvurduklarının göstergesi olarak kabul edilebilir. Bir öğretmen ise öğrencilerin kontrol edilemez bir hal aldığını anlatmak için “*öğrenciler havai fişek gibi yerlerinde duramıyor, sürekli hareket halinde ve hırçın görünümdeler*” şeklinde bir ifade kullanmışken bir başka öğretmen ise “*Gün geçtikçe öğrenci profili dayanılmaz bir hal almaya başladığı için öğrencileri bir işkence aletine benzetiyorum*” demiştir. Öğretmenlerden biri ise öğrencileri aile iletişim kuramadığını kapalı kutu benzetmesiyle açıklamıştır: “*Öğrenci kapalı kutu gibi, çoğu zaman ulaşılmaz ve anlaşılmaz oluyor.*”

4.1.3.6. Yorulmaz işçi olarak öğrenci

Tablo 4.39 “yorulmaz işçi olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arı	18	2
İnek	16	-
Karınca	36	3
Toplam	70	5

Tablo 4.39, “yorulmaz işçi olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 70 öğrenci ve beş öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “arı” ve “karınca” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategori öğrencileri sürekli çalışan, üreten, disiplinli yapıları olan kişiler olarak görmektedir. Öğrencilerden biri “*Öğrenciler sürekli çalıştıkları için yine sürekli çalışarak bal yapan arılara benziyor.*” demiştir. Bir öğretmen ise “*Öğrenci, sabırla çalışan bir karınca gibidir*” demiştir.

4.1.3.7. Mekanikleşmiş bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.40, “mekanikleşmiş bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam beş adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 54 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “robot” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.40 “mekanikleşmiş bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Makine	15	-
Motor	2	-
Pilli bebek	1	-
Robot	33	2
Saat	3	-
Toplam	54	2

Bu kategoride öğrenciler tıkr tıkr işleyen bir saat, kurulmuş bir robot gibi görülmekte, öğrenci duygusal yönünün yok sayıldığı, kusursuz işleyen makineler olarak görülmektedir. Öğrencilerden biri “*Öğrenciyi bir robota benzetiyorum, çünkü sürekli komut alıyor, onları yerine getiriyor.*” demiştir. Bir başka öğrenci de “*Öğrenciyi saate benzetiyorum; çünkü tıkr tıkr çalışması gerekiyor.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*Öğretmençiler robot gibidir, kurulmuş gibi hareket etmektedirler*” demişken “*öğrenciler her şeyi bilmesi, her şeye uyması beklenen robotlar gibidir*” demiştir.

4.1.3.8. Yarışmacı olarak öğrenci

Tablo 4.41 “yarışmacı olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Koşucu	1	-
Savaşçı	3	-
Yarış arabası	3	-
Yarış atı	31	4
Yarışmacı	3	-
Yüzücü	1	-
Zirveye tırmanan dağcı	4	-
Toplam	46	4

Tablo 4.41, “yarışmacı olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam yedi adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 46 öğrenci ve dört

öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “yarış atı” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride ise öğrenci sürekli diğer öğrencilerle kıyaslanan ve yarıştıran kişiler olarak görülmüştür. Örneğin öğretmenlerden biri “*öğrenci yarış atına bezemektedir, çünkü okul, dersane, sınavlar arasında koşuşturmaktadır*” demişken bir başka öğretmen ise “*Öğrenci bir yarış yata gibi sınavlarda başarılı olmak için yarıştırmaktadır*” demiştir. Öğrencilerden biri ise “*Öğrenciyi zirveye çıkmak için uğraşan bir dağcı gibidir.*” demiştir.

4.1.3.9. Şekillendirilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.42 “şekillendirilme ihtiyacı duyan olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade eden Öğretmen
	f	f
Ağaç parçası	3	-
Alüminyum folyo	1	-
Boş levha	-	1
Boyanmamış sandalye	-	1
Çamur	2	-
Hammadde	2	-
İşlenmemiş elmas	1	2
Kalem	10	-
Odun	1	-
Oyun hamuru	8	4
Yapboz	1	-
Yaş ağaç dalı	-	2
Toplam	29	10

Tablo 4.42, “şekillendirilme ihtiyacı duyan olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 29 öğrenci ve 10 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “oyun hamuru” benzetmesi, hem de öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğrenci şekillenen bir hamur, işlenen bir taş, ürüne dönüştürülen bir hammadde gibi görülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğrenci bir heykeltıraşın şekil vermeye çalıştığı hamur gibidir.*” demiştir. Diğer bir öğrencide “*Öğrenci bir ağaç parçası gibidir, budanması gerekir.*” demiştir. Bir öğrenci de “*Öğrenciyi yapboza benzetiyorum; çünkü öğretmen tarafından birleştirilip bütünü oluşturulur.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*Öğrenci yaş ağaç dalı gibidir, çünkü öğrencilik yılları insanların eğilmeye, şekil almaya müsait olduğu yıllardır*” derken bir başka öğretmen ise “*Öğrenci boyanmamış ahşap sandalyelerdir, istenilen renge boyanır*” demiştir. Bir diğer öğretmen ise “*öğrenci saf, işlenmemiş, şekilsiz bir taş gibidir*” demiştir. Bir öğretmen ise “*öğrenci yoğrulup şekillendirilen bir oyun hamuru gibidir*” şeklinde bir anlatım sergilemiştir.

4.1.3.10. Hoş ve değerli bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.43 “hoş ve değerli bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Altın	1	-
Ceylan	2	-
Güzel bir çiçek	20	-
Kelebek	3	1
Kuzu	4	-
Parfüm	1	-
Pırlanta	1	-
Şeker	5	-
Toplam	37	1

Tablo 4.43, “hoş ve değerli bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam sekiz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 37 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “kelebek” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğrenci bireylerin gözünde değerli varlıklar olarak görülmekte, onlarda olumlu duygular yaratmaktadır. Öğrencilerden biri “*Öğrenciyi baktıkça insanın içini açan güzel bir çiçeğe benzetiyorum.*” demiştir.

4.1.3.11. Masumiyet unsuru olarak öğrenci

Tablo 4.44 “masumiyet unsuru olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Beyaz kağıt	-	1
Günahsız çocuk	2	-
Melek	12	-
Saf su	-	1
Serçe	3	-
Yavru kedi	1	-
Toplam	18	2

Tablo 4.44, “masumiyet unsuru olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam altı adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 18 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir. Bu kategoride ise öğrenci iyi kalpli, masum, saf varlıklar olarak görülmüştür. Örneğin bir öğretmen “*öğrenci saf bir su gibidir, çünkü onlar art niyeti olmayan çocuklardır*” demiştir.

4.1.3.12. Eğlenceli bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.45, “eğlenceli bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam yedi adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 17 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.45 “eğlenceli bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	
Eğlence kutusu	1	-
Hikaye	1	-
Lunapark	1	-
Oyuncak	9	-
Oyuncu	1	-
Oyun makinesi	-	1
Palyaço	4	-
Toplam	17	1

Bu kategoride öğrenci kendisi bir oyuncak eğlence kutusu, palyaço gibi görmektedir. Öğrenci öğrenirken bir yandan eğlenmek, bir yandan da bu süreçte yer alan diğer kişilerinde eğlenmesini sağlamak istemektedir.

4.1.3.13. Düzeltilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.46 “düzeltilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Acemi şoför	1	-
Boğulan biri	1	-
Hasta	9	-
Kanadı kırık kuş	1	-
Toplam	12	-

Tablo 4.46, “düzeltilme ihtiyacı duyan olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 12 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenlerin bu kavramsal kategoriye ait herhangi bir metafor üretmediği görülmüştür.

Bu kategoride öğrenciler kendilerini eksik, kusurlu, yarım bireyler olarak görmüştür ve bu eksikliklerinin öğretmen tarafından telafi edildiğini belirtmişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğrenci öğretmenin onu iyileştirmesini bekleyen bir hasta gibidir*” demiştir.

4.1.3.14. Güven veren bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.47 “güven veren bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arkadaş	4	-
Evin çocuğu	5	-
Gelecek	1	-
Kalorifer	2	-
Toplam	12	-

Tablo 4.47, “güven veren bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 12 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenlerin bu kavramsal kategoriye ait herhangi bir metafor üretmediği görülmüştür.

Bu kategoride ise öğrenciler öğretmenlerinin, arkadaşlarının, yöneticilerin kendilerine güvendiklerini hissetmektedir.

4.1.3.15. Özgür ve demokratik bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.48, “özgür ve demokratik bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı sunmaktadır. Bu kategoride iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, 10 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenlerin bu kavramsal kategoriye ait herhangi bir metafor üretmediği görülmüştür.

Tablo 4.48 “özgür bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Avukat	5	-
Kuş	5	-
Toplam	10	-

Bu kategoride öğrenci okul içinde kendini bir kuş kadar özgür hissetmektedir. Okulda duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebildiğini ise avukat benzetmesiyle açıklamıştır.

4.1.3.16. Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğrenci

Tablo 4.49 “kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağustos böceği	2	-
Nötr atom	2	-
Toplam	4	-

Tablo 4.49, “kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, dört öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenlerin bu kavramsal kategoriye ait herhangi bir metafor üretmediği görülmüştür.

Bu kategoride öğrenci öğrenme sürecinde isteksiz, hiçbir şeyi umursamayan kişiler olarak görülmektedir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğrenci nötr bir atom gibidir, ne (+) yük ister, ne(-) yük ister*” demiştir.

4.1.3.17. Birey olarak öğrenci

Tablo 4. 50 “birey olarak öğrenci ” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Beş parmak	-	1
Dünya	-	2
Toplam	-	3

Tablo 4.50, “birey olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam üç öğretmen tarafından üretilmiştir. Öğrencilerin bu kavramsal kategoriye ait herhangi bir metafor üretmediği görülmüştür.

Bu kategoride katılımcılar öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmasının gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Örneğin öğretmenlerden biri “*öğrencilerin her biri ayrı bir dünya gibi, hepsinin gelişimleri, özellikleri birbirinden farklıdır*” demişken bir diğer öğretmen ise “*Öğrenci beş parmak gibidir, hepsi birbirinden farklıdır*” şeklinde bir ifade kullanmıştır.

4.1.3.18. Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğrenci

Tablo 4.51, “vazgeçilmezlik unsuru olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci sayısını sunmaktadır. Bu kategoride üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar iki öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.51 “vazgeçilmezlik unsuru olarak öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Kalp	1	-
Kan	-	1
Organ	1	-
Toplam	2	1

Bu kategoride öğrenciler okulların vazgeçilmezi olarak düşünülmüş, öğrenci ve öğretmenler insan hayatında çok önemli olan kalp, kan, organ gibi benzetmeler yaparak bu önemi ortaya koymuşlardır.

4.1.4. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin “okul yöneticisi” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar

İlköğretim öğrenci ve öğretmenleri “okul yöneticisi” kavramına ilişkin toplam 239 adet metafor üretmiştir. İlköğretim öğrencileri toplamda 223 adet, öğretmenler ise toplamda 42 adet metafor üretmiştir. Bu metaforların 197 tanesi sadece öğrenciler tarafından, 16 tanesi sadece öğretmenler tarafından, 26 tanesi ise hem öğrenci hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Bu metaforlar, 17 kavramsal kategoride toplanarak sunulmuştur.

Tablo 4.52, öğrenci ve öğretmenlerin “okul yöneticisi” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve kategorilere ait frekansları göstermektedir. Bundan sonraki kısımda her kategoride yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrencilerin verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 4.52 Öğrenci ve öğretmenlerin “okul yöneticisi” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

KAVRAMSAL KATEGORİLER	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	TOPLAM
Okul yöneticisi	f	f	f
Otorite unsuru	507	28	535
Olumsuzluk unsuru	264	8	272
Koruyucu ve güven verici	126	6	132
Bilgi kaynağı ve aktarıcısı	62	3	65
Hoş ve değerli bir varlık	32	2	34
Mekanikleşmiş bir varlık	29	1	30
Yönlendirici	16	5	21
Büyüme destekleyicisi	20	-	20
İhtiyaç karşılayıcısı	17	1	18
Kayıtsız-duyarsız	9	2	11
Yorulmaz işçiler olarak	10	-	10
Düzeltilici	6	-	6
Eğlendirici	4	-	4
Otoriteye uyan bir varlık	2	-	2
Özgür ve demokratik bir varlık	1	-	1
Vazgeçilmezlik unsuru	1	-	1
Şekillendirici	1	2	1
Toplam	1107	58	1165

4.1.4.1. Otorite unsuru olarak okul yöneticisi

Tablo 4.53, “otorite unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 65 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 507 öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bahçe çiti”, “bekçi”, “cumhurbaşkanı”, “gardiyan”, “grup lideri”, “güçlü bir ülke”, “komutan”, “kraliçe arı”, “nöbetçi” ve “patron” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.53 “otorite unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağa	1	-
Amir	3	-
Anayasa	1	-
Apartman yöneticisi	1	-
Asker	-	1
Aslan	28	-
Azrail	1	-
Bahçe çiti	1	1
Bahçe sahibi	-	1
Başbakan	28	-
Başhekim	4	-
Bekçi	6	1
Bekçi köpeği	4	-
Beyin	21	-
Ceket	1	-
Cumhurbaşkanı	37	1
Çoban	10	-
Dev	1	-
Diktatör	4	-
Disiplin delisi	53	-
Ev sahibi	9	-
Firavun	1	-
Gardiyan	26	1
Grup lideri	3	3
Güçlü bir ülke	1	1
Hakem	10	-
Hakim	15	-
Hapishane müdürü	32	-
Hayvan terbiyecisi	2	-
Hücre çekirdeği	11	-
Hükümet	1	-
İktidar	-	1
İmza kaşesi	-	1
Kafes	1	-
Kalem	3	-
Kamera	1	-
Kapalı kapı	-	1
Kavak ağacı	1	-
Kazanılmayan oyun	1	-
Komiser	6	-
Komutan	71	2
Kral	19	-
Kraliçe arı	4	3
Kukla oynatıcısı	1	-
Muhtar	1	-

Müfettiş	3	-
Nöbetçi	1	1
Otoriter bir baba	-	1
Padişah	13	-
Paparazzi	2	-
Paşa	2	-
Patron	28	5
Polis	11	-
Saat	-	1
Sinekkapan	1	-
Şart kipi	1	-
Şef	1	-
Trafik lambası	-	1
Trafik polisi	-	1
Vali	3	-
Vergi memuru	6	-
Yargıç	2	-
Yönetmen	5	-
Zabıta	1	-
Zebani	1	-
Toplam	507	28

Bu kategoride okul yöneticisinin aşırı otoriter, disiplin edici, denetleyici, gözetleyici yapısını ortaya koyan metaforlar yer almıştır. Öğrencilerden biri “Okul yöneticisini polise benzetiyorum; çünkü oda suçluları yakalayıp cezalandırıyor.” demişken bir başka öğrenci “Okul yöneticisi diyince aklıma şart kipi geliyor; çünkü önümüze hep kurallar koyuyor.” demiştir. Bir başka katılımcı ise “Bence okul yöneticisi bir padişah gibi, sürekli onun dediği oluyor ve okulun en üst makamında bulunuyor.” demiştir. Diğer bir öğrenci ise “Okul yöneticisi bir komutana benziyor; çünkü sürekli onun verdiği emirleri yerine getiriyoruz.” demiştir. Bir öğrenci de okul yöneticisi tarafından sürekli denetlendiğini şu şekilde anlatmıştır: “Okul yöneticisi her dakika bizi kamerayla gözetleyen bir paparazziye benziyor.” Bir öğrenci de “Okul yöneticisini beyine benzetiyorum; çünkü beyin vücudu yönetir, o da okulu yönetir.” demiştir. Öğretmenlerden biri “ okul yöneticisi, kraliçe arı gibidir. Kraliçe arı doğanın kurallarının temsilcisi, okul yöneticisi de milli eğitimin kurallarının temsilcisidir” demişken bir başka katılımcı ise “ okul yöneticisi, okuldaki her şeyi kontrol etmeye çalıştığı için gizli kameraya benzemektedir” demiştir. Katılımcılardan biri “ okul yöneticisi bir bekçi gibidir, okulun ve çocukların başında duran bir sorumlu olduğu

için” şeklinde bir ifade kullanırken bir başka katılımcı “okul yöneticisi ataerkil bir ailenin otoriter bir babasıdır, çünkü son söz ona aittir” demiştir. Bir diğer öğretmen ise “okul yöneticisi bir saat gibidir, kuralları, giriş-çıkış zamanlarını belirleyen ve düzeni sağlayan kişi olduğu için” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bir katılımcı “ okul yöneticisi her şeyden sorumlu ve istediklerini yaptırma gücü olan bir lider gibidir” demiştir.

4.1.4.2. Olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi

Tablo 4.54 “olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Acı biber	1	-
Ağzı açılmayan cüzdan	1	-
Akbaba	1	-
Ateş	4	-
Atom bombası	3	-
Ayı	4	-
Azrail	2	-
Bomboş bir kağıt	2	-
Boş gezenin kalfası	2	-
Boş kutu	1	-
Bozuk makine	6	-
Bozuk plak	2	-
Buldozer	1	-
Buzdolabı	1	-
Cadı	6	-
Canavar	15	-
Cani	1	-
Cellat	5	-
Çağlayan	1	-
Çatık kaş	-	1
Çöp kutusu	1	-
Dayak makinesi	9	-
Demir	1	-
Diken	8	-
Dikenli bahçe teli	-	1
Dinozor	1	-
Döner sermaye	3	-
Duvar	8	-
Düzenbaz	6	-
Gulyabani	2	-
Hacıyatmaz	1	-
Hal değişimi	1	-

Ham kavun	-	1
Havlayan köpek	7	-
Hırsız	1	-
Hortlak	1	-
İçi boş kitaplık	1	-
Kaktüs	7	-
Kamçı	1	-
Kartopu	2	-
Kaygan zemin	1	-
Keçi	2	-
Kılıç	1	-
Kızgın baba	5	-
Kızgın boğa	7	-
Kızgın tava	1	-
King-kong	1	-
Konserve kutusu	-	1
Korku tüneli	1	-
Korkuluk	6	-
Köpek balığı	1	-
Kül	1	-
Mafya babası	5	-
Mahkeme duvarı	2	-
Megafon	3	-
Melek yüzlü şeytan	1	-
Mezarlık	1	-
Muhabbet kuşu	2	-
Oklava	1	-
Paragöz	17	-
Parazit	1	-
Patlayacak bomba	4	-
Radyo	-	1
Ruh	2	-
Ruh hastası	3	-
Sinir küpü	20	-
Sopa	10	-
Şefi olmayan bir orkestra	-	1
Şeytan	12	-
Tabanca	2	-
Tabut	1	-
Taş	13	1
Terminatör	2	-
Tilki	4	-
Üvey baba	1	-
Vır vır eden kadın	2	-
Volkan	1	-
Yakıcı Güneş	1	-
Yalan makinesi	1	-
Yanardöner bir renk	-	1
Yaprakları dökülmüş ağaç	1	-
Toplam	264	8

Tablo 4.54, “olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 81 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 264 öğrenci ve sekiz öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “taş” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride okul yöneticisi kaba, zarar verici, öğretmen ve öğrencilere karşı kötü davranan bir kişi olarak görülmüştür. Örneğin öğrencilerden biri “*Okul yöneticisi taş gibidir, çünkü çok sert ve kaba biri.*” demiştir. Ayrıca katılımcılar okul yöneticisinin okul masrafları için sürekli para toplamasından fakat hiçbir şey yapmamasından şikayet etmişlerdir. Örneğin bir öğrenci “*Okul yöneticisi ağzı açılmayan bir cüzdan gibi, okula fazla bir şey almıyor, cimrilik yapıyor.*” demiştir. Bir başka öğrenci ise “*Okul yöneticisini mafyaya benzetiyorum; çünkü her sene bizden tonlarca para alıyor.*” demiştir. Katılımcılardan biri okul yöneticisinin görevini yapmadığını şu şekilde belirtmiştir: “*Okul yöneticisini bozuk bir makineye benzetiyorum; çünkü bana görevini yapmıyormuş gibi geliyor.*” demiştir. Bir başka öğrenci de “*Okul yöneticisini kaygan bir zemine benzetiyorum; çünkü sürekli bizi düşürüyor.*” diyerek öğrencilere destek olmak yerine onların önünde bir engel olduğunu anlatmıştır. Öğretmenlerden biri “*okul yöneticisi ham kavun gibidir, dışarıdan bir şeye benzetseniz de içini açıp baktığınızda tatsız- tuzsuzdur*” demiştir. Bir başka öğretmen ise “*Okul yöneticisi radyo gibidir, çünkü radyoyu sadece dinlersiniz, karşılıklı iletişime giremezsiniz*” diyerek okul yöneticisinin okuldaki bireylerle iletişim kurmadığından şikayet etmiştir. Bir diğer öğretmen ise “*okul yöneticisini çok katı olduğu için taşa benzetiyorum*” derken katılımcılardan biri ise “*okul yöneticisini bahçeyi çevreleyen dikenli tele benzetiyorum. Genellikle psikolojik olarak yetersiz, kendi ayakları üstünde duramayan kişiler oldukları için*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Katılımcılardan biri ise okul yöneticisinin dengesiz tavırlar sergilediğini “*Okul yöneticisi yanardöner bir renk gibi, o kadar çok değişkenlik gösteriyor ki*” şeklinde bir ifadeyle ortaya koymuştur.

4.1.4.3. Koruyucu ve güven verici olarak okul yöneticisi

Tablo 4.55 “koruyucu ve güven verici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç gövdesi	2	-
Akraba	1	-
Amca	1	-
Arkadaş	4	-
Ana-Baba	34	4
Bağışıklık sistemi	-	1
Bayrak	1	-
Çarşaf	1	-
Çatı	1	-
Dede	8	-
Deneyim	2	-
Deri	1	-
Melek	52	-
Pamuk	9	-
Sigorta	3	-
Usta bir şoför	-	1
Virüs koruma programı	3	-
Toplam	126	6

Tablo 4.55, “koruyucu ve güven verici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 17 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 126 öğrenci ve altı öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “ana-baba” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride ise okul yöneticisinin öğrenci ve öğretmenler için güven veren, okulu çevrenin zararlı etkilerinden koruyan bir kişi olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerden biri “Okul yöneticisini deriye benzetiyorum; çünkü o da bizi koruyor.” demişken bir başka öğrenci ise “Okul yöneticisini virüs koruma programına benzetiyorum; çünkü her şeye önlem alıyor.” demiştir. Diğer bir öğrenci de “Okul yöneticisini ağaç gövdesine benzetiyorum; çünkü yıllarca hiç yıkılmadan dimdik ayakta durabiliyor.” demiştir. Bir

öğretmen ise “*okul yöneticisi bağışık sistemi gibi bizi korumaktadır*” demişken bir diğer öğretmen ise “*okul yöneticisi, sıcak, öğretmenlerini sahiplenen ve koruyucu biri olduğu için bir babaya benzemektedir*” demektedir. Katılımcılardan bir diğeri ise “*okul yöneticisi usta bir şoför gibidir, usta şoför arabasını iyi kullanarak hiçbir kazaya meydan vermez, acemi şoför ise düz yolda şaşırır*” şeklinde bir ifadeyle yöneticinin güven verici tarafını açığa çıkartmıştır.

4.1.4.3. Bilgi kaynağı olarak okul yöneticisi

Tablo 4.56 “bilgi kaynağı olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç	2	-
Ansiklopedi	3	1
Ay	1	-
Ayna	-	2
Bilgisayar	20	-
Bilim adamı	3	-
Bulut	1	-
Evren	1	-
Fener	1	-
Güneş	8	-
Harita	1	-
Işık	1	-
Kitap	5	-
Kitaplık	2	-
Pano	1	-
Profesör	2	-
Sürahi	1	-
Şair	1	-
Tablo	3	-
Telefon	1	-
Yazar	2	-
Yıldız	2	-
Toplam	62	3

Tablo 4.56, “bilgi kaynağı olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 22 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 62 öğrenci

ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “ansiklopedi” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride okul yöneticisinin büyük bir bilgi birikimine sahip bir kişi olarak görüldüğü ve sahip olduğu bilgileri öğrenci ve öğretmenlerle paylaştığı vurgulanmıştır. Öğrencilerden biri “Okul yöneticisini bir bilim adamına benzetiyorum; çünkü her şeyi o tasarlıyor ve bilgi veriyor.” demişken öğretmenlerden biri “Okul yöneticisi, içerisi bilgi yüklü bir ansiklopedi gibidir” demiştir.

4.1.4.5. Hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi

Tablo 4.57 “hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Altın	1	-
Çiçek	19	-
Kaplumbağa	-	1
Kelebek	1	-
Nadir bulunan ağaç	1	-
Noel baba	-	1
Pırlanta	1	-
Prens	2	-
Şeker	5	-
Tatlı	1	-
Verimli toprak	1	-
Toplam	32	2

Tablo 4.57, “hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 11 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 32 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir.

Bu kategoride ise okul yöneticisinin okuldaki bireyler için değerli bir insan olduğu, onlarda olumlu duygular uyandırdığı metaforlar yer almıştır. Öğrencilerden biri “Okul yöneticisini nadir bulunan bir ağaç gibi görüyorum; çünkü her okulda bir tane yönetici var.” demiştir. Öğretmenlerden biri ise “okul yöneticisi, her zaman sevgi dolu

bir Noel baba gibidir” derken diğ er bir katılımcı ise “Okul yöneticisi kaplumbağ a benzemektedir. Dış arıdan bakınca sert ama iç i, kalbi yumuş acıktır” demiştir. Bu metafor, okul yöneticisinin disiplinli olabilmek için sert bir yapıya bür ünmesinin her zaman olumsuz algılanmadığını, aş ırı bir şekilde olmamak koş uluyla sert bir görünümde olmasının katılımcılar tarafından da olumlu şekilde kabul görebileceğini göstermiştir.

4.1.4.6. Mekanikleş miş bir varlık olarak okul yöneticisi

Tablo 4.58 “mekanikleş miş bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Makine	8	-
Papağan	9	-
Robot	10	1
Saat	2	-
Toplam	29	1

Tablo 4.58, “mekanikleş miş bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 29 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “robot” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmış tır.

Bu kategoride okul yöneticisi hiç durmadan çalışan makine, hep aynı şeyleri tekrar eden bir robot gibi düşünölmüş ve monotonlaş mış ve mekanikleş miş bir varlık gibi görölmüş tür. Öğrencilerden biri “Okul yöneticisi bir papağ ana benziyor; çünkü hiç durmadan aynı şeyleri söylüyor .” demiştir. Bu kategoride yer alan metaforlar, okul yöneticisinin öğrenci ve öğretmenlerle sadece rutin iş leri konuşmak için iletişime geçtiğini, bunun haricinde farklı konularda onlarla bir paylaş ımda bulunmadığını, bunun da katılımcılar tarafından yöneticinin sürekli aynı şeyleri tekrar eden bir görünüm kazanmasına neden olduğu söylenebilir.

4.1.4.7. Yönlendirici olarak okul yöneticisi

Tablo 4.59 “yönlendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Amigo	1	-
Gemi kaptanı	3	3
Kılavuz kitap	3	-
Makinist	-	1
Nasihahat	3	-
Pusulula	1	-
Şoför	1	-
Teknik direktör	4	-
Tren	-	1
Toplam	16	5

Tablo 4.59, “yönlendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dokuz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 16 öğrenci ve beş öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “gemi kaptanı” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride okul yöneticisi okulun hedeflerine ulaşmasını sağlayan, bunun içinde öğrenci ve öğretmenlere yol gösteren kişiler olarak görülmüştür. Örneğin öğrencilerden biri “Okul yöneticisi bir gemi kaptanı gibidir, kaptanın gemiye yönlendirmesi gibi o da tüm okulu yönlendiriyor.” demiştir. Bir öğretmen ise “okul yöneticisi yürüyen bir trenin makinisti gibidir” demişken bir başka katılımcı ise “ okul yöneticisi bütün okulu çekip götüren bir tren gibidir” şeklinde bir ifade kullanmıştır.

4.1.4.8. Büyüten/yetiştiren olarak okul yöneticisi

Tablo 4.60, “büyüten/yetiştiren olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 20 öğrenci

tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoride yer alan herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Tablo 4.60 “büyüten/yetiştiren olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Bahçıvan	19	-
Çiftçi	1	-
Toplam	20	-

Bu kategoride okul yöneticisi öğrencilerin büyümesi için gerekli koşulları sunan, onları yetiştiren kişiler olarak görülmektedir. Öğrencilerden biri “Okul yöneticisi bir bahçıvan gibidir, bizim yetişmemizi sağlıyor.” demiştir.

4.1.4.9. İhtiyaç karşılayıcı olarak okul yöneticisi

Tablo 4.61 “ihtiyaç karşılayıcı olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Anahtar	1	-
Ahtapot	-	1
Banka	7	-
Benzin	1	-
Bin bir yüz	1	-
Çok işlevli bir alet	1	-
Elektrik	1	-
Kasiyer	2	-
Muhasebeci	1	-
Sekreter	1	-
Tüccar	1	-
Toplam	17	1

. Tablo 4.61, “ihtiyaç karşılayıcı olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır.

Bu kategoride toplam 11 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 17 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir.

Bu kategoride okul yöneticisi okulun tüm ihtiyaçlarını saptayan ve bunları karşılamak için her türlü çabayı sarf eden kişiler olarak düşünülmüştür. Örneğin öğrencilerden biri “Okul yöneticisini elektriğe benzetiyorum; çünkü her yerde var, her yere yetişiyor.” demiştir. Bir öğretmen ise “okul yöneticisi, kollarıyla her tarafa yetişmeye çalışan bir ahtapot gibidir” demiştir.

4.1.4.10. Kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak okul yöneticisi

Tablo 4.62 “kayıtsız-duyarsız bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağustos böceği	4	-
Misafir	1	-
Nötr çubuk	1	-
Oda	-	1
Salkım söğüt	-	1
Süs bitkisi	1	-
Süs eşyası	1	-
Yabancı	1	-
Toplam	9	2

Tablo 4.62, “kayıtsız- duyarsız bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam sekiz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam dokuz öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir.

Bu kategoride ise okul yöneticisi öğretmen ve öğrencileri umursamayan, okul için hiçbir şey yapmayan kişiler olarak görülmüştür. Örneğin öğrencilerden biri “Okul yöneticisi bir misafire benzetiyorum; çünkü sadece hayatımızın dış yönünde var olan bir kişidir.” demiştir. Diğer bir öğrenci de “Okul yöneticisi ağustos böceğine benziyor, hiç çalışmıyor, hep yatıyor, hayatın tadını çıkarıyor.” demiştir. Bir öğretmen “okul

yöneticisi başındakilerle uğraşmaktan bıkmış ve artık dallarını eğmiş bir salkım söğüt gibidir” demiştir.

4.1.4.11. Yorulmaz işçi olarak okul yöneticisi

Tablo 4.63 “yorulmaz işçi olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arı	4	-
İnek	2	-
Karıncı	4	-
Toplam	10	-

Tablo 4.63, “yorulmaz işçi olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 10 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenlerin bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmedikleri görülmektedir.

4.1.4.11. Düzeltilici olarak okul yöneticisi

Tablo 4.64 “düzeltilici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Doktor	2	-
İtfaiye	1	-
Kurtarıcı	1	-
Silgi	1	-
Süpürge	1	-
Toplam	6	-

Tablo 4.64, “düzeltilici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam beş adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam altı öğrenci tarafından üretilmiştir.

Bu kategoride öğrenciler kendileri kusurlu kişiler, okulu da çeşitli eksiklerin, düzensizliklerin olduğu yerler olarak görmüş ve bu eksikliklerinin okul yöneticisi tarafından giderildiğini belirtmişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri “Okul yöneticisi bir süpürgeye benziyor; çünkü düzenleyici ve toplayıcı biridir.”

4.1.4.12. Eğlendirici olarak okul yöneticisi

Tablo 4.65 “eğlendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Çizgi film kahramanı	1	-
Komedyen	2	-
Palyaço	1	-
Toplam	4	-

Tablo 4.65, “eğlendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam dört öğrenci tarafından üretilmiştir. Bu kategoride öğretmenlerin ürettiği herhangi bir metafor yer almamaktadır. Bu kategoride az sayıda öğrencinin metafor üretmesi ve öğretmenlerin herhangi bir metafor üretmemiş olması, okul yöneticiliğinin ciddi bir meslek olarak algılanmasından, bu şekilde eğlendirici bir yanının olmasının ciddiyeti engellebilir düşüncesinden kaynaklanmış olabilir.

4.1.4.14. Otoriteye uyan bir varlık olarak okul yöneticisi

Tablo 4.66, “otoriteye uyan olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam iki öğrenci tarafından üretilmiştir. Bu kategoride öğretmenlerin ürettiği herhangi bir metafor yer almamaktadır.

Tablo 4.66 “otoriteye uyan bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
İşçi	1	-
Kukla	1	-
Toplam	2	-

Bu kategoride okul yöneticisinin de kendinden daha üst makamların emirlerine uymak zorunda olduğu belirtilmiştir. Örneğin öğrencilerden biri “Okul yöneticisi bir işçi gibidir, çünkü okulun bütün işleriyle o ilgilenmek zorundadır.” demiştir.

4.1.4.15. Özgür bir varlık olarak okul yöneticisi

Tablo 4.67 “özgür bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Avukat	1	-
Toplam	1	-

Tablo 4.67, “özgür bir varlık olarak okul yöneticisi” olarak adlandırılan kategoriyi oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride sadece bir adet metafor yer almıştır ve bu metafor da bir öğrenci tarafından üretilmiştir. Bu kategoride öğretmenlerin ürettiği herhangi bir metafor yer almamaktadır.

Bu kategoride okul yöneticisi her durumda kendisini özgürce ifade edebilen, savunabilen kişiler olarak görülmektedir.

4.1.4.16. Vazgeçilmezlik unsuru olarak okul yöneticisi

Tablo 4.68 “vazgeçilmezlik unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Kalp	1	-
Toplam	1	-

Tablo 4.68, “vazgeçilmezlik unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride sadece bir adet metafor yer almıştır ve bu metafor da bir öğrenci tarafından üretilmiştir. Bu kategoride öğretmenlerin ürettiği herhangi bir metafor yer almamaktadır. Bir öğrenci “Okul yöneticisini kalbe benzetiyorum; çünkü o olmazsa okul da olmaz.” demiştir.

4.1.4.17. Şekillendirici olarak okul yöneticisi

Tablo 4.69 “şekillendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Budama makası	-	1
Formalist	-	1
Yapıştırıcı	1	-
Toplam	1	2

Tablo 4.69 “şekillendirici olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, bir öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir.

4.2. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları metaforlar

Bu bölümde öğrenciler ve öğretmenlerin ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları algılarını ortaya koymak için onların “ideal okul, ideal öğretmen, ideal öğrenci, ideal okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin ürettikleri metaforlara ait bulgular tablolar halinde sunularak alt başlıklar halinde analiz edilmiştir.

4.2.1. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin “ideal okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar

İlköğretim öğrencileri ve öğretmenleri “ideal okul” kavramına ilişkin toplam 128 adet metafor üretmiştir. İlköğretim öğrencileri toplamda 124 adet, öğretmenler ise toplamda 33 adet metafor üretmiştir. Bu metaforların 95 tanesi sadece öğrenciler tarafından, 7 tanesi sadece öğretmenler tarafından, 29 tanesi ise hem öğrenci hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Bu metaforlar, 14 kavramsal kategoride toplanarak sunulmuştur.

Tablo 4.70, öğrencilerin ve öğretmenlerin “ideal okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve kategorilere ait frekansları göstermektedir. Bundan sonraki kısımda her kategoride yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrencilerin verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 4.70 Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

KAVRAMSAL KATEGORİLER	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	TOPLAM
	f	f	f
Bilgi verici bir ortam	218	14	232
Hoş ve değerli bir ortam	196	9	205
Sosyal ve eğlenceli bir ortam	180	9	189
Güven verici bir ortam	131	14	145
Büyümenin olduğu bir ortam	115	7	122
Özgür ve demokratik bir ortam	28	2	30
Çalışma ortamı	16	-	16
Düzeltilici bir ortam	14	-	14
Yönlendirici bir ortam	14	-	14
Şekillendirici bir ortam	3	7	10
Yaşam alanı	6	3	9
Otoritenin olduğu bir ortam	4	-	4
Yarışma ortamı	4	-	4
Vazgeçilmezlik unsuru	3	-	3
Toplam	932	65	997

4.2.1.1. Bilgi verici bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.71, “bilgi verici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 35 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 218 öğrenci ve 14 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “beyin”, “bilgi yuvası”, “bilgisayar” ve “deniz” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.71 “ Bilgi verici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç	16	-
Alışveriş merkezi	7	-
Ay	-	1
Ayna	1	-
Beyin	1	1
Bilgi bankası	1	-
Bilgi küpü	1	-
Bilgi yuvası	38	4
Bilgisayar	29	1
Bulut	7	-
Çanta	3	-
Çeşme	3	-
Deniz	1	2
Dere	1	-
Dolu bir kavanoz	-	1
Fener	1	-
Gazete	-	1
Güneş	7	-
Harita	1	-
Işık	3	-
İnternet	5	-
Kitap	29	-
Kumbara	1	-
Kütüphane	13	-
Lamba	1	-
Mum	-	1
Müze	1	-
Okyanus	-	2
Pano	1	-
Su	1	-
Şiir	3	-
Teknoloji merkezi	39	-
Telefon	1	-
Uzay	1	-
Yıldız	1	-
Toplam	218	14

Örneğin öğrencilerden biri “Okulun bir müze gibi olmasını isterdim, çünkü içinde birçok bilgi vardır ve emek ve anılar bulunur.” derken bir başka öğrenci “Okulun bir kütüphane gibi olmasını isterim; çünkü kütüphane bilgilerle doludur, her istediğim bilgiye oradan erişebilirim” demiştir. başka bir öğrenci ise “Okulun bir

teknoloji merkezi gibi olmasını isterim, tüm teknolojik aletlerin bulunduğu bir yerde daha iyi bir eğitim görebiliriz.” demiştir. Bir öğrenci de “Okulun bir pano gibi olmasını isterim; çünkü etrafına ışık ve bilgi saçar.” demiştir. Örneğin öğretmenler biri “ Hayalimdeki okul çocuklar için olumlu davranışlar kazandıran ve onları bilgili bir olarak yetiştiren bilgi yuvasıdır.” demişken bir başka öğretmen “ Okulun siyasetten uzak bilimsel gerçekliğin öğretildiği bir bilgi yuvası” olması gerektiğini söylemiştir. Öğretmenlerden biri “Okul içinde her türlü konuya değinen bölümlerin olduğu bilgi veren bir gazete gibi olmalıdır” derken bir başka katılımcı ise “Okul, etrafına saçtığı ışık saçan bir mum gibi bilgi dağıtan bir kurum olmalı” demiştir.

4.2.1.2. Hoş ve değerli bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.72 “hoş ve değerli bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Altın	1	-
Bal	1	-
Cennet	63	-
Çikolata	3	-
Gökkuşluğu	2	-
Güzel bir çiçek	18	2
Güzellik harikası	1	-
İnci	1	-
Kelebek	3	-
Köşk	2	-
Mantı	-	1
Neşe kaynağı	2	-
Otel	41	-
Pasta	3	-
Petek	-	1
Saray	35	-
Şato	8	-
Sevgi yuvası	-	4
Şeker	4	-
Ünlü bir sanatçı	2	-
Verimli ova	1	-
Villa	5	1
Toplam	196	9

Tablo 4.72, “hoş ve değerli bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu temsil eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 19 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 196 öğrenci ve dokuz öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “güzel bir çiçek” ve “villa” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bir öğrenci “*Okulun gökkuşağı gibi olmasını isterim. Gökkuşağının içinde her renk vardır, okulda da her şey bulunsun, canlı ve neşeli bir yer olsun isterim*” demişken bir başka öğrenci “*Okulun bir şato gibi görkemli ve güzel olmasını isterdim*” demiştir. Başka bir katılımcı ise “*Okulun bal gibi hem tatlı, hem de yararlı bir yer olmasını isterim.*” demiştir. Bir başka katılımcı okulunun herkes tarafından beğenilen bir yer olmasını şu şekilde ifade etmiştir: “*Okul, ünlü bir sanatçı gibi olmalı, herkes tarafından bilinmeli ve sevilmelidir.*” Bir öğretmen ise “*Hayalimdeki okul itina ve titizlikle yapılmış bir petek gibi olmalıdır.*” demişken bir başka katılımcı ise “*Hayalimdeki okul, her yaprağında ayrı bir bölüm ve güzellik olan bir çiçek gibi olmalıdır.*” demiştir. Öğretmenlerden biri ise “*hayalimdeki okul mantı gibi olmalıdır. Çünkü, mantı çok sevilen bir yemektir ve hayalimdeki okulda çok sevilen ve özenilen bir yer olmalıdır.*” demiştir.

4.2.1.3. Sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.73, “sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 17 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 180 öğrenci ve dokuz öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “lunapark”, “oyun bahçesi”, “piknik” ve “tatil köyü” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.73 “sosyal ve eğlenceli bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arkadaşlık	3	-
Bilgisayar oyunu	2	-
Eğlenceli bir film	1	-
İnternet kafe	17	-
Kültür merkezi	-	3
Lunapark	59	1
Masal	1	-
Müzik kutusu	3	-
Oyun bahçesi	15	3
Parti	1	-
Piknik	5	1
Roman	1	-
Sinema	7	-
Spor tesisi	47	-
Tatil köyü	11	1
Tiyatro	2	-
Yaz kampı	5	-
Toplam	180	9

Bir öğrenci “Okulun bir lunaparka benzemesini isterim; çünkü öğrenirken eğlenmek de isterim” demiştir. Öğretmenlerden biri “ Hayalimdeki okul oyun oynayarak öğretimin yapıldığı bir çocuk parkıdır.” demişken bir başka katılımcı ise “Hayalimdeki okul şehrin taşları arasında sıkışmamış havuzlu, fiskiyeli, sosyal etkinlik alanlarına sahip bir tatil köyü gibidir.” demiştir. Bir öğretmen ise “hayalimdeki okul, eğlenme ve dinlenme amacıyla herkesin gönüllü olarak gittiği bir piknik gibi olmalıdır.” şeklinde bir ifade kullanmıştır.

4.2.1.4. Koruyucu ve güven verici bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.74, “güven verici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 14 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 131 öğrenci ve 14 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “ev-aile” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.74 “koruyucu ve güven verici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ana kuağı	1	-
Battaniye	1	-
Bir elin parmakları	1	-
Dönüm noktası	1	-
Ev-aile	112	11
Garanti belgesi	1	-
Geleceğı gösteren küre	6	-
Güvenlik şirketi	1	-
Kale	2	-
Kalorifer	1	-
Kuş yuvası	3	-
Minder	-	1
Sakin bir liman	-	2
Soba	1	
Toplam	131	14

Örneğın öğrencilerden biri “Okulun ev gibi olmasını isterim. Okulda da evde olduğum kadar rahat olmak isterim, öğretmenlerin anne ve babam, arkadaşlarıımın da kardeşlerim gibi olmasını isterim” derken bir başka katılımcı ise “Okulun bir elin parmakları gibi olmasını isterim; çünkü okulda kişilerin parmaklar gibi birbirine kenetlenmesini sağlamalıdır.” demiştir. Bir öğrenci ise “Okul diyince aklıma dönüm noktası geliyor; çünkü okul benim ideallerimin gerçekleşmesini sağlayacak bir yer olmalıdır.” demiştir. Örneğın bir öğretmen “Hayalimdeki okul, herkesin içinde bulunmaktan mutlu olduğun bir ev gibi olmalıdır” demişken bir başka öğretmen ise “Hayalimdeki okul aile gibi olmalıdır, bütün öğrencilerin sorunlarının paylaşıldığı ve her türlü imkanı sunan bir yer olmalıdır.” şeklinde bir anlatım kullanmıştır. Bir başka öğretmen “ hayalimdeki okulu bir aileye benzetiyorum; çünkü birbirimize sevgi dolu, saygılı, anlayışlı davrandığımız demokratik bir ortam içinde oluruz.” demiştir. Başka bir katılımcı ise “hayalimdeki okul büyük bir minder gibi rahat, sıcak ve samimi bir ortam hissi vermelidir.” demiştir.

4.2.1.5. Büyümenin/ yetişmenin olduğu bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.75 “büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	
Bebek büyümesi	2	-
Çiçek bahçesi	87	6
Çiftlik	1	-
Meyve bahçesi	4	-
Orman	14	-
Saksı	2	-
Sera	3	-
Tarla	1	1
Yapılan bir apartman	1	-
Toplam	115	7

Tablo 4.75, “büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dokuz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 115 öğrenci ve yedi öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “çiçek bahçesi” ve “tarla” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Okullar öğrencileri yetiştiren kurumlar olarak görülmüştür. Örneğin bir öğrenci “Okulun bir tarla gibi olmasını isterim; çünkü tarlada çeşitli ürünler yetiştirilir, okulda da farklı alanlarda öğrenciler yetiştirilir.” demiştir. Bir başka katılımcı ise “Okulun bir çiçek bahçesi gibi olmasını isterim, çiçekler (öğrenciler) burada yetiştirilir” demiştir. Aynı benzetmeleri öğretmenlerde yapmıştır. Örneğin bir öğretmen “Hayalimdeki okul tarla gibidir, okulda herkes bir şey eker, ona emek verir ve yetiştirir.” demişken bir başka katılımcı ise “Hayalimdeki okul çiçek bahçesi gibidir, doğanın yardımı ve insanın işbirliği ile bahçede çiçekler yetişir.” demiştir.

4.2.1.6. Özgür bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.76 “özgür bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Doğa	1	1
Gökyüzü	5	-
Koltuk	2	-
Meclis	1	-
Minder	3	-
Özgürlük ülkesi	7	1
Rahat bir elbise	1	-
Rüzgar	1	-
Sokak	2	-
Spor ayakkabı	2	-
Spor kıyafet	1	-
Yatak	2	-
Toplam	28	2

Tablo 4.76, “özgür bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 28 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “doğa” ve “özgürlük ülkesi” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Örneğin öğrencilerden biri “Okulun rüzgâr gibi olmasını isterdim, böylece rüzgar gibi her istediğim yere gidebilmemi sağlardı” demiştir. Yine bir başka öğrenci de “ Okulun özgür bir ülke gibi olmasını isterdim; çünkü tamamıyla özgür ve asla zorunlu okula gelme kuralı olmayan bir yer olmasını isterdim ” demiştir. Örneğin öğretmenlerden biri “hayalimdeki okul doğa gibidir, bol yeşilliğin ayrıca özgürlüğün olduğu bir ortamda daha huzurlu ve etkili bir eğitim yapılabilir” demişken bir başka katılımcı ise “hayalimdeki okul, demokratik ve özgür bir ülke gibi olmalıdır” demiştir. Katılımcıların kullandıkları “rahat bir elbise”, “spor ayakkabı”, “spor kıyafet” gibi metaforlar ise onların okul içinde kendilerini rahat hissetmek istediklerini göstermektedir.

4.2.1.7. Çalışma ortamı olarak ideal okul

Tablo 4.77 “çalışma ortamı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arı kovanı	3	-
Karıncı yuvası	11	-
Saat	1	-
Vücut sistemi	1	-
Toplam	16	-

Tablo 4.77, “çalışma ortamı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 16 öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Örneğin öğrencilerden biri “Okul, vücut sistemi gibi olmalıdır, düzenli ve sistemli bir şekilde çalışmalıdır” demektedir. Bu kategoride yer alan metaforlar öğrencilerin, okulları düzenli, sistematik bir işleyişe sahip yerler olarak görmek istediğini göstermiştir.

4.2.1.8. Düzeltilici bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.78 “düzeltilici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Hastane	12	-
Kurtuluş Savaşı	1	-
Silgi	1	-
Toplam	14	-

Tablo 4.78, “düzeltici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 14 öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Örneğin, bir öğrenci “Okulun bir silgiye benzemesini isterim, bizim hatalarımızı silmesini, bize temiz bir sayfa daha vermesini isterim” demiştir. Bir başka öğrenci ise “Okulun Kurtuluş Savaşı gibi olmasını isterim, okuduğum okulun hayatımı kurtarmasını isterim” demiştir.

4.2.1.9. Yönlendirici bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.79 “yönlendirici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Araba	3	-
Gemi	6	-
Otobüs	1	-
Uçak	3	-
Yol	1	-
Toplam	14	-

Tablo 4.79, “yönlendirici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam beş adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 14 öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Örneğin katılımcılardan biri “Okulun uçak gibi olmasını isterim; çünkü uçak yolcularını gitmek istediği yere götürür, okulda öğrencilere hedefe götürmelidir” demiştir.

4.2.1.10. Şekillendirici bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.80 “şekillendirici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ayak basılmamış bir gezegen	-	1
Atölye	-	1
Fabrika	3	3
Yapboz	-	2
Toplam	3	7

Tablo 4.80, “şekillendirici bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam üç öğrenci ve yedi öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “fabrika” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğretmenlerden biri, “*hayalimdeki okul yapboz gibidir; çünkü okulda bilgi üstüne bilgi ilavesi yapılıyor ya da eğitimle yanlış anladıkları örnekler değiştiriliyor.*” demektedir. Öğretmenlerden biri, “*hayalimdeki okul fabrikaya benzemektedir çünkü madde mamule dönüşür.*” demiştir. Yine bir başka öğretmen de “*hayalimdeki okul, fabrika gibi olmalıdır. Çünkü üretimin iyi, ürünün kaliteli, verimin yüksek olduğu bir yer olmalıdır.*” demiştir.

4.2.1.11. Yaşama alanı olarak ideal okul

Tablo 4.81, “yaşama alanı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam yedi adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam altı öğrenci ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “dünya” benzetmesi hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.81 “yaşama alanı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ada	1	-
Apartman	1	-
Dünya	2	1
Eğitim köyü	-	1
Hayat	-	1
Köy	1	-
Şehir	1	-
Toplam	6	3

Örneğin öğrencilerden biri, “Okulun bir apartman gibi olmasını isterim; çünkü yardımlaşmanın olduğu bir topluluk oluşmaktadır.” demiştir. Bir öğretmen ise “Hayalimdeki okullar kişileri her yönüyle hayata hazırlayan eğitim köyleridir” demiştir.

4.2.1.12. Otoritenin olduğu bir ortam olarak ideal okul

Tablo 4.82 “Otoritenin olduğu bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Askeriye	2	-
Disiplin yuvası	2	-
Toplam	4	-

Tablo 4.82, “otoritenin olduğu bir ortam olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam dört öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

4.2.1.13. Yarışma ortamı olarak ideal okul

Tablo 4.83 “yarışma ortamı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Maraton	1	-
Satranç	1	-
Zirve	2	-
Toplam	4	-

Tablo 4.83, “yarışma ortamı olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam dört öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler, bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri, “Okulun bir maraton gibi olmasını isterim, çünkü iyi bir şeye ulaşabilmen için birçok engel ve zorluğu geçebilmesin” demiştir.

4.2.1.14. Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul

Tablo 4.84 “vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Atmosfer	1	-
Kalp	2	-
Toplam	3	-

Tablo 4.84, “vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam üç öğrenci (%0.33) tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

4.2.2. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar

İlköğretim öğrenci ve öğretmenleri “ideal öğretmen” kavramına ilişkin toplam 143 adet metafor üretmiştir. İlköğretim öğrencileri toplamda 126 adet, öğretmenler ise toplamda 31 adet metafor üretmiştir. Bu metaforların 112 tanesi sadece öğrenciler tarafından, 17 tanesi sadece öğretmenler tarafından, 14 tanesi ise hem öğrenci hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Bu metaforlar, 14 kavramsal kategoride toplanarak sunulmuştur.

Tablo 4.85 Öğrencilerin ve öğretmenlerin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

KAVRAMSAL KATEGORİLER	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	TOPLAM
Öğretmen için	f	f	f
Koruyucu ve güven verici	450	10	460
Bilgi kaynağı ve aktarıcısı	305	22	327
Hoş ve değerli bir varlık	106	-	106
Büyüme destekleyicisi	45	4	49
Eğlendirici	42	1	43
Yönlendirici	22	7	29
Mekanikleşmiş bir varlık	21	-	21
Otorite ve güç unsuru	17	-	17
Düzeltilici	15	2	17
Şekillendirici	8	6	14
Doğüstü güç	10	-	10
Yorulmaz işçiler	8	-	8
Otoriteye uyan	6	-	6
Vazgeçilmezlik unsuru	5	-	5
Toplam	1060	52	1112

Tablo 4.85, öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve kategorilere ait frekansları göstermektedir. Bundan sonraki kısımda her kategoride yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrencilerin verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

4.2.2.1. Koruyucu ve güven verici olarak ideal öğretmen

Tablo 4.86 “koruyucu ve güven verici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Adil hakim	3	-
Ağabey	3	-
Akraba	2	-
Ana-baba	95	6
Arkadaş	76	-
Beyaz güvercin	4	-
Büyükanne	2	-
Çınar ağacı	-	1
Geleceği gösteren küre	3	-
İyilik perisi	1	-
Kalorifer	20	-
Melek	233	-
Minder	2	-
Örümcek	-	1
Peygamber	1	1
Pamuk	2	-
Sabır taşı	-	1
Polis	3	-
Toplam	450	10

Tablo 4.86, “koruyucu ve güven verici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 18 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 450 öğrenci ve 10 öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca “ana-baba” ve “peygamber” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri “*Öğretmen, iyi kalpli, sevecen, sıkıntılarımla anlatabileceğim, sırlarımı paylaşabileceğim bir arkadaş gibi olmalıdır.*” derken bir başka öğretmen “*Öğretmen, öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenen, onları seven bir anne ve baba gibi olmalıdır*” demiştir. Bir başka katılımcı ise “*Öğretmen her türlü bilgiye erişebildiğimiz internete benzemelidir.*” demiştir. Diğer bir öğrenci ise “*Öğretmen bizi kötülüklerden*

koruyan bir polis gibi olmalıdır” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Öğretmenlerden biri “Öğretmen, sevgi ve şefkat dolu bir anne gibi olmalıdır” derken bir başka öğretmen “Öğretmen, sağlam, dayanıklı ve yıllara meydan okuyan bir çınar ağacı gibi olmalıdır” demiştir.

4.2.2.2. Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal öğretmen

Tablo 4.87, “bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 42 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 302 öğrenci ve 22 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bilgin”, “güneş”, “kitap”, “kütüphane”, “lamba”, “mum” ve “su” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri *“Öğretmenin televizyon gibi olmasını isterim; böylece dünyayla ilgili haberi ondan alabiliriz.”* derken bir başka öğretmen *“Öğretmen bize bilgi dağıtan bir güneş gibi olmalıdır.”* demiştir. Bir başka katılımcı yine *“Öğretmen bir ağaç gibi olmalıdır meyvelerini yani bilgilerini bize vermelidir.”* demiştir. Bir başka katılımcı ise *“Öğretmen bir çeşmeye benzemelidir, nasıl çeşmeden su akıyorsa öğretmenden de bilgi akmalıdır.”* demiştir. Bir başka öğrenci ise *“Öğretmen bir usta gibi bize bildiklerini öğretmelidir.”* demiştir. Örneğin öğretmenlerden biri *“öğretmen bir bilgin gibi olmalıdır, çünkü bütün soruları yanıtlıyor ve onları yorumluyor”* derken diğer bir öğretmen *“ öğretmen etrafındaki her şeyi aydınlatan güneş gibi olmalıdır”* demiştir.

Tablo 4.87 “bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç	21	-
Ansiklopedi	9	-
Ayna	1	-
Beyin	8	-
Bilgi bankası	1	-
Bilgi hazinesi	2	-
Bilgi kutusu	31	-
Bilgi kurdu	3	-
Bilgi küpü	22	-
Bilgin	3	4
Bilgisayar	56	-
Bilim adamı	9	-
Bulut	5	-
Cep telefonu	1	-
Çeşme	2	-
Defter	1	-
Dünya	-	1
Evren	1	-
Fener	2	-
Göl	1	-
Güneş	14	5
İrmak	2	-
Işık	5	-
İnternet	10	-
Kartopu	-	1
Kasa	1	-
Kitap	49	4
Kumbara	1	-
Kütüphane	6	1
Lamba	6	1
Matruşka bebeği	1	-
Mum	9	1
Nehir	-	1
Profesör	2	-
Projektör	1	-
Sözlük	6	-
Su	6	2
Televizyon	2	-
Usta	2	-
Yağmur	1	-
Yatırımcı	1	-
Yıldız	1	-
Toplam	302	22

4.2.2.3. Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğretmen

Tablo 4.88 “hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Altın	5	-
Çikolata	5	-
Elmas	4	-
Güzel bir çiçek	76	-
Kelebek	5	-
Parfüm	1	-
Pasta	1	-
Prenses	2	-
Sevgi yumağı	1	-
Şeker	4	-
Tatlı	1	-
Yunus	1	-
Toplam	106	-

Tablo 4.88, “hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 106 öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Öğrencilerden biri “*Öğretmenin altın gibi olmasını isterim; çünkü altın zor bulunan, nadir ama değerli bir şeydir.*” demiştir.

4.2.2.4. Büyüten/ yetiştiren olarak ideal öğretmen

Tablo 4.89, “büyüten/yetiştiren olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 45 öğrenci ve dört öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bahçıvan” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.89 “büyüten/yetiştiren olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Bahçıvan	36	3
Çiftçi	8	-
Kaldıraç	-	1
Merdiven	1	-
Toplam	45	4

Öğrencilerden biri, “*Öğretmenin sürekli olarak tohumdan ürün yetiştiren bir çiftçi gibi olmasını isterim.*” demektedir. Öğretmenlerden biri, “*Öğretmen yaptığı eğitim-öğretim faaliyetleriyle öğrencileri her zaman yukarıya taşıyan bir kaldıraç gibi olmalıdır*” derken bir başka öğretmen ise “*öğretmen, bir çiçek bahçesinde çiçekler yetiştiren bahçıvan gibi olmalıdır*” demektedir.

4.2.2.5. Eğlendirici olarak ideal öğretmen

Tablo 4.90 “eğlendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Animatör	1	-
Bilgisayar oyunu	5	-
Çizgifilm kahramanı	3	-
Karikatür	1	-
Komedyen	10	-
Masal anlatan biri	1	-
Palyaço	19	1
Sürpriz kutusu	2	-
Toplam	42	1

Tablo 4.90 “eğlendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam sekiz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 42 öğrenci ve bir

öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “palyaço” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır

Öğrencilerden biri, “*Öğretmenin hem bilgilendirici hem de eğlenceli olmasını istediğim için onu bir karikatüre benzetiyorum.*” derken bir diğer öğrenci ise “*Öğretmenin bir palyaço gibi olmasını isterdim böylece hem oyun oynar, eğlenir hem öğreniriz.*” demiştir.

4.2.2.6. Yönlendirici olarak ideal öğretmen

Tablo 4.91 “yönlendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Büyücü Gandalf	-	1
Fare (Mouse)	-	1
Gemi kaptanı	4	-
Göz	-	1
Kullanma kılavuzu	2	1
Nasihat	5	-
Önder	-	1
Pusula	2	1
Teknik direktör	4	-
Tren	1	-
Turist rehberi	1	-
Uçak	1	-
Yol	2	-
Yön gösteren bir tabela	-	1
Toplam	22	7

Tablo 4.91 “yönlendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 14 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 22 öğrenci ve yedi öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “kullanma kılavuzu” ve “pusula” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri, “*Öğretmenin bizi hedefe doğru götüren bir tren gibi olmasını isterim.*” demişken bir başka öğretmen ise “*Öğretmenin bizi en doğruya götüren bir yol olmasını isterim.*” demiştir. Öğretmenlerden biri, “*öğretmen bir kılavuz kitap gibi olmalıdır, çünkü o her zaman hem öğrencilerin hem çevrenin yol gösterici olarak başvurabileceği bir kaynak olmalıdır*” demişken bir başka öğretmen ise “*öğretmen, Büyücü Gandalf gibi insanlara ne yapması gerektiğini onları düşündürmeye yönelterek öğretmelidir*” demiştir. Bir başka katılımcı ise “*Öğretmen fare gibi olmalıdır, çünkü fare bilgisayarda her programın anahtarı gibidir*” demiştir.

4.2.2.7. Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğretmen

Tablo 4.92 “mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Çip	2	-
Makine	4	-
Papağan	2	-
Robot	13	-
Toplam	21	-

Tablo 4.92, “mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 21 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Öğrencilerden biri, “*Öğretmen içine bilgi yüklenen bir makine gibi olmalıdır*” demiştir.

4.2.2.8. Otorite unsuru olarak ideal öğretmen

Tablo 4.93 “otorite unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır.

Bu kategoride toplam 10 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 17 öğrenci tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.93 “otorite unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Aslan	1	-
Başbakan	1	-
Bekçi	1	-
Cumhurbaşkanı	1	-
Çoban	3	-
Kamera	1	-
Kraliçe	6	-
Kraliçe arı	1	-
Polis	1	-
Radar	1	-
Toplam	17	-

. Öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğretmen bizi sürekli gözetleyen bir kamera gibi olmalıdır.*” demiştir.

4.2.2.9. Düzeltici olarak ideal öğretmen

Tablo 4.94, “düzeltici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 11 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 15 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir.

Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğretmenin bir psikolog gibi olmasını isterdim; çünkü derdimi dinleyip çare bulurdu.*” demiştir.

Tablo 4.94 “düzeltici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Cankurtaran	2	-
Çamaşır makinesi	1	-
Destek	1	-
Doktor	2	-
Hemşire	1	-
Psikolog	5	-
Sabun	1	-
Sakinleştirici bir ilaç	-	1
Savaşçı	1	-
Süper kahraman	-	1
Süpürge	1	-
Toplam	15	2

4.2.2.10. Sekillendirici olarak ideal öğretmen

Tablo 4.95 “şekillendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Aşçı	4	-
Heykeltıraş	-	2
Lego yapıcı	1	-
Marangoz	-	2
Mimar	1	-
Mühendis	1	-
Sanatçı	1	1
Torna makinesi	-	1
Toplam	8	6

Tablo 4.95, “şekillendirici olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam sekiz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam sekiz

öğrenci ve altı öğretmen tarafından üretilmiştir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğretmenin bir mimar gibi olmasını isterim; çünkü mimarlar insanların oturacakları evlerin temellerini, öğretmenlerde bizim hayatımızın temellerini atarlar.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*öğretmen, gelen irili ufaklı pek çok ahşap malzemeyi istenilen şekle sokan bir marangoz gibi olmalıdır*” derken bir başka katılımcı ise “*öğretmen, demiri işleyerek şekil almasını sağlayan bir torna makinesi gibi olmalıdır*” demiştir.

4.2.2.11. Doğüstü güç unsuru olarak ideal öğretmen

Tablo 4.96 “doğüstü güç unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Anahtar	1	-
Bukalemun	1	-
Peri	7	-
Sihirbaz	1	-
Toplam	10	-

Tablo 4.96, “doğüstü güç unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 10 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğretmen bir peri gibi olmalıdır; çünkü istediğimiz her şeyi gerçekleştirebilmelidir.*” demektedir.

4.2.2.12. Yorulmaz işçi olarak ideal öğretmen

Tablo 97, “yorulmaz işçi olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam sekiz öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Tablo 4.97 “yorulmaz işçi olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arı	1	-
Karınca	7	-
Toplam	8	-

Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğretmen öğrencileri için tıpkı bir karınca gibi çalışıp çabalamalıdır.*” demiştir.

4.2.2.13. Otoriteye uyan bir varlık olarak ideal öğretmen

Tablo 4.98 “otoriteye uyan bir varlık olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Hizmetçi	1	-
Köle	1	-
Kukla	1	-
Pansiyon görevlisi	3	-
Toplam	6	-

Tablo 4.98, “otoriteye uyan olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam altı öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

4.2.2.14. Vazgeçilmezlik unsuru olarak öğretmen

Tablo 4.99, “vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını

sunmaktadır. Bu kategoride iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, beş öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Tablo 4.99 “vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Hava	3	-
Kalp	2	-
Toplam	5	-

Örneğin bir öğrenci, “*Öğretmeni havaya benzetiyorum, nefes almak için havaya ihtiyacımız var, bilgi almak içinde öğretmene ihtiyacımız var.*” demiştir.

4.2.3. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar

İlköğretim öğrencileri ve öğretmenleri “ideal öğrenci” kavramına ilişkin toplam 164 adet metafor üretmiştir. İlköğretim öğrencileri toplamda 151 adet, öğretmenler ise toplamda 30 adet metafor üretmiştir. Bu metaforların 134 tanesi sadece öğrenciler tarafından, 13 tanesi sadece öğretmenler tarafından, 17 tanesi ise hem öğrenci hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Bu metaforlar, 18 kavramsal kategoride toplanarak sunulmuştur.

Tablo 4.100, öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve kategorilere ait frekansları göstermektedir. Bundan sonraki kısımda her kategoride yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrencilerin verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 4.100 Öğrenciler ve öğretmenlerin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

KAVRAMSAL KATEGORİLER	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	TOPLAM
	f	f	f
Bilgi kullanıcısı ve üreticisi	198	8	206
Büyüyen bir varlık	156	4	160
Hoş ve değerli bir varlık	66	13	79
Yorulmaz işçiler olarak	61	6	67
Masumiyet unsuru	56	-	56
Özgür ve demokratik bir varlık	48	2	50
Bilgi alıcısı	45	5	50
Mekanikleşmiş bir varlık	49	-	49
Şekillendirilme ihtiyacı duyan	20	6	26
Otorite ve güç unsuru	22	-	22
Güven veren bir varlık	20	-	20
Eğlence unsuru	13	1	14
Yarışmacı	7	-	7
Düzeltilici	7	-	7
Otoriteye uymak zorunda olan	5	-	5
Yönlendirilme ihtiyacı duyan	3	-	3
Düzeltilme ihtiyacı duyan	2	-	2
Vazgeçilmezlik unsuru	2	1	3
Toplam	780	46	826

4.2.3.1. Bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak ideal öğrenci

Tablo 4.101, “bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 31 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 198 öğrenci ve sekiz öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “araştırmacı”, “bilgisayar”, “kütüphane”, “su” ve “yıldız” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Tablo 4.101 “bilgi kullanıcısı ve üreticisi olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç (meyve veren)	4	-
Ampul	-	1
Ansiklopedi	6	-
Araştırmacı	2	1
Beyin	3	-
Bilgin	3	-
Bilgisayar	41	2
Bilim adamı	12	-
Bulut	2	-
Dahi	3	-
Felsefeci	1	-
Fener	2	-
Girişimci	-	1
Güneş	6	-
Harita	1	-
Işık	3	-
İnternet	1	-
Kitap	18	-
Kitap kurdu	1	-
Kütüphane	5	1
Mucit	1	-
Okyanus	1	-
Öğretmen	8	-
Pil	1	-
Profesör	5	-
Sözlük	1	-
Su	4	1
Toprak	2	-
Yazar	1	-
Yıldız	9	1
Zeka küpü	51	-
Toplam	198	8

Öğrencilerden biri “*Öğrenci parlayan bir yıldız gibi olmalıdır, gün geçtikte daha çok bilgi öğrenecek ve ışılayacaktır.*” demişken bir başka öğrenci ise “*Öğrencinin bir ansiklopedi gibi olmasını isterim; çünkü içinde her türlü bilgiyi bulabilirsin.*” demiştir. Bir başka katılımcı ise “*Öğrenci etrafına bilgi saçarak aydınlatan bir ışık gibi olmalıdır.*” demiştir. Öğrencinin sahip olduğu bilgiyi paylaşmasını ifade etmek için

katılımcılardan biri “*öğrenci etrafına ışık saçmalıdır, parlayan bir yıldız gibi olmalıdır*” demişken bir başka katılımcı ise “*öğrenci bir ampul gibi parlamalı ve etrafına ışık saçmalıdır, bilgisiyle etrafını aydınlatmalıdır*” demiştir. Katılımcılardan biri “*öğrenci yeniliklere açık, sürekli araştırmaya dayalı bir araç olan bir bilgisayar gibi olmalıdır*” demiştir.

4.2.3.2. Büyüyen/yetişen bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.102 “büyüyen/yetişen bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç	10	
Bitki	5	-
Çiçek	83	-
Fidan	13	3
Meyve	15	-
Stajyer	1	1
Tohum	10	-
Yapılan bina	2	-
Yeni doğmuş bebek	17	-
		-
Toplam	156	4

Tablo 4.102, “büyüyen/yetişen bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dokuz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 156 öğrenci ve dört öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “fidan” ve “stajyer” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri, “*Öğrenci bir fidan gibi olmalıdır, öğretmenden aldığı bilgilerle büyümelidir.*” demişken bir başka öğrenci ise “*Öğrenciyi yeni doğmuş bir bebek gibi düşünüyorum, bebek ilgi ister, öğrencide ilgi ister, hayatı yeni öğrenir*” demiştir. Bir başka katılımcı ise “*Öğrenciyi bir tohuma benzetiyorum, Çünkü tohumu ne kadar sularsan o kadar büyür, öğrenciyle de ne kadar ilgilenirsen o kadar büyür.*” demiştir. Örneğin bir katılımcı “*öğrenci bir ağaç dalında büyüyen meyve gibi olmalıdır,*

öğrenci eğitimle büyür, gelişir, faydalı bir birey olur” demişken bir başka katılımcı ise “öğrenci, uygun bir toprakta tüm ihtiyaçları karşılanarak yetişen bir çiçek gibi olmalıdır. Böylece bilişsel ve bedensel gelişimi sağlıklı öğrenciler yetişebilir” demiştir.

4.2.3.3. Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.103 “hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Altın	1	-
Bal	1	-
Güzel bir çiçek	33	8
Çikolata	4	-
Elmas	3	-
Gurur kaynağı	1	-
Huri	2	-
İnci	1	-
Kelebek	6	-
Kuzu	1	1
Orta şekerli kahve	1	-
Pasta	2	1
Penguen	-	1
Pırlanta	2	-
Prens-prenses	2	-
Sevgi yumağı	-	1
Şeker	5	-
Tatlı	1	-
Vazo	-	1
Toplam	66	13

Tablo 4.103, “hoş ve değerli bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 19 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 66 öğrenci ve 13 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “güzel bir çiçek”, “kuzu”, ve “pasta” benzetmeleri hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri “*Öğrenciler çiçek gibi güzel olmalıdır, öğretmenler onlara bakınca keyif almalıdır.*” demişken bir başka öğrenci ise “*Her öğrenci bir elmas gibi olmalıdır, çünkü hepimiz farklı değerdeyiz ve nadir bulunuyoruz.*” demiştir. Öğretmenlerden biri “*Öğrenci içine konulanın yakıştığı ve izleyenlerin zevkine hitap ettiği bir vazo gibidir*” demişken bir başka katılımcı “*öğrenci, görenleri her zaman mutlu eden ve etrafına güzel kokular saçan, bulunduğu ortama güzellik katan bir çiçek gibi olmalıdır*” demiştir. Katılımcılardan bir diğeri ise “*öğrenci bir çiçek gibi olmalıdır, çünkü gül açtığı zaman çevresine güzellik verir, verdiği güzellik, koku ve canlılık insana yaşama sevinci verir*” demiştir.

4.2.3.4. Yorulmaz işçi olarak ideal öğrenci

Tablo 4.104 “yorulmaz işçi olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arı	11	2
İnek	11	-
Karınca	39	4
Toplam	61	6

Tablo 4.104, “yorulmaz işçi olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 61 öğrenci ve 6 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “arı” ve “karınca” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

4.2.3.5. Masumiyet unsuru olarak ideal öğrenci

Tablo 4.105, “masumiyet unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 56 öğrenci

tarafından üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Tablo 4.105 “masumiyet unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Cennetten gelen varlık	4	-
Melek	46	-
Saf su	5	-
Tertemiz bir kâğıt	1	-
Toplam	56	-

Öğrencilerden biri “*Öğrenci saf, temiz, berrak bir su gibi olmalıdır, kötülük barındırmamalıdır.*” demiştir.

4.2.3.6. Özgür bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.106 “özgür bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Avukat	2	-
Aslan	-	1
Balerin	1	-
Bol pantolon	1	-
Kuş	40	-
Mevsim	-	1
Özgür bir ülke	1	-
Spor ayakkabı	1	-
Yazar (özgün eser veren)	2	-
Toplam	48	2

Tablo 4.106, “özgür bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır.

Bu kategoride toplam dokuz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 48 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir.

Öğrencilerden biri, “*Öğrencinin bir kuş gibi özgür olmasını isterdim*” demiştir. Diğer bir öğrenci ise “*Öğrenci bir avukat gibi olmalıdır, kendi hakları gerekli yollarla arayabilmelidir.*” demiştir. Örneğin öğretmenlerden biri, “*öğrencinin mevsimler gibi olmasını isterdim, çünkü her koşulda farklı özelliklerini serbestçe gösterebilir*” derken bir başka öğretmen ise “*öğrenci, aslan gibi olmalıdır. Yani her öğrenci kendinin kralı olmalı, her koşulda kendini göstermeli, duygularını, düşüncelerini ifade edebilmelidir*” demiştir.

4.2.3.7. Bilgi alıcısı olarak ideal öğrenci

Tablo 4.107 “bilgi alıcısı olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Aç insan	-	1
Ağaç kurtçuğu	-	1
Ay	3	-
Ayna	-	1
Benzin deposu	1	-
Boş CD	6	-
Boş çuval	2	-
Boş kutu	4	-
Bulmaca	1	-
Çöl	1	-
Defter	9	-
Deve	1	-
Disket	3	-
Kayıt cihazı	1	-
Kumbara	3	1
Kuş yavrusu	-	1
Okur	1	-
Ses kaydedicisi	3	-
Sünger	1	-
Tahta	2	-
Telefon	1	-
Teneke	1	-
Testi	1	-
Toplam	45	5

. Tablo 4.107, “bilgi alıcısı olarak ideal öğrenci” olarak adlandırılan kategoriyi oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 23 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 45 öğrenci ve beş öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “kumbara” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Bu kategoride öğrenci bilginin pasif alıcısıdır. Örneğin öğrencilerden biri “Öğrencinin benzin deposu gibi olmasını isterdim; çünkü istediği zaman bilgiyle doldurulabilir.” demiştir. Bir başka öğrenci de “Öğrenci ses kaydedicisi gibi olmalıdır, böylece bilgileri tıklar tıklar söyleyebilen bir öğrenci olurdu.” demiştir. Bir başka öğrenci ise “Öğrenci ay gibi olmalıdır, çünkü ay güneşten aldığı ışığı yansıtır, bizde öğretmenden bilgi alır ve onu yansıtırız .” demiştir. Örneğin öğretmenlerden biri “Öğrenci tüm bilgileri alan bir kumbara gibi olmalıdır” derken bir başka katılımcı ise “Öğrenci bir ağaç kurtçuğu gibi tüm bilgileri yemeye, almaya çalışmalıdır” demektedir. Başka bir öğretmen ise “Öğrenci aç bir insan gibi olmalıdır, bilgiye aç ve bilgiyi alan kişi olmalıdır” derken bir diğer öğretmen ise “Yavru kuşlar anneleri gelince ağızlarını açarak yiyecek beklerler öğrencilerde böyle bilgi beklemelidir” demektedir.

4.2.3.8. Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.108 “mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğrenci ” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Çip	3	-
Hesap makinesi	1	-
Makine	8	-
Pilli bebek	1	-
Robot	34	-
Saat	1	-
Yapay zeka	1	-
Toplam	49	-

Tablo 4.108, “mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam yedi adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 49 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenlerin bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Öğrencilerden biri, “*Öğrencinin bir çip gibi olmasını isterim, böylece hiçbir bilgiyi unutma olasılığı kalmaz.*” demişken bir başka öğretmen ise “*Öğrenci içine bir sürü bilgi yüklenebilecek bir robot gibi olabilir.*” demiştir.

4.2.3.9. Şekillendirilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.109 “şekillendirilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Atom	1	-
Boş levha	-	1
Çamur	1	-
Hammadde	1	-
Kalem	12	-
Kıyafet	1	-
Maden cevheri	-	2
Odun	1	-
Oyun hamuru	1	2
Resim	1	1
Soyulacak portakal	1	-
Toplam	20	6

Tablo 4.109, “şekillendirilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 11 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 20 öğrenci ve altı öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “oyun hamuru” ve “resim” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğrenci odun gibi olmalıdır, çünkü odun yontulunca şekil alır, bizde aynı şekilde şekil alabiliriz.*” demiştir. Öğretmenlerden biri, “*öğrenci bir hamur gibi olmalıdır, çünkü istendiği gibi güzel şekil verilebilir*” demişken

bir başka öğretmen ise “*Öğrenci üzerine istediğini çizebileceğin bir resim kağıdı gibi olmalıdır*” demiştir. Katılımcılardan bir diğeri ise “*öğrenci bir maden cevheri gibi olmalıdır çünkü işlendiği zaman değer kazanmalıdır*” derken bir başka katılımcı da “*öğrenci boş bir levha gibi olmalıdır, çünkü öğrencinin yanlış bilgilerini değiştirmek çok zor, bu yüzden her şeyi en baştan öğretmek gerekmektedir*” demiştir.

4.2.3.10. Otorite unsuru olarak ideal öğrenci

Tablo 4.110 “otorite unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Asker	7	-
Aslan	2	-
Başbakan	1	-
Fare (mouse)	1	-
Hücre çekirdeği	1	-
Jandarma	1	-
Kral	1	-
Müdür	1	-
Paşa	1	-
Patron	3	-
Polis	1	-
Şah	1	-
Zeytinyağı	1	-
Toplam	22	-

Tablo 4.110, “otorite unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 13 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 22 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğretmenlerin bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Örneğin bir öğrenci, “*Öğrenci zeytinyağı gibi olmalıdır, her zaman üstte ve haklı olur.*” demiştir. Bu kategoride yer alan metaforlar incelendiğinde öğrencilerin ideal bir okulda kendilerini de yetki ve güç sahibi olarak görmek istediklerinin ortaya çıktığı görülmüştür.

4.2.3.11. Güven veren bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.111 “güven veren bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arkadaş	1	-
Beyaz güvercin	5	-
Evin çocuğu	2	-
Gelecek	2	-
Günlük	1	-
İyilik perisi	9	-
Toplam	20	-

Tablo 4.111, “güven veren bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam altı adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 20 öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğrencinin evin çocuğu gibi olmasını isterim; çünkü öğretmenlerimiz anne ve babamız gibidir.*” demiştir.

4.2.3.12. Eğlence unsuru olarak ideal öğrenci

Tablo 4.112 “eğlence unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Bilgisayar oyunu	3	-
Çizgi film kahramanı	1	-
Komedyen	1	-
Masal dinleyicisi	1	-
Oyuncak	2	1
Oyuncu	1	-
Palyaço	3	-
Serüven	1	-
Toplam	13	1

Tablo 4.112, “eğlence unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam sekiz adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 13 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “oyuncak” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

4.2.3.13. Yarışmacı olarak ideal öğrenci

Tablo 4.113 “yarışmacı olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Koşucu	1	-
Leopar	1	-
Savaşçı	1	-
Yarış arabası	1	-
Yarış atı	1	-
Yarışçı	2	-
Toplam	7	-

Tablo 4.113, “yarışmacı olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam altı adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam yedi öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri, “Öğrenciyi bir leopara benzetebilirim; çünkü leopar hayvanların en hızlısı ve çevik olanıdır.” demiştir.

4.2.3.14. Düzeltilici olarak ideal öğrenci

Tablo 4.114, “düzeltilici olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride 6 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam sekiz öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Tablo 4.114 “düzeltici olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Kepek şampuanı	1	-
Saç kremi	1	-
Silgi	2	-
Süper kahraman	1	-
Süpürge	2	-
Süzgeç	1	-
Toplam	8	-

Bu kategoride öğrenciler olumsuz bir durumu kendileri ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğrencinin bir silgi gibi olmasını isterdim, bazı hataları aklımdan isteyerek silebilirdim.*” demiştir. Diğer bir öğrenci de “*Öğrenci yararlı bilgileri zararlı bilgilerden ayırabilen bir süzgeç gibi olmalıdır.*” demiştir.

4.2.3.15. Otoriteye uyan bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.115 “otoriteye uyan bir varlık olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
İşçi	1	-
Köpek	3	-
Koyun	1	-
Toplam	5	-

Tablo 4.115, “otoriteye uyan olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar beş öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Örneğin öğrencilerden biri, “*Öğrenci bir asker gibi komutanının sözünü dinlemelidir.*” demiştir.

4.2.3.16. Yönlendirilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.116 “yönlendirilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Gemi	2	-
Gölge	1	-
Toplam	3	-

Tablo 4.116, “yönlendirilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci” olarak adlandırılan kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, üç öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

4.2.3.17. Düzeltilme ihtiyacı duyan bir varlık olarak ideal öğrenci

Tablo 4.117 “düzeltilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Hasta	1	-
Yaralı	1	-
Toplam	2	-

Tablo 4.117, “düzeltilme ihtiyacı duyan olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride iki adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, iki öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Örneğin öğrencilerden biri “*Öğrenciyi doktorun tedavi etmesini bekleyen bir yaralıya benzetiyorum.*” demiştir.

4.2.3.18. Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğrenci

Tablo 4.118 “vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Kalp	2	-
Kan	-	1
Toplam	2	1

Tablo 4.118, “vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal öğrenci” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride iki adet metafor yer almıştır ve bu metafor iki öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir.

4.2.4. İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar

İlköğretim öğrencileri ve öğretmenleri “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin toplam 157 adet metafor üretmiştir. İlköğretim öğrencileri toplamda 144 adet, öğretmenler ise toplamda 20 adet metafor üretmiştir. Bu metaforların 137 tanesi sadece öğrenciler tarafından, 13 tanesi sadece öğretmenler tarafından, yedi tanesi ise hem öğrenci hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Bu metaforlar, 14 kavramsal kategoride toplanarak sunulmuştur.

Tablo 4.119, öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve kategorilere ait frekansları göstermektedir. Bundan sonraki kısımda her kategoride yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrencilerin verdiği cevaplardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 4.119 Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul yöneticisi” kavramı için kullandıkları metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler

KAVRAMSAL KATEGORİLER	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN	TOPLAM
	f	f	f
Koruyucu ve güven verici	329	15	344
Otorite ve güç unsuru	181	4	185
Bilgi kaynağı ve aktarıcısı	90	4	94
Hoş ve değerli bir varlık	71	4	75
İhtiyaç karşılayıcısı	28	2	30
Eğlendirici	27	1	28
Yönlendirici	20	3	23
Mekanikleşmiş	17	-	17
Büyüme destekleyicisi	14	-	14
Yorulmaz işçiler olarak	12	1	13
Düzeltilici	9	3	12
Biçimlendirici	5	-	5
Özgür ve demokratik biri	4	-	4
Vazgeçilmezlik unsuru	3	1	4
Toplam	810	38	848

4.2.4.1. Koruyucu ve güven verici olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.120, “koruyucu ve güven verici olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 21 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 329 öğrenci ve 16 öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “adil bir hakim”, “ana-baba”, “çınar ağacı” ve “melek” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri “Okul yöneticisi şefkatli bir anne ve baba gibi olsun isterim. Herkesle ayrı ayrı ilgilen, bizi korusun, her öğrenci okul yöneticiyse ayrı ayrı konuşabilirsin.” demişken bir başka öğrenci “Okul yöneticisi bütün konularımı konuşabileceğim, beni anlayışla karşılayabilecek bir arkadaş gibi olsun isterim.” demiştir. Bir başka katılımcı ise “Okul yöneticisi bize hiç kızmayan, iyiliğimizi isteyen bir melek gibi olmalıdır.” demiştir. Diğer bir öğrenci de “Okul yöneticisi pamuk gibi olsun isterim; yumuşak, bize kızmayan, iyi kalpli biri olsun.” demiştir. Bir öğrenci ise

“Okul yöneticisi adil bir hakim olmalıdır, herkese eşit davranmalıdır.” demiştir. Aynı vurguyu yapan öğretmenlerden biri ise “Okul yöneticisi her ortam ve durumda dengeyi sağlayan bir terazi gibi olmalıdır” demişken bir diğeri de “ Okul yöneticisi bir terazi gibi olmalıdır, iyi ölçüp biçmelidir, her şeyin denge unsurudur” demiştir. Bir başka öğretmen ise “Okul yöneticisi, kışın soğuk günlerde bizi koruyan, sıcak bir kaban gibi olmalıdır” demiştir. Katılımcılardan biri “okul yöneticisi bir baba gibi sevgili, şefkatli, ilgili ve fedakar olmalıdır” şeklinde bir ifade kullanmıştır.

Tablo 4.120 “koruyucu ve güven verici olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Adil bir hakim	3	1
Ağabey	4	-
Ağaç gövdesi	2	-
Akraba	3	-
Ana-Baba	51	9
Arkadaş	56	-
Avuç	1	-
Bayrak	1	-
Çam ağacı	3	-
Çınar ağacı	4	1
Dede	10	-
Derin dondurucu	1	-
Güvenlik memuru	1	-
Kaban	-	1
Melek	135	1
Pamuk	46	-
Sabır taşı	1	-
Soba	2	-
Şefkatli bir kadın	4	-
Terazi	-	3
Virüs programı	1	-
Toplam	329	16

4.2.4.2. Otorite unsuru olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.121 “otorite unsuru olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağa	2	-
Anayasa	1	-
Apartman yöneticisi	2	-
Aslan	15	1
Başbakan	20	-
Başhekim	2	-
Bekçi	1	-
Belediye başkanı	1	-
Beyin	9	-
Fare (mouse)	1	-
Cumhurbaşkanı	17	-
Çoban	1	-
Dağ	1	-
Disiplin delisi	9	-
Dünyanın hakimi	2	-
Ev sahibi	2	-
Grup lideri	1	-
Güçlü bir ülke	1	-
Hakem	3	-
Hücre çekirdeği	5	-
Kalem	5	-
Kamera	1	-
Komiser	3	-
Komutan	21	-
Konu başlığı	1	-
Kral	16	-
Kraliçe arı	-	3
Muhtar	4	-
Müfettiş	2	-
Padişah	13	-
Patron	10	-
Polis	4	-
Sultan	1	-
Yönetmen	4	-
Toplam	181	4

Tablo 4.121, “otorite unsuru olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 34 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 181 öğrenci

ve dört öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “aslan” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri, “Okul yöneticisi bir cumhurbaşkanı gibi olmalıdır; çünkü o bakanlarına görev veriyor, okul yöneticisi de öğretmenlere görev veriyor.” derken bir başka öğretmen “Okul yöneticisinin aslana benzemesini isterim, aslan ormanların kralı, o da okulun kralıdır, güçlü, kuvvetlidir.” demiştir. Bir başka katılımcı yine “Okul yöneticisini bir fabrika patronuna benzetiyorum; içindeki işçiler öğretmenler, ürünler ise öğrencilerdir.” demiştir. Bir başka katılımcı ise “Okul yöneticisinin daha fazla disiplinli biri olmasını isterim, Anayasa gibi kurallarla dolu bir kitap olabilir.” demiştir. Örneğin bir öğretmen “bir kraliçe arı kovandaki binlerce arıyı yönetmektedir. Okul yöneticisi de çok iyi bir organize yaparak okulu idare etmelidir” demiştir.

4.2.4.3. Bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.122, “bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 25 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 90 öğrenci ve dört öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “bilgisayar”, “güneş” ve “hapisane” benzetmeleri, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri “Okul yöneticisi bir kitap gibi olmalı, bize bilgi vermelidir.” derken bir başka öğretmen ise “Okul yöneticisi bir bilgisayar gibi olmalıdır, her şeyi kaydetmeli ve gerekli durumlarda insanlara kaynak olmalıdır” demektedir. Bir başka katılımcı ise bir diğer katılımcı ise “Okul yöneticisi bir hortum gibi olmalıdır, hortumun su vermesi gibi yönetici de bize bilgi vermelidir.” demiştir. Örneğin öğretmenlerden biri “okul yöneticisi, istediğim zaman her soruma cevap bulabildiğim bir kütüphane gibi olmalıdır” derken bir başka katılımcı ise “okul yöneticisi, bilgilerinden yararlanabildiğim bir filozof gibi olmalıdır” demiştir.

Tablo 4.122 “bilgi kaynağı ve aktarıcısı olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ağaç	10	-
Ay	4	-
Bilgin	2	-
Bilgisayar	23	1
Bilim adamı	2	-
Bulut	1	-
Defter	1	-
Elçi	1	-
Filozof	-	1
Güneş	10	1
Harita	1	-
Hortum	1	-
Işık	3	-
Kitap	12	-
Klasör	1	-
Kütüphane	2	1
Mucit	4	-
Musluk	1	-
Pano	1	-
Profesör	2	-
Su	1	-
Usta	1	-
Yağmur	1	-
Yazar	2	-
Zekâ küpü	3	-
Toplam	90	4

4.2.4.4. Hoş ve değerli bir varlık olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.123, “hoş ve değerli bir varlık olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 14 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 71 öğrenci ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.123 “hoş ve değerli bir varlık olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Altın	1	-
Güzel bir çiçek	34	-
Çikolata	2	-
Değerli bir taş	-	3
Elişi kağıdı	1	-
Elmas	4	-
Gökkuşığı	1	-
Kelebek	3	-
Kuşu	1	-
Pırlanta	1	-
Prens	2	-
Sevgi dolu bir kalp	2	-
Şeker	17	-
Tatlı	2	-
Toplam	71	3

Öğrencilerden biri “Okul yöneticisini bir elmasa benzemelidir, çünkü okul için değerli biri olmalıdır.” demiştir. Diğer bir öğrenci de “Okul yöneticisi gökkuşığına benzesin, görenleri mutlu etsin, huzur versin.” demiştir. Örneğin öğretmenlerden biri “okul yöneticisi, herkes tarafından talep gören, herkesin sevdiği elmas, altın gibi değerli bir taşa benzemelidir” demiştir.

4.2.4.5. İhtiyaç karşılayıcı olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.124, “ihtiyaç karşılayıcı olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 15 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 28 öğrenci ve iki öğretmen tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.124 “ihtiyaç karşılayıcı olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Anahtar	1	-
Banka	3	-
Cep telefonu	-	2
Çok işlevli bir alet	3	-
Her deliğe giren böcek	1	-
Hindi	1	-
İçi dolu bir çanta	1	-
Muhasebeci	1	-
Noel baba	4	-
Para makinesi	2	-
Sihirbaz	2	-
Sihirli bir kutu	2	-
Sihirli lambadan çıkan cin	1	-
Kahraman	5	-
Türbe	1	-
Toplam	28	2

Öğrencilerden biri, “Okul yöneticisini bir süper kahraman olarak hayal ediyorum; çünkü herkesin her ihtiyacı olunca yardımına koşabilir.” demişken bir diğer öğrenci de “Ben okul yöneticisinin her istediğimi yapabilen bir Noel baba gibi olmasını isterim.” demiştir. Başka bir katılımcı ise “Okul yöneticisi dediğin okulun her tarafına gidebilmelidir, o yüzden onu her deliğe giren bir böceğe benzetiyorum.” demiştir. Örneğin öğretmenlerden biri, “okul yöneticisi, cep telefonu gibi olmalıdır; istenildiğinde gerekli makamlarla doğrudan görüşme, yorumsuz aktarım olmasını sağlamalıdır” şeklinde bir anlatım kullanmıştır. Katılımcıların ürettikleri “sihirbaz”, “sihirli bir kutu”, “sihirli lambadan çıkan cin”, “türbe” metaforları, okul yöneticisinin onların her türlü istediğini karşılayabilen vasıfta bir kişi olmasını istediklerini göstermiştir.

4.2.4.6. Eğlendirici olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.125, “eğlendirici bir varlık olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 10 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 27 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.125 “eğlendirici bir varlık olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Çizgi film kahramanı	2	-
Hokkabaz	1	-
Komedyen	11	-
Lunapark	1	-
Oyun kaseti	2	-
Oyuncak	1	-
Palyaço	6	-
Roman	-	1
Şarkıcı	1	-
Tiyatrocu	2	-
Toplam	27	1

Öğrencilerden biri “Okul yöneticisi bir palyaço gibi olmalı, bizi eğlendirmelidir.” demişken bir başka öğretmen ise “Okul yöneticisinin komedyen gibi olmasını isterim, çok sıkıldığımızda esprileriyle bizi güldürsün isterim.” demiştir.

4.2.4.7. Yönlendirici olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.126 “yönlendirici ideal olarak okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Araba	1	-
Danışma	2	-
Dürbün	1	-
Gemi kaptanı	3	1
Nasihahat	4	-
Otobüs	1	-
Pusula	-	1
Şoför	1	-
Teknik direktör	4	-
Turist rehberi	-	1
Uçak	1	-
Yol	2	-
Toplam	20	3

Tablo 4.126, “yönlendirici olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 12 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 20 öğrenci ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “gemi kaptanı” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır.

Öğrencilerden biri, “Okul yöneticisi nasihat gibidir, yanlış yapmamamız için bizi uyararak doğruyu gösterir. ” demiştir. Öğretmenlerden biri “Okul yöneticisi yol gösteren bir pusula gibi olmalıdır” demişken bir başka katılımcı ise “okul yöneticisi, öğretmenleri doğruya yönlendiren bir rehber olmalıdır” demiştir.

4.2.4.8. Mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.127 “mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Çip	1	-
Makine	4	-
Robot	6	-
Saat	6	-
Toplam	17	-

Tablo 4.127, “mekanikleşmiş bir varlık olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 17 öğrenci tarafından üretilmiştir.

4.2.4.9. Büyüme destekleyicisi olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.128, “büyüme destekleyicisi olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını

sunmaktadır. Bu kategoride sadece bir adet metafor yer almıştır ve bu metafor, toplam 14 öğrenci tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.128 “büyüme destekleyicisi olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Bahçıvan	14	-
Toplam	14	-

4.2.4.10. Yorulmaz işçi olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.129 “yorulmaz işçi olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Arı	5	1
İnek	2	-
Karınca	5	-
Toplam	12	1

Tablo 4.129, “yorulmaz işçi olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam 12 öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir. Ayrıca “arı” benzetmesi, hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından kullanılmıştır. Örneğin öğrencilerden biri “Okul yöneticisini bir karınca gibi sürekli öğrencileri, öğretmenleri ve okulu için çalışmalıdır.” demiştir.

4.2.4.11. Düzeltilici olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.130 “düzeltilici olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Ambulans	1	-
Gönül abla	-	1
İlkyardım kutusu	-	1
Kurtarıcı	3	-
Psikolog	-	1
Sabun	1	-
Sağlık memuru	1	-
Şarj aleti	1	-
Veteriner	1	-
Vitamin	1	-
Toplam	9	3

Tablo 4.130, “düzeltilici olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam 10 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam dokuz öğrenci ve üç öğretmen tarafından üretilmiştir.

Örneğin öğrencilerden biri, “Okul yöneticisi de bir veteriner gibi bizleri iyileştirmeye çalışmalıdır.” demiştir. Öğretmenlerden biri “okul yöneticisi, gazete veya dergi köşelerinde yer alan “gönül abla” gibi olmalıdır, dertlere çare olmalıdır” derken bir başka katılımcı ise “okul yöneticisi ilk yardım kutusu gibi olmalıdır, ilk müdahale ve yardımları yapmalıdır” demiştir. Diğer bir katılımcı ise “okul yöneticisi insanları dinleyerek onların sorunlarına çözüm bulan bir psikologa benzemelidir” demiştir.

4.2.4.12. Şekillendirici olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.131, “şekillendirici olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride toplam dört adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam beş öğrenci

tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler, bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

Tablo 4.131 “şekillendirici olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Aşçı	2	-
Bıçerdöver	1	-
Ressam	1	-
Yapıştırıcı	1	-
Toplam	5	-

4.2.4.13. Özgür bir varlık olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.132 “özgür bir varlık olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Kuş	4	-
Toplam	4	-

Tablo 4.132, “özgür bir varlık olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını sunmaktadır. Bu kategoride sadece bir adet metafor yer almıştır ve bu metafor, toplam dört öğrenci tarafından üretilmiştir. Ayrıca öğretmenler bu kategoriye ait herhangi bir metafor üretmemişlerdir.

4.2.4.14. Vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul yöneticisi

Tablo 4.133, “vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısını

sunmaktadır. Bu kategoride toplam üç adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar, toplam üç öğrenci ve bir öğretmen tarafından üretilmiştir.

Tablo 4.133 “vazgeçilmezlik unsuru olarak ideal okul yöneticisi” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları ifade eden öğrenci ve öğretmen sayısı

Metaforlar	Metaforu İfade Eden Öğrenci	Metaforu İfade Eden Öğretmen
	f	f
Atardamar	-	1
Hava	1	-
Kalp	2	-
Toplam	3	1

Örneğin öğretmenlerden biri “Okul yöneticisini bir kalp gibi olabilir, Çünkü vücudun kalbe, öğretmen ve öğrencilerinde bir yöneticiye ihtiyacı vardır.” demiştir. bu metaforlar, ideal okul yöneticisinin bir okulda hayati bir öneme sahip olmasını gerekliliğini ortaya koymuştur.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5. 1. Tartışma

Bu bölümde, ilköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin, okul ve ideal okul yaşamına ilişkin kullandıkları metaforlar aracılığıyla onların okul ve ideal okul yaşamına ilişkin algıları tartışılmıştır.

İlköğretim öğrencilerinin okul yaşamına ilişkin kullandıkları metaforlar incelendiğinde, büyük bir kısmının okulu bilgi verici bir ortam olarak gördüğü ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin öğretmeni bilgi kaynağı ve aktarıcısı, kendilerini ise bilgi alıcısı; öğretmenler de aynı şekilde kendilerini bilginin kaynağı ve aktarıcısı olarak görmektedirler. Okul yöneticisi de öğretmen kadar olmasa da bilgi veren kişiler olarak algılanmıştır. Balcı (1999) ve Cerit (2006) de araştırmalarında öğretmen ve öğrencilerin okulu bilgi veren bir yer olarak algıladığını bulmuştur. Saban (2004), Saban vd. (2006) çalışmalarında katılımcıların büyük bir kısmının öğretmeni bilgi kaynağı ve aktarıcı olarak gördüğünü belirtmiştir. Benzer şekilde Martinez, Sauleda ve Huber (2001), Guerrero ve Villami (2002) çalışmalarında öğretmenlerin kendilerini bilginin kaynağı olarak gördüğünü bulmuştur. Bu bulgular, bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Bu sonuç doğrultusunda eğitim sistemimizin öğretmen ve bilgi merkezli olduğu ortaya çıkmıştır ve hala öğretmeni merkeze alan Daimicilik ve Esasicilik akımlarının varlığını sürdürdüğümüzü göstermiştir.

Öğrenci ve öğretmenler okulu koruyucu ve güven verici bir yer olarak görmektedir. Hem öğrenciler hem de öğretmenler, okulu bir aile gibi görmektedirler. Öğrencilerin çoğunun öğretmen için ana-baba benzetmesini yapması okulun bir aile olarak algılanmasını destekleyen bir bulgu olmuştur. Öğretmenler de kendilerini öğrencileriyle ilgilenen, onları koruyan, şefkat gösteren birer ana-baba olarak

görmektedir. Öğretmenlere göre daha az oranda olmakla birlikte okul yöneticisi de koruyucu ve güven verici olarak algılanmıştır. Okulun aile olarak görülmesi, kişilerin yaşamında okulun önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Baker (1991), Inbar (1996), Balcı (1999) ve Cerit'in (2006) yaptıkları araştırmalarda da okulun aile olarak algılandığını belirtmeleri, bunu desteklemektedir. Ailenin çocuklarını koruması ve eğitmesi gibi okullar da çocukları eğitmekte ve çevrenin zararlı etkilerinden korumaktadır. Çelikten (2006), eğitimcilerin daha iyi nasıl eğitebileceklerine ilişkin düşüncelere baktığımızda anne-baba gibi öğretmen metaforunun, popüler bir metafor olarak karşımıza çıktığını belirtmiştir. Bu araştırmada öğretmen için en fazla kullanılan metaforlardan birinin ana-baba olması, bu söyleme paralellik göstermektedir.

Öğretmen ve öğrenciler, okulları otoriter bir yer olarak görmektedir. Öğrencilerin, öğretmenleri ve okul yöneticisini otorite unsuru olarak tanımlandığı kategorinin, diğer birçok kategoriye göre yüksek bir paya sahip olması da bunu desteklemektedir. Aynı şekilde öğretmenler de okul yöneticisini otorite unsuru olarak görmektedir. Buna rağmen öğretmenler kendilerini otorite unsuru olarak değil, otoriteye uyan kişiler olarak görmüştür. Hem öğrenciler hem de öğretmenlerin kendilerini otoriteye uyan kişiler olarak ifade etmesi de okulların fazla disiplinli bir yer olarak görüldüğünü ortaya koymuştur. Özellikle öğrenciler, okulda kendilerini hem öğretmen, hem okul yöneticisi tarafından baskı, gözetim, disiplin altında tutulmalarından şikâyet etmektedirler. Benzer şekilde Özar'ın (1999), araştırmasında öğretmenler okul yöneticisini sürekli olarak kendilerinin yanlış bir şey yapıp yapmadıklarını denetleyen kişi olarak algılanmıştır. Okulların otoriter yapısı için katılımcılar en çok hapisane mecazını kullanmışlardır. Illich (1998), okulları öğretmenlere eşlik eden zorunlu bir yer olarak tanımlamıştır. Onun bu düşüncesi çalışmada ortaya çıkan okulun hapisane, öğretmenlerin gardiyan benzetmeleriyle tutarlıdır. Benzer şekilde Balcı (1999), araştırmasında okulların oldukça disiplinli, otoriter ve kaotik bir atmosfere sahip olduğunu bulmuştur. Ayrıca okul için kullanılan hapisane benzetmesi birçok araştırmada ortaya çıkmıştır. Buna rağmen Cerit'in (2006), yaptığı araştırmasında öğretmen, öğrenci ve velilerin okul için hapisane metaforu kullanmaması, araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermemiştir.

Öğretmen ve öğrenciler, okulu büyümenin/yetişmenin olduğu bir ortam olarak görmektedirler. Öğrencilerin de kendilerini büyüyen bir varlık olarak gördüğü kategori diğerlerine göre en yüksek orana sahiptir. Öğretmenleri ise onların büyümesine ortam hazırlayan, gelişimlerini sağlayan kişiler olarak görmektedirler. Bu alanda en çok kullanılan metafor olan bahçıvan metaforuyla öğretmeni öğrencinin büyümesinde gerekli koşulları sağlayan kişiler olarak görmektedir. Bu metaforunda birçok araştırmada öğretmen ve öğrenciler tarafından kullanıldığı belirlenmiştir (Balcı 1999, Saban 2004, Çelikten 2006). Ayrıca okulların bilgi veren ve yeni nesli yetiştiren yerler olarak görülmesi işlevselci yaklaşımın etkisine işaret eder. Çünkü işlevselcilere göre okullar, toplumda yetişkin rollerinin gerçekleşmesi için gereken bilişsel beceri ve normları öğretir. Buna ek olarak Ziya Gökalp'in eğitimin temel işlevi yeni nesli yetiştirmek (terbiye) ve bilgi vermek (talim) fikrinin etkileri de görülmektedir.

Öğrenciler ve öğretmenler okula ilişkin olumsuz tutumlara da sahiptir. Özellikle öğretmenler okula karşı olumsuz metaforları öğrencilerden çok daha fazla kullanmıştır. Ayrıca öğretmenler, öğrencileri en fazla olumsuzluk unsuru olarak görmektedir. Öğretmenler, kendileri için bir olumsuz ifade kullanmazken, öğrencilerin kendileri için de olumsuz algılara sahip olduğu görülmektedir. Buna rağmen öğrenciler öğretmenlerini daha çok güven verici, hoş ve değerli bir varlık, eğlendirici gibi olumlu metaforlarla anlatmıştır; okulu da güven verici, eğlenceli, hoş ve değerli bir ortam olarak tarif etmişlerdir. Okul yöneticisi ise hem öğrenciler hem öğretmenler tarafından olumsuzluk unsuru olarak algılanmıştır. Ayrıca okul yöneticisi kayıtsız-duyarsız biri ve aşırı otoriter biri olarak görülmektedir. Balcı'nın (1999) yapmış olduğu çalışmada da okul yöneticisinin kaba, zarar verici ve duyarsız olarak algılanması, araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermiştir.

Öğrenciler, öğretmenlere kıyasla okulu sosyal ve eğlenceli bir yer olarak daha fazla kabul etmektedir. Öğretmenler ise kendilerini ve okul yöneticisini eğlendirici olarak görmemektedir. Öğretmenlerin kendisini ve okul yöneticisini eğlendirici olarak görmemesi onların bu mesleklerin ciddi olduğunu düşünmelerine dayanabilir.

Bu araştırma sonucunda özellikle öğretmenler, okulları şekillendirici bir ortam, öğretmeni şekillendiren kişi, öğrencileri ise öğretmen tarafından şekillendirilen bir nesne olarak görmektedir. Öğrencinin hammadde olarak, okulların ise bu hammaddeyi işleyip sunan fabrikalar olarak algılandığı birçok araştırmacı tarafından ortaya konmuştur (Inbar 1996; Balcı 1999; Berliner 1990). Araştırmalar okul yöneticisinin fabrika müdürü, öğretmenlerin işçi, öğrencilerin ürün olarak görüldüğü fabrika metaforunun eski bir anlayış olduğu ve artık eğitim için kullanılan metaforların değiştiği belirtmesine rağmen bu araştırma da fabrika metaforu sık kullanılan bir metafor olarak karşımıza çıkmıştır. Ayrıca Cerit'in (2006) araştırmasında katılımcıların okul için fabrika mecazı kullanmamış olması araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermemiştir.

Esasicilere göre insan doğuştan kafası boş, hiçbir bilgiye sahip olmayan bir varlıktır ve onun zihinsel yönü geliştirilmelidir. Bu anlamda okulun görevi, bilgiyi ve kültürü aktarmaktır. Ayrıca öğrenme zorlu bir süreçtir ve iyi bir öğrenmenin sağlanması için disiplin şarttır. Öğretmen ise konularını iyi bilen ve bunları aktarabilen entelektüel yönden gelişmiş bir liderdir ve öğretmenin merkezindedir. Bu araştırmada okulların bilgi verici bir ortam, öğretmenin bilgi aktarıcısı ve öğrencinin bilgi alıcısı olarak algılanması, okulların otoriter yerler olarak görülmesi, esasicilik felsefesinin varlığına işaret etmektedir.

İlköğretim öğrenci ve öğretmenlerinin ideal okul kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar incelendiğinde, öğrenci ve öğretmenlerin, okulların bilgi verici bir ortam olmasını istedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin, bilginin kaynağı olarak görüldüğü fakat öğrencilerin sadece bilgiyi alan kişi değil, onu kullanan ve üreten kişiler olması istendiği bulunmuştur. Yani öğrencinin eğitim sürecinde pasif değil, aktif bir biçimde yer alması istenmektedir. Ayrıca bu aşamada öğretmen ve öğrencilerin en çok vurguladığı konu da okulların daha teknolojik aletlerle donanmış, teknolojinin çok sık kullanılabilirdiği yerler olmasını istemeleridir. Öğrenci ve öğretmenlerin ideal bir okulun bilgi vermesi işlevinin yanında eğlendirici de olması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler ve öğretmenler okulda bir yandan öğrenmek bir yandan da eğlenmek

istemektedir. Bunlar, konudan ve bilgiden çok öğrencinin merkeze alındığı İlerlemecilik yaklaşımını temel alan eğitimi akla getirmektedir.

Öğretmen ve öğrenciler, okulların koruyucu ve güven vericisi yerler olmasını istemektedir. Öğrencilerin neredeyse yarısı, öğretmenlerini ve okul yöneticisini melek ve ana-baba benzetmesiyle anlatmıştır. Özellikle okul yöneticisinin kendilerine daha yakın, ilgi ve sevgi dolu, anlayışlı davranmalarını istemektedirler. Okul yöneticisinin yine otoriter olmasını istemektedirler fakat bu, şu anki durumdan çok daha az olmalıdır.

Levine (2005), metaforların kişilerin bakış açısını ortaya çıkardığını ve onların geçmiş yaşantıları, bugünkü fikirleri ve geleceğe ait umutları hakkında bilgi verdiğini vurgulamıştır. Özellikle son yıllarda metaforların algıları belirleme, farklı bakış açılarını yansıtmada, düşünceleri açığa çıkarmada güçlü bir araştırma aracı olduğunu ortaya koyan birçok araştırma yapılmıştır. (Inbar 1996; Oxford vd. 1998; Balcı 1999; Özar 1999; Martinez vd. 2001; Bozlk 2002; Guerrero ve Villamil 2002; Saban 2004; Saban vd.2006). Bu araştırma sonucunda metaforlar yardımıyla öğretmen ve öğrencilerin okul ve ideal okul yaşamına dair düşünceleri ve algıları ortaya konmuştur. Öğretmen ve öğrencilerin ürettikleri bu metaforlar eğitim sistemimizin hakkında birçok farklı alanda varolan sorunlar hakkında da ipucu vermiştir. Ayrıca onların nasıl bir okul yaşamı istediklerini anlamamızı sağlamıştır. Bu açıdan bakıldığında metaforlar, kişilerin algılarını, duygularını, düşüncelerini anlayabilmemize, olaylara farklı açılardan bakabilmemize yardımcı olmaktadır. Ayrıca bu çalışmada görüldüğü gibi bazı metaforlar, öğretmen ve öğrenciler tarafından ortak olarak kullanılmasına rağmen, bazıları sadece öğretmenler ya da sadece öğrenciler tarafından kullanılmıştır. Bu da metaforların bireylerin algılarındaki farklılaşmayı açıkça ortaya koyan bir araç olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada, okul yaşamı ile ilgili sorulara metafor üreten katılımcı sayısı ideal okul yaşamı ile ilgili sorulara metafor üreten katılımcı sayısından daha fazladır. Araştırmaya katılan katılımcıların ideal okul yaşamıyla ilgili metafor üretirken zorlandıkları görülmüştür. Çünkü ideal bir okulda bulunmasını istedikleri özelliklerin hepsini barındıran bir metafor bulmak istemişler, fakat bulamamışlardır. Weade ve

Ernst (1990) metaforların seçmece olduğunu ve tanımlamaya çalıştıkları fenomenin tümünü değil, sadece bir parçasını ifade ettiklerini belirtmiştir. Bu bağlamdan bakıldığında tek bir metaforla anlatmak bir kavramın tüm özelliklerini sunmak mümkün değildir.

5. 2. Sonuçlar

5.2.1. Öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşamına ilişkin sahip oldukları algılar

Bu araştırma öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşamına ilişkin sahip olduğu algıları “okul, öğretmen, öğrenci, okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin ürettikleri metaforlar yardımıyla ortaya koymuştur. Bu bölümde her bir kavrama ilişkin elde edilen sonuçlar ayrı şekilde sunulmuştur.

5.2.1.1. Öğrenci ve öğretmenlerin “okul” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar

Öğrenci ve öğretmenlerin okul kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, 15 kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler sonucunda ilköğretim okullarının temel işlevlerinin bilgi vermek, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve onları şekillendirmek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca okulların aşırı disiplinli bir yer olarak algılandığı görülmüştür. Öğretmenlerin okula karşı öğrencilere oranla daha fazla olumsuz algıya sahip olduğu açığa çıkmıştır.

5.2.1.2. Öğrenci ve öğretmenlerin “öğretmen” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar

Öğrenci ve öğretmenlerin öğretmen kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, 15 kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler sonucunda öğretmenlerin temel rollerinin, bilgi aktarmak, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve şekillendirmek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin bir kısmının öğretmene

karşı olumsuz algıya sahip olduğu bulunmuşken, öğretmenler kendilerine karşı olumsuz bir tutuma sahip değildir. Öğretmenler ise kendilerini mekanikleşmiş hissetmekte ve otoriteye uymak zorunda kalmalarından şikâyet etmektedirler.

5.2.1.3. Öğrenci ve öğretmenlerin “öğrenci” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar

Öğrenci ve öğretmenlerin “öğrenci” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, 18 kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler sonucunda öğrencilerin rollerinin büyümek/yetişmek, bilgi almak, otoriteye uymak, düzenli ve disiplinli bir şekilde çalışmak, öğretmenin istediği şekle girmek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir kısmının öğrencilere karşı olumsuz algıya sahip olduğu bulunmuşken, öğrencilerin bir kısmı da kendilerine karşı olumsuz duygular barındırmaktadır.

5.2.1.4. Öğrenci ve öğretmenlerin “okul yöneticisi” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar

Öğrenci ve öğretmenlerin “okul yöneticisi” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, 17 kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler sonucunda okul yöneticisine karşı hem öğrencilerin hem öğretmenlerin olumsuz algıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin çok büyük bir kısmı okul yöneticisini kaba, zararlı, aşırı otoriter kişiler olarak görmüştür.

5.2.2. Öğrenci ve öğretmenlerin ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları algıları

Bu araştırma, öğrenci ve öğretmenlerin ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıklarını “ideal okul, ideal öğretmen, ideal öğrenci, ideal okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin ürettikleri metaforlar yardımıyla ortaya koymuştur. Bu bölümde her bir kavrama ilişkin elde edilen sonuçlar ayrı şekilde sunulmuştur.

5.2.2.1. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar

Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, 14 kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler sonucunda ideal bir okulun temel işlevinin bilgi vermek, bilgi vermenin yanında eğlendirmek, güven vermek ve yeni nesli yetiştirmek olarak algılandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenler okulun öğrencileri şekillendiren bir yer olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında öğrenci ve öğretmenler okulun iyi fiziksel koşullara sahip, teknolojik açıdan da yeterli donanım içeren, spor salonu, laboratuvar gibi olanaklara sahip olmasını istemektedirler.

5.2.2.2. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar

Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğretmen” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, 14 kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler sonucunda ideal bir öğretmenin rollerinin korumak ve güven vermek, bilgi aktarmak, yeni nesli yetiştirmek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmı, ideal bir öğretmenin öğrencilere yol göstermesi, rehberlik etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Buna karşın benzer oranda öğretmen de ideal bir öğretmenin öğrencileri şekillendirmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin bir kısmı ise ideal bir öğretmenin kendilerinde hoş duygular uyandırmasını, güzel gözükmelerini ve öğretirken eğlendirmesini gerektiğini belirtmişlerdir.

5.2.2.3. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar

Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal öğrenci” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, 18 kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler sonucunda ideal bir öğrencinin temel rollerinin bilgiyi kullanmak, öğrenme sürecine aktif şekilde katılmak, bilgi üretmek, büyümek/yetişmek, sürekli ve disiplinli bir şekilde çalışmak olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin bir kısmı ideal bir öğrencinin kendini özgür

şekilde ifade edebilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ise ideal bir öğrenciyi sadece bilgiyi alan ve şekillendirilen bir kişi olarak görmüştür.

5.2.2.4. Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlardan elde edilen sonuçlar

Öğrenci ve öğretmenlerin “ideal okul yöneticisi” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar, 15 kavramsal kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler sonucunda ideal bir okul yöneticisinin temel rolleri korumak ve güven vermek, otoriter olmak, bilgi aktarmak olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenler, okul yöneticisinin öğrenci ve öğretmene yol gösteren ve hataları, kusurları düzelten biri olması gerektiğini belirtmişlerdir.

5.3. Öneriler

Araştırmanın ortaya çıkan bulgular doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir:

5.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

➤ Bu çalışma sonucunda öğrenci ve öğretmenlerin eğitim sistemimize ilişkin birçok görüşü ortaya konmuştur. Okullar, bilginin aktarıldığı yerler olmanın yanında duyguların, paylaşımların da yaşandığı kurumlardır. Yeni eğitim programları oluşturulurken okulun en önemli parçaları olan öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşamına dair sahip oldukları bakış açıları uzmanlar tarafından eğitim alanında yapılacak reformlar ya da yeni program çalışmalarında dikkate alınmalıdır.

➤ Bu çalışma, okulların kötü fiziksel koşullara sahip olduğu, aşırı otoriter yerler olduğu, öğrenci ve öğretmenlerin kendilerini mekanikleşmiş olarak hissettikleri, öğrenci ve öğretmenlerin kendileri baskı ve disiplin altında gördükleri, okul yöneticisinin aşırı otoriter ve kaba olduğu gibi bazı problemleri ortaya çıkartmıştır. Eğitim politikaları

oluşturulurken okulların daha iyi fiziksel koşullara sahip olması ve daha demokratik yapılar kazanması gibi konularda gerekli duyarlılık gösterilmelidir.

➤ Öğretmen ve öğrencilerin okul yaşamına ilişkin düşüncelerinde okulların bilgi verici, disiplin edici, şekillendirici, düzeltici gibi işlevleri ön plana çıkmıştır. Öğretmen ve öğrenciler, ideal okul yaşamına ilişkin düşüncelerinde, okulların bilgi vermesinin yanında eğlendirici ve sosyal yerler olmasını, fiziksel koşullarının daha iyi olmasını, teknolojik açıdan iyi bir donanıma sahip olmasını istemektedirler. Okullarda aşırı disiplinli yapı yerine öğretmen, öğrenci ve okul yöneticisi arasında arkadaşça, sıcak, sevgi dolu, anlayışlı, hoş bir etkileşimin olduğu bir ortam oluşturulmaya çalışılmalıdır.

5.3.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

➤ Bu araştırmada öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşamına ilişkin sahip olduğu algıları ile ideal okul yaşamına ilişkin tasarladıkları algıları ortaya çıkartmak amacıyla metaforlardan yararlanılmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerden verilen açık uçlu sorulara metafor kullanarak cevap vermeleri istenmiştir. Bu araştırmada ortaya çıkan metaforlar, metafor listeleri ya da likert tip ölçek hazırlayacak araştırmacılar için kaynak olarak kullanılabilir.

➤ Bu araştırma, öğrenci ve öğretmenlerin okul yaşamına ve ideal okul yaşamına ilişkin algılarını metaforlarla analiz etmiştir. Benzer şekilde bir araştırmada çalışma grubuna okul yöneticileri, veliler, eğitim ile ilgili diğer gruplar da dahil edilebilir.

➤ Eğitim sistemimizdeki değişimleri görmek ve yapılan değişimlere olan uyumu ya da aksaklıkları ortaya koymak için bu tür çalışmalar periyodik olarak yapılabilir.

➤ Bu araştırma sonucunda eğitim sistemimizin aşırı hiyerarşik yapısı olduğu, okullarımızın kötü fiziksel koşullara sahip olduğu gibi bazı problemler ortaya çıkmıştır. İleriki araştırmalarda daha az sayıda katılımcıyla bu sorunların nedenleri üzerine derinlemesine inceleme yapılabilir ve çözüm yolları üretilebilir.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Akkutay, Ü., 1984, Enderun mektebi, Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 251s.
- Akyüz, H., 1991, Eğitim sosyolojisinin temel kavram ve alanları üzerine bir araştırma, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 297s.
- Arnett, R.C., 1999, Metaphorical guidance: administration as building and renovation, *Journal of Educational Administration*, 37, 1, 80-89.
- Arslan, M.M. ve Bayrakçı, M., 2006, Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi, *Milli Eğitim*, 35, 171, 100-108.
- Aydın, M., Ünal, I., Koçak, Y., Balcı, E. ve Burgaz, B., 1991, Eğitim sosyolojisi, Ankara: Gazi Büro Kitabevi, 129s.
- Aytaç, K., 1980, Avrupa eğitim tarihi: antik çağdan 19. yüzyılın sonlarına kadar, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 312s.
- Baker, C., 1991, Zorunlu eğitime hayır, (Çev. A. S. Erol), İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 221s.
- Baker P.J., 1991, Metaphors of Mindful Engagement and a Vision of Better Schools, *Educational Leadership*, 48, 6, 32-35.
- Balcı, A., 1999, Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools (in Ankara), Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 202 p., (yayımlanmamış)

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam ediyor)

- Başaran, İ.E., 1994, Eğitime giriş, Ankara: Kadiođlu Matbaası, 198s.
- Başgöz, İ., 1995, Türkiye'nin eğitim çıkmazı ve Atatürk, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 306s.
- Berliner, D.C., 1990, If the metaphor fits, why not wear it? The teacher as executive, Theory into Practice, 29, 2, 85-93.
- Boostrom, R., 1998, "Safe spaces": Reflections on an educational metaphor, Journal of Curriculum Studies, 30, 4, 397-408.
- Bozlk, M., 2002, The college student as learner: Insight gained through metaphor analysis. College Student Journal, 36, 1, 142-151.
- Celkan, H. Y., 1989, Eğitim sosyolojisi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi, 178s.
- Cerit, Y., 2006, School metaphors: the view of students, teachers and administrators, Educational Science Theory&Practice, 6,3, 692-699.
- Çelikten, M., 2006, Kültür ve öğretmen metaforları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21, 2, 269-283.
- Erdoğan, İ., 2004, Yeni bin yıla doğru türk eğitim sistemi, Sistem Yayıncılık, 194s.
- Ergün, M., 2006, Eğitimin felsefi temelleri, Eğitim bilimine giriş, Ö. Demirel ve Z. Kaya (Derl.), Ankara: PegemA Yayıncılık, 425, 55-79.
- Ertürk, S., 1979, Eğitimde "program" geliştirme, Ankara: Yelkentepe Yayınları, 170s.
- Eskicumalı, A., 2003, Eğitim ve toplumsal değişme: Türkiye'nin değişim sürecinde eğitimin rolü, 1923-1946, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi, 19, 2, 15-29.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam ediyor)

- Fidan, N. ve Erden, M., 1998, Eğitime Giriş, İstanbul: Alkım Yayınları, 230s.
- Forceville, C., 2002, The identification of target and source in pictorial metaphors, *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14p.
- Freire, P., 1991, Ezilenlerin pedagojisi, (Çev. D. Hattatoğlu), İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 183s.
- Guerrero, M. C.M. and Villamil, O. S., 2002, Metaphorical conceptualizations of ELS teaching and learning, *Language Teaching Research*, 6,2, 95-120p.
- Guiraud, P., 1994, Göstergebilim, (Çev. M. Yalçın), Ankara: İmge Kitabevi, 148s.
- Gutok, G. L., 2001, Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar, (Çev. N. Kale), Ankara: Ütopya Yayınevi, 353 s.
- Hagstrom, D., Hubbard, R., Hurting, C., Mortola, P., Ostrow, C. ve White, V., 2000, Teaching is like...?, *Educational Leadership*, 57, 8, 24-27p.
- Hansen, D.T., 2004, A poetics of teaching, *Educational Theory*, 54, 2, 119-142p.
- Illich, I., 1998, Okulsuz toplum, (Çev. M. Özay), İstanbul: Şule Yayınları, 160s.
- Inbar, D., 1996, The free educational prison: metaphors and images, *Educational Research*, 38, 1, 77-92p.
- Karasar, N., 2005, Bilimsel araştırma yöntemi : kavramlar, ilkeler, teknikler, Ankara : Nobel Yayın Dağıtım, 292s.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam ediyor)

- Lakoff, G. And Johnson, M., 2003, *Metaphors we live by* , Chicago: University of Chicago Pres, 276p.
- Levine, P.M., 2005, *Metaphors and Images of Classrooms*, Kappa Delta Pi Record, 41, 4, 172-175.
- Marshak, J. R., 1993, *Managing the metaphors of change*, *Organizational dynamics*, 22, 1, 44-56.
- Marshall, H. H., 1990, *Metaphor as an instructional tool in encouraging student teacher reflection*, *Theory into Practice*, 29, 2, 128-132.
- Martinez, M. A, Saulea, N. and Huber, G. L., 2001, *Metaphors as blueprints of thinking about teaching and learning*, *Teaching and teacher education*, 17, 965-977.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*, California: Sage Publications, 338s.
- Morgan, G., 1998, *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*, (Çev. G. Bulut), İstanbul: MESS Yayın, 424s.
- Neill, A.S., 1996, *Bir eğitim mucizesi*, (Çev. G.D. Nalbantoğlu), Adana: Baki Kitap ve Yayınevi, 327s.
- Oğuzkan, A.F., 1993, *Eğitim terimleri sözlüğü*, Ankara: Türk dil kurumları yayınları, 270s.
- Okçabol, R., 2005, *Türkiye eğitim sistemi*, Ankara: Ütopya Yayınevi, 365s.
- Ormell, C., 1996, *Eight Metaphors of Education*, *Educational Research*, 38, 1, 67-75.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam ediyor)

- Oxford, R., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R., Saleh, A., Longhini, A., 1998, Clashing metaphors about classroom teachers: toward a systematic typology for the language teaching field, *System*, 26, 3-50.
- Özar, B., 1999, A case study on identifying the perceptions of teachers on the present organizational structure and processes of an educational institution through the use of metaphors, Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 147 p., (yayımlanmamış)
- Özden, Y., 2002, Eğitimde yeni değerler, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 192s.
- Öztürk, F., 2002, Eğitimin felsefi temelleri, Eğitim bilimine giriş, Y. Özden (Der.), Ankara: PegemA Yayıncılık, 295, 116-142.
- Palmquist, R.A., 2001, Cognitive style and users' metaphors for the web : an exploratory study", *Journal of Academic Librarianship*, 27, 1, 24-32.
- Saban A., 2004, Giriş düzeyindeki sınıf öğretmen adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 2, 131-155.
- Saban, A., Koçbeker, B.N. ve Saban, A., 2006, An investigation of the concept of teacher among prospective teachers through metaphor analysis, *Educational sciences: theory&practice*, 6, 2, 509-522.
- Shuell, T. J., 1990, Teaching and learning as a problem solving, *Theory into Practice*, 29, 2, 102-108.
- Sönmez, V., Senemoğlu, N., Tezcan ,M., Alkan, C., Bircan, İ., Karakütük, K. ve Şahin, T. Y., 2000, Öğretmenlik mesleğine giriş, V.Sönmez (Der.), 230s.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam ediyor)

- Sönmez, V., 2005, Eğitim felsefesi, Ankara: Anı Yayıncılık, 250s.
- Spring, J., 1997, Özgür eğitim, (Çev. A. Ekmekçi), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 124s.
- Şişman, M., 2000, Öğretmenliğe giriş, Ankara: PegemA Yayıncılık, 240 s.
- Şişman, M., 2002, Örgütler ve kültürler, Ankara: PegemA Yayıncılık, 179 s.
- Tezcan, M., 1993, Eğitim sosyolojisinde çağdaş kuramlar ve Türkiye, Ankara Üniversitesi Basımevi, 111s.
- Tezcan, M., 1996, Eğitim sosyolojisi, Ankara: ?, 349s
- Tezcan, M., 2000, Öğretmenlik mesleğine giriş, V., Sönmez (Der.), Anı Yayıncılık, 230s.
- Tsoukas, H., 1991, The missing link: A transformational view of metaphors in organizational science, The Academy of Management Review, 16,3, 566-585.
- Türk, E., 1999, Milli eğitim bakanlığında yapısal değişimler ve Türk eğitim sistemi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 372s.
- Yob, I.M., 2003, Thinking constructively with metaphors, Studies in Philosophy and Education, 22, 127-138.
- Variş, F., Gürkan, D., Pektaş, S., Babadoğan, D. ve Gürbültürk O., 1998, Eğitim bilimine giriş, İstanbul: Alkım Yayınları, 209s.
- Weade, R. and Ernst, G., 1990, Pictures of life in classrooms and the search for metaphors to frame them, Theory into Practice, 29,2,133-140.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam ediyor)

Yıldırım , A. ve Şimşek, H., 2005, Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Ankara:
Seçkin Yayıncılık, 366s.

İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle
İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yardımıyla Analizi

Elif Aydoğdu

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EKLER

- Ek.1. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzin Belgesi
- Ek.2. Veli İzin Belgesi
- Ek.3. Veri Toplama Aracı

Ağustos 2008

Ek.1

Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzin Belgesi

T.C.

ESKİŞEHİR VALİLİĞİ Milli
Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4MEM.4.26.00.02.310()/
KONU : İzin

2 0 1 1 2 Ü Ü 7 * 3 İ S 7 3

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü'nün 07/11/2007 tarih ve 3911-5037 sayılı yazısı.
b) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın ilgi (a) yazısında belirtilen, Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Elif AYDOĞDU'nun "İlköğretim Okullarındaki Öğretmen ve Öğrencilerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yardımıyla Analizi" konulu tez çalışmasının anket uygulamasını 2007-2008 öğretim yılında ekli listede isimleri bulunan İlimiz İlköğretim Okullarında görev yapan öğretmenlere ve 6, 7, 8. sınıf öğrencilerine Kasım-Aralık 2007 döneminde uygulanması ilgi (b) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ertuğrul MINDAR
Milli Eğitim Müdürü

Ekrem
Vali Vali Yardımcı

OLUR
20/11/2007

BALLI

a.

51

Tel ; 239 72 00
DANIŞMA Faks ■ 239 39 22
isen.ir.me.b.gov.tr
444 0 632
H A T T

E-Posta Adresi : eskjsehimem@meb.gov.tr
İnternet Adresi : <http://esk>

Ek.2

Veli İzin Belgesi

Velisi olduğum’ nın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü öğrencisi Elif Aydoğdu tarafından hazırlanan ve “İlköğretim Okullarındaki Öğretmen ve Öğrencilerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yardımıyla Analizi” isimli yüksek lisans tezinde veri toplama aracı olarak kullanılacak olan formu doldurmasına izin veriyorum.

Velinin
Adı Soyadı

İmza

Ek.3

Veri Toplama Aracı

AÇIKLAMA:

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarındaki Öğretmen ve Öğrencilerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle İdeal Okul Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi” adlı yüksek lisans tezinin veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. Her bölümle ilgili açıklama bölüm başlarında belirtilmiştir.

Bu araştırmanın sağlıklı bir sonuca ulaşabilmesi sizin görüşlerinizi içten ve doğru olarak yansıtmaya bağlıdır. Elde edilen sonuçlar, yukarıda ifade edilen araştırmanın dışında başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Lütfen size verilen görüşme formu üzerine adınızı yazmayınız ve kimliğinizi belirtecek herhangi bir işaret koymayınız, soruları yanıtızsız bırakmamaya özen gösteriniz.

Ayırmış olduğunuz zaman ve göstermiş olduğunuz ilgi için teşekkür ederim.

Elif Aydoğdu

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM

Bu bölümde sizinle ilgili bazı bilgiler sorulmaktadır. Lütfen boşluklara çarpı (X) işareti koyarak ya da boşluklara yazarak soruları cevaplandırınız.

Okulunuzun Adı:.....

Cinsiyetiniz: (K).....(E).....

Okuldaki pozisyonunuz: Öğretmen Öğrenci.....

II. BÖLÜM

Sizden bugün içinde bulunduğunuz okulunuzu ve hayalinizdeki okulu düşünerek “okul, öğretmen, öğrenci, okul yöneticisi” kavramları ile ilgili benzetmeler yapmanız istenmektedir. Bu kavramları düşündüğünüzde aklınıza gelen ilk canlı veya cansız varlığı, nesneyi, imajı ya da herhangi bir şeyi cümle içinde bırakılan boşluğa yazınız ve nedenini açıklayınız.

1- Sizden okulu herhangi bir nesneye benzetmeniz istense aklınıza gelen ilk kelime ya da kelime grubu ne olur? Neden?

.....
.....

2- Sizden hayalinizdeki okulu herhangi bir nesneye benzetmeniz istense aklınıza gelen ilk kelime ya da kelime grubu ne olur? Neden?

.....
.....

3- Sizden öğretmeni herhangi bir nesneye benzetmeniz istense aklınıza gelen ilk kelime ya da kelime grubu ne olur? Neden?

.....
.....
4- Sizden hayalinizdeki öğretmeni herhangi bir nesneye benzetmeniz istense aklınıza gelen ilk kelime ya da kelime grubu ne olur? Neden?

.....
.....
5- Sizden öğrenciyi herhangi bir nesneye benzetmeniz istense aklınıza gelen ilk kelime ya da kelime grubu ne olur? Neden?

.....
.....
6- Sizden hayalinizdeki öğrenciyi herhangi bir nesneye benzetmeniz istense aklınıza gelen ilk kelime ya da kelime grubu ne olur? Neden?

.....
.....
7- Sizden okul yöneticisini herhangi bir nesneye benzetmeniz istense aklınıza gelen ilk kelime ya da kelime grubu ne olur? Neden?

.....
.....
8- Sizden hayalinizdeki okul yöneticisini herhangi bir nesneye benzetmeniz istense aklınıza gelen ilk kelime ya da kelime grubu ne olur? Neden?